

Başlarken

Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Her Boyayı Boyadık; Bir Fıstık Yeşili Kaldı..!

Dünyanın sayılı ekonomileri arasına girdik! Hem içte hem dışta ülkemize kast eden düşmanlarımızı ve terör belası sorunun çözdük! Kamu çalışanlarının arzu ettiği adalet sistemini tesis ederek; kamuda adam kayırmayı, baskıyı, ahbap çavuş ilişkini engelleyerek bütün eğitim çalışanlarının artık yeter bizim için bir şey yapmayın dediği noktaya geldik! İşsizliğin azaldığı, atama bekleyen öğretmenlerin olmadığı, herkesin hakkından emin olduğu, emeklilerin emekliliklerinde ikinci baharı yaşadığı, vatan için mücadele eden güvenlik güçlerinin anlarının ağlamadığı; eşlerinin dul, çocuklarının yetim kalmadığı, adaletin terazisinin şaşmadığı bir ülke olarak bütün sorunlarımızı çözerek yönetim şekli arayışına girdik…! Onun için var ise yok ise başkanlık sistemi, çaya çorbaya limon gibi, başkanlık sistemi söylemlerini her gün iştir olduk.

Deveye demişler boynun eğri; demiş ki nerem doğru ki..! Ülkemizin içinde bulunduğu durum, Türk milletinin üzerinde dolanana kara bulutlar o kadar fazla ki bırakın yeni bir şeyler denemeyi veya bunun arayışı için girmeyi, elimizdekileri kaybetmeden bizlere emanet edilen, şehit kanlarıyla sulanan toprakları, yavrularımıza güven ve huzur içinde teslim edebilirsek sevinmeliyiz.

Siyasi iradenin, büyük düşünüyoruz, temkinli ve cesur politikalarla hareket ederek sorunları çözemeyiz, risk alıyoruz, büyük devletiz bizden habersiz kuş uçmaz diyerek düştüğümüz keşmekeş taş gibi ortada durmaktadır. Şimdi bir bir kurmuş oldukları hayallerden, yaptıkları kabadayılıklardan geri dönüş yaparak zevahiri kurtarmaya çalışmaktadırlar. Ama bunun ekonomik, sosyal ve siyasi bedelini her zaman olduğu gibi Türk milleti ödemektedir.

Bütün bu durum içinde ülkemizde uzun süreden beri tartışılan yeni anayasa ve onun özelinde başkanlık sistemi hem halkımızın hem de kanun yapıcıların gündeminde bulunmaktadır. Fakat her fırsatta olay başkanlık sistemine getirebilerek, parlamenter demokrasinin yerine başkanlık sistemi önerilmekte, bazı çevrelerce içeriği ve nasıl olacağı dahi bilinmeden hararetle savunulmaktadır. Öyle ki yüreklerimizi yaralayan pek çok terör eyleminin sebebi ya da güvenlik zafiyeti üzerine yapılan konuşmalarda işi başkanlık sistemine bağlanmış, gazeteciler onun üzerine güzellemeler yazmaktan geri durmamıştır. Aspirin gibi mübarek, bu sisteme geçince bütün dertlerimizden kurtulacağımız ifade edilmektedir.

Türk Eğitim-Sen olarak hem üyelerimizin hem de Türk milletinin bu konu hakkında detaylı bir bilgiye sahip olması, meselenin sağlıklı zeminde tartışılabilmesi için farklı fikirlerin ve bakış açılarının öğrenilmesi gerektiğini düşünerek dergimizin bu sayısını başkanlık sistemine ayırdık.

Bizleri kırmayarak görüşlerini paylaşan Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Anayasa Hukukçusu Sayın Prof. Dr. Hasan Tunç, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Ali AKYILDIZ, Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul Milletvekili, TBMM Anayasa Komisyonu Eski Başkanı ve Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Sayın Prof. Dr. Burhan KUZU, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı, Aydın Milletvekili ve Anayasa Komisyonu Üyesi Sayın Bülent TEZCAN ve Milliyetçi Hareket Partisi Bursa Milletvekili Kadir KOÇDEMİR'e teşekkür ederiz.

Saygılarımla.

TÜRK EĞİTİM-SEN

Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri
Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
GENEL MERKEZİ

Nisan - Mayıs - Haziran 2016
Sayı : 55

Türk Eğitim-Sen Genel
Merkezi adına Sahibi
İsmail KONCUK
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Yayın Kurulu
Musa AKKAŞ
Seyit Ali KAPLAN
Talip GEYLAN
Cengiz KOCAKAPLAN
M. Yaşar ŞAHİNDOĞAN

Basın Danışmanı
Meltem YALÇINKAYA
Düzeltme
Tuğçe TAŞDEMİR

Yönetim Yeri
Talatpaşa Bulvarı No:160 / 6
Cebeci/ANKARA
Tel:0312 424 09 60
Faks:0312 424 09 68

Dergimiz yerel süreli ve ücretsizdir.

Üç ayda bir yayınlanır

Dergide bulunan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir
Basım Tarihi 12.07.2016

Grafik Tasarım ve Baskı

Altuğ Ajans Reklam Basın Yayın
Fatih Taha AKALAN
Atatürk Bulvarı No: 44/27 Sıhhiye - ANKARA
Tel ve Faks: 0.312 417 81 07
Basım Yeri : Matus Basımevi Reklam ve Yayımcılık Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar Sit. 1514 Sokak No:2 İvedik Organize Sanayi
Yenimahalle - Ankara

TÜRK EĞİTİM-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN
(Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları
Konfederasyonu) Üyesidir.

04 **Genel Başkan İsmail KONCUK**
Sorunlar Sarmalında
Suni Gündem Arayışları: BAŞKANLIK

08 **Söyleşi**
TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
PROF. DR. METİN FEYZİOĞLU:
"Anayasa'da hükümet sistemi değişikliğini zorlayarak Başkanlık Sistemi mi, Parlamenter Sistem mi kavgasına tutuşmak yerine, bir yandan millet olmanın gereği olan bağları kuvvetlendirerek diğer yandan çoğulcu-katılımcı demokrasiyi nasıl inşa edeceğimizi düşünmeliyiz."

13 **Söyleşi**
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ,
ANAYASA HUKUKÇUSU
PROF. DR. HASAN TUNÇ :
"Mevcut anayasal düzenlemedeki Cumhurbaşkanı'nın seçim şekli ve yetkileri düşünüldüğünde, sistemin klasik anlamdaki parlamentarizmden de oldukça uzaklaşmış olduğunu da söyleyebiliriz."

29 **Söyleşi**

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF. DR. ALİ AKYILDIZ :

" Uzlaşma kültürünün olmadığı toplumlar, en basit tanımıyla, kuvvetlerin kesin ve sert ayrılığı anlamına gelen Başkanlık sistemi ile demokratik bir şekilde yönetilemezler. Kırk katır mı? Kırk satır mı? Önümüze konan seçenek bundan ibarettir aslında."

49 **Söyleşi**

CHP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI, AYDIN MİLLETVEKİLİ VE ANAYASA KOMİSYONU ÜYESİ

BÜLENT TEZCAN:

"Rejimler kişilerin ihtiyaçlarına göre şekillenmez. Bir ülkenin hükümet sistemi bir kişinin arzusuna göre tarif edilmez."

37 **Söyleşi**

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ İSTANBUL MİLLETVEKİLİ, TBMM ANAYASA KOMİSYONU ESKİ BAŞKANI VE CUMHURBAŞKANI BAŞDANIŞMANI

PROF. DR. BURHAN KUZU:

" Bizim elimizde 113 maddelik bir metin var. Bu getirilebilir ya da yeni metin yazılabilir. Biz yeni metin de yazıyoruz. Ya da kamuoyuna açıklandığı için söylüyorum, yarı başkanlık modeli dediğimiz, partili cumhurbaşkanlığı olarak ifade edilen modeli de getirebiliriz. Aslında aralarında fark yok."

58 **Söyleşi**

MHP BURSA MİLLETVEKİLİ

KADİR KOÇDEMİR :

" Cumhurbaşkanı partili olduğunda pek çok fonksiyon boşta kalır. Biz, partili cumhurbaşkanını daha önce denedik. Faydasını değil zararını gördüğümüz için bugünkü sisteme geçtik."

64

Aşırı Koruyucu Aileler Özgüvensiz ve Bağımlı Çocuklar Yetiştirir !

Jülide ÖZTÜRK

Kişisel Gelişim Uzmanı ve Yaşam Koçu

66

Söyleşi - Sağlık

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ORTOPEDİ VE TRAVMATOLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF. DR.HAKAN SELEK İLE SÖYLEŞİ

69

Söyleşi - Sanat

TÜRK HALK MÜZİĞİ SANATÇISI

BEHZAT ÇİÇEK İLE SÖYLEŞİ

İsmail KONCUK / Genel Başkan

SORUNLAR SARMALINDA SUNİ GÜNDEM ARAYIŞLARI:

BAŞKANLIK

Dünya tarihinde köklü bir geçmişe sahip olan Türk milleti dönem dönem buhranlar yaşamıştır. Hatta bu buhranlar kurulan medeniyetleri ve sistemleri yerle yeksan edecek seviyeye kadar ulaşmış olmasına rağmen, milletimiz küllerinden tekrar doğma azmini göstererek yoluna devam etmiştir. İçinde bulunduğumuz dönem büyük sorunlar barındırmakta, hatta basiretsiz politikalar neticesinde bir sorun girdabı halini alarak her geçen gün bu milletin bütün fertlerini, geleceği ve geçmişi ile beraber içine çekmektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndan ağır bedeller ödeyerek verdiği kurtuluş mücadelesi ile bugünlere gelen bu necip millet, kendisine kurulan oyunların içine çekilmeye çalışılmaktadır. Sanki ülkenin içte ve dışta hiçbir sıkıntısı yok, her şey yolunda ki sistem arayışları ile kamuoyu meşgul edilmekte, parlamenter sistemi güçlendirmek, kuvvetler

ayrılığını daha fazla benimsemek yerine içeriği henüz belirli olmayan başkanlık sistemi tartışılmaktadır.

Bir gün içinde 17 şehit haberi aldığımız, yurdun dört bir tarafına ateşlerin düştüğü günlerde öncelikle içte ve dışta ülkemize ve milletimize kast eden tehlikelerle baş etmek dururken ülkenin yönetim sitemini tartışmak, bu ülke için bedel ödeyen güvenlik güçlerimizin hatırasına ve emeğine saygısızlık olarak görülmektedir. Devletin pek çok kurumunun keyfiliğe terkedildiği, yerinden yurdundan ve özlük hakkından edilen pek kamu çalışanının olduğu, aleni hakları gasp edilen binlerce eğitim çalışanı ile idarecinin olduğu, atanamayan binlerce öğretmenin bulunduğu, milyonlarla ifade edilen önemli bir kısmı üniversite mezunu işsiz sayısının tokat gibi ülkeyi yönetenlerin suratına indiği, çiftçinin, sanayicinin ekonomik ve sosyal pek çok sorun ile boğuştuğu bu günlerde ülkenin acil problemleri çözüm beklerken, başka gündemlerin peşinde koşmak abesle iştigal olarak görülmelidir.

Türkiye sevdamız, ekmek için kavgamız..! şiarıyla hareket eden Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen, ülkemizin milli ve manevi meseleleri ile kamu çalışanlarının sorunları karşısında her zaman olumlu ve yapıcı çözümler sunma gayreti içinde olduk. Mevcut sistemlerin aksayan ve ihtiyaçlara cevap vermeyen ya da çağın gerisinde kalmış kısımlarını tamir etme veya yenileme noktasında hakka, adalete, ülkenin milli ve manevi değerlerine uygun önerilerle destek olmaya çalıştık. Nitekim bizi dinlemedikleri noktalarda burunları çamura batan yöneticiler bu yanlışlarından dönerek çark etmeye başladılar. 4+4+4 eğitim sistemi, sözleşmeli öğretmenlik toplu sözleşme masalarında kamu çalışanlarının pazarlanması, KPSS yolsuzluğundaki tavrımız; bizi ilkeli ve tarafsız yaklaşımlarımız neticesinde hep haklı çıkarmıştır. Ama artık biz haklı çıkmak istemiyoruz..!

Şu an ülkemizin beka sorunlarından birisi de ülkemize sığınan Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi tartışmalarıdır. Sığınmacıların durumu içler acısıdır. Allah kimseyi vatanından yurdundan mahrum bırakmasın. Misafirimiz olarak, kendilerine elimizden geldiğince gerekli kolaylığı göstermeye çalıştık, çalışıyoruz. Türk halkının vergileri ile oluşturulan büyük bir kaynak, sığınmacıların insani bir yaşam sürmeleri için harcanmaktadır. Bu sorunun çözümü Suriye'nin içinde bulunduğu durumdan çıkması için gerekli girişimlerde bulunmak yoluyla bu misafirlerimizin kendi vatanlarına huzur ve güven içinde dönmelerini sağlamaktan geçmektedir. Zira, bül-

bülü altın kafes koysalar; ille de vatanım dermiş. Bizim bu komşularımızın vatan hasreti ile yanıp tutuşmalarını engellemek için yapmamız gereken en önemli girişim vatanlarına sükûnet içinde göndermek olmalıdır. Geçmişte, Birinci Körfez Savaşı sırasında Irak'tan ülkemize sığınan bir buçuk milyon mülteciye vatandaşlık vermemizin bedelini hala milletçe ödemekteyiz. Kaldı ki şu an ülkemizde dört beş milyon Suriyeli sığınmacının vatandaşlığa kabul edileceği düşünüldüğünde bu demografik suikastın engellenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde zaten bölücü terör örgütü ile ciddi mücadele veren Türkiye Cumhuriyeti Devleti kucağında bir başka sorunla daha mücadele etmek zorunda kalacaktır. Bu nüfusun ülkeye sağlayacağı katkıdan bahsedenler, evvela Suriye'deki eğitimin kalitesini gözlerinin önüne getirerek meseleyi düşünerek; önce kendi mühendisimize, doktorumuza, üniversite mezunu işsizimize imkân sağlasınlar. Eğer ihtiyaç vasıfsız eleman ise yurdun bütün kıraathaneleri vasıfsız eleman noktasında adeta birere istihdam bürosu halinde çalışmaktadır. Vergi vermeden, hiçbir yere kayıt olmadan kurdukları imalathaneler ve ticarethaneler ise dürüst ve emeği ile nafakasını kazanmaya çalışan esnafın boğazını sıkar gibi hayat hakkı vermemektedir. Bir de meseleye şu şekilde bakmak lazım; tarihini ve bağımsızlığını savaş meydanlarında kanları pahasına elde eden bir milletin kimliği bu kadar kolay kolay herkese verilmemelidir.

Devlet memurluğunun tanımını, içeriğini değiştiren ve iş güvencesini elinden almaya çalışan, performans yasası olarak lanse edilen düzenlemenin de her zaman karşısında olarak, kamu çalışanlarının, Cumhuriyet tarihi boyunca elde ettikleri en büyük kazanım olan iş güvencesinin tartışmaya açılmasına bütün platformlarda tepkimizi dile getireceğiz. Kamu çalışanları için bir varlık mücadelesi olarak gördüğümüz iş güvencesinin elimizden alınmasına hiçbir şekilde razı gelmeyeceğiz. Bizlere güvenen üyelerimizin ve Türkiye Kamu-Sen'e gönül verenlerin güvenini her zaman olduğu gibi hak etmeye çalışacağız.

Bütün vücudun organlarının iletişimin sağlayan ve insan bedeninin yükünü taşıyan uzuv omurga ise ülkenin bütün sistemlerini ve onların dayandığı yasaların iskeleti anayasadır. Anayasa, örgütlenmiş bir toplumda devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama erklerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların hak ve ödevlerini, özgürlüklerini saptayan ve düzenleyen, yasa sıralamasında en önde gelen yasa olarak ifade edilmektedir. Daha önce yeni anayasa tartışmalarında da dile getirdiğimiz gibi eğer anayasanın aksayan ve ihtiyaca cevap vermeyen yönleri var ise tamir edilmeli, hatta yenilenmelidir. Kaldı ki geçmişte de pek çok anayasa değişikliği olmuştur. Pekala bugün de yapılabilir. Yapılırken de ben yaptım oldu anlayışından uzak, geniş bir mutabakat ile Cumhuriyetin temel dinamiklerine saygılı, Türk milleti'nin kanı pahasına bedel ödeyerek elde ettiği kazanımları masada peşkeş çekmeyen anayasa değişiklikleri yapılabilir.

Anayasa değişiklikleri ile birlikte gündemi meşgul eden zaman zaman

değindiğimiz hususlardan birisi de başkanlık sistemidir. Dünyanın bazı ülkelerinde uygulanan başkanlık sistemi standart bir sistem olmaktan uzak, ülkelerin durumlarına göre farklılık göstermektedir. ABD ve Rusya gibi ekonomik ve siyasi gücü olan, ekonomisi güçlü ülkeler dışında tek adamlığa, otoriter ve baskıcı rejimlere imkân veren bir sistem olarak hayat bulmuştur. ABD'deki iki meclisli bir başkanlık sistemine benzer sistem 1691 Anayasa ile getirilmiş ve pek çok sorun ortaya çıktığı için tekrar terk edilmiştir. Kaldı ki ülkemiz için öngörülen başkanlık sisteminin içeriği ve düsturları hakkında net bir bilgimiz bulunmamaktadır. Kanun koyucuların ve siyasi iktidarın gizli gündeminde neyin olduğu ve hangi pazarlıkların yapıldığı hususu net olarak ortaya konulmamıştır.

Yönetim açısından da ülkemize uygun olmadığını düşündüğümüz başkanlık siteminde, örneğin ABD'de olduğu gibi bakanlar meclis dışından seçilmektedir. Bu da ülkemizin sosyal yapısı ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca 1876'dan itibaren ülkemizde uygulanan parlamenter sistem ciddi oranda oturmuştur. Bu sistemin eksik yanlarının telafisi noktasında çalışmaların yapılması daha akılcı görülmektedir. Bir de başkanlık sistemi ile birlikte tartışmaya açılan eyaletler sistemi ülkemizin üniter yapısını tehdit etmekte ve bölünmenin önünü açmaktadır. Bütün bu sıkıntılı yönlerinden dolayı başkanlık sisteminin ülkemize yarar yerine zarar getireceği kanatini taşımaktayız. Bunun yerine geniş bir mutabakat ile parlamenter sistemin tadilinin yapılmasını önermekteyiz.

Bu vesile ile bütün kamu çalışanlarına ve eğitim çalışanı meslektaşlarıma en iyi dileklerimi sunuyorum.

Saygılarımla...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI

PROF. DR. METİN FEYZİOĞLU:

"Anayasa'da hükümet sistemi değişikliğini zorlayarak Başkanlık Sistemi mi, Parlamenter Sistem mi kavgasına tutuşmak yerine, bir yandan millet olmanın gereği olan bağları kuvvetlendirerek diğer yandan çoğulcu-katılımcı demokrasiyi nasıl inşa edeceğimizi düşünmeliyiz."

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Kimi çevreler yeni Anayasa yapma yaklaşımı yerine, Anayasa'nın yenilenmesi yaklaşımının daha doğru olduğunu, çünkü Anayasayı kurucu iradenin yapacağını söylüyor. Bu tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

FEYZİOĞLU : "Yeni Anayasa" tabirini bilerek kullananlar, Anayasa'nın değişmez maddelerinin de değiştirilmesi için yola çıkanlardır. O zaman söylesinler, Anayasa'nın değişmez maddelerinden hangisini değiştirmek istiyorlar? Karşımıza çıkacak belli: Üniter devletin değişmesini istiyorlar. Çünkü üniter devleti, Atatürk milliyetçiliğini yeni Anayasa'da istemiyorlar. Üniter devlet yapısı bu topraklar üzerinde var olabilmemizin en önemli sebebidir. Özerk bölgelere bölünmek bizi geri dönülmeyecek bir iç savaşa sürükler.

Bu hayali kuranların mazereti de şu; diyorlar ki, "Bu anayasa, darbe anayasasıdır. Biz sivil anayasa yapmak zorundayız, biz buna bağlı değiliz." Ancak, askeri darbeler dahi Türkiye'de anayasanın ilk üç maddesinde yazan Cumhuriyetin kuruluş ilkelerine dokunmaya cesaret edemediler. Yani onlar askeri darbelerin koyduğu ilkeler değil, Türk milletinin milli mücadele ile kazandığı ilkeler. Oysa her darbede o ilkeler anayasada kalmaya devam etti. Öte yandan, "İlk üç madde Allah kelamı mı, kutsal kitapta mı yazıyor?' diyene, "Hangi ilkeyle sorunun var, hangi ilke sana rahatsızlık veriyor" diye bir sorun. Ne cevap alacaksınız? Burada zihinlerde, toplumdaki kutuplaşmayı tetikleyenleri o zaman fark edersiniz. Örneğin "Laiklik çıksın" demiyorlar ancak, "Ne var yani, bunların tamamı darbe ürünüdür, o yüzden dokunabiliriz" diyorlar. Üniter devletten ve laiklikten rahatsız olanların zihninde bir teokratik devlet hevesi var.

> **"Üniter devletin değişmesini istiyorlar. Çünkü üniter devleti, Atatürk milliyetçiliğini yeni Anayasa'da istemiyorlar. Üniter devlet yapısı bu topraklar üzerinde var olabilmemizin en önemli sebebidir. Özerk bölgelere bölünmek bizi geri dönülmeyecek bir iç savaşa sürükler."**

- Bu çerçevede, Anayasa değişikliği tartışmalarında ele alınması gereken maddeler hangileri olmalı?

FEYZİOĞLU : Anayasa'da elbette gerekli değişiklikler yapılmalı. Ancak öncelikle hukuki güvenliğe sahip olup, daha sonra anayasayı konuşur hale gelmeliyiz. Çağdaş anayasalar, siyasi iktidar gücü ile özgürlükler arasındaki hassas dengeyi zedelemeksizin, kişi hak ve özgürlüklerinin etkin kullanılabilmelerini mümkün kılacak "denetleyen ve dengeleyen" mekanizmalar kurarlar. 2010'da, büyük hasar veren, yargıyı güdümlü hale getiren yanlışlıklar, geçmişten de ders alarak düzeltilmeli, bunun için HSYK maddesi derhal değiştirilmeli. Bugün Türkiye'de anayasayı sağlıklı konuşabileceğimiz ortam yok. Ayrıca, basın özgürlüğünü sağlamak lazım. Yüzde 10 seçim barajını kaldırmak gerekiyor. Eğer baraj kalkar veya makul seviyeye çekilirse o zaman hepimizi temsil eden siyasi partiler Meclise girecek ve anayasayı hepimizi temsil eden milletvekilleri tartışacak. Şu anda mecliste temsil sorunu vardır. Ayrıca siyasi partileri de demokratikleştirmek lazım. Bunlar çok kısa sürede yapılabilecek değişiklikler.

- Anayasa tartışmalarının başkanlık sistemi tartışmaları etrafında yürümesiyle ilgili olarak neler söyleyeceksiniz?

FEYZİOĞLU : Öncelikle şu sorulara yanıt bulmak gerekiyor: **Başkanlık sistemi gelince adliyeler adalet dağıtacak mı, hastaneler şifa merkezleri olacak mı, yatırımlar artacak mı, işsizlik çözülecek mi, yalnızca çoğulcu katılımcı demokrasilerde olan ortak akla ulaşılarak terör yenilecek mi, komşularla barış sağlanacak mı, şehirlerimiz daha güvenli olacak mı? Bu liste daha böyle uzar gider...**

Saydığım bu mevcut sorunlar hala devam ederken, böyle bir ortamda Cumhurbaşkanı'nın daha fazla güç hırsı sebebiyle; "Türk tipi başkanlık sistemi" diye adlandırılan bir rejimi hedefleyen "yeni anayasa" dayatmasıyla karşı karşıyayız. "Türk tipi başkanlık sistemi"nden kastedilenin aslında başkanlık sistemi değil, kuvvetler birliği esasına dayanan otoriter bir yapılanmayı hedeflediği de son derece açık.

Anayasa'da hükümet sistemi değişikliğini zorlayarak başkanlık sistemi mi, parlamenter sistem mi kavgasına tutuşmak yerine, bir yandan millet olmanın gereği olan bağları kuvvetlendirerek diğer yandan çoğulcu - katılımcı demokrasiyi nasıl inşa edeceğimizi düşünmeliyiz.

- Öte yandan partili cumhurbaşkanı tartışmaları da gündemi meşgul ediyor...

FEYZİOĞLU : Bununla istenen, Cumhurbaşkanının partiye üye olma yasağının kaldırılması. Toplumda, "Başkanlık sistemi" adı şimdilik sıkıntı yaratıyor. Meclise bu isimle gelen bir anayasa değişikliği teklifinin 330 oyu bulması zor. Bunun yerine, "bir yasağı kaldırıyoruz" diye takdim edilen "arka kapı" formülü zorlanıyor. Bu tartışma, işin özü, Cumhurbaşkanının Anayasaya uyacağına, Anayasayı kendine uydurmak istemesinden kaynaklanıyor...

Diyelim "partili cumhurbaşkanı" formülü hayata geçirildi... Cumhurbaşkanı, partisinin başına yine geçecek. Cumhurbaşkanlığı makamı artık Anayasaya göre de milletin sadece bir kısmını temsil eder hale gelecek. Partisinin milletvekili adaylarını kendi yazacak. Başbakan, fiilen başkan yardımcısı olacak. Siyasi ve cezai sorumluluğu yok. Mutlak iktidara sahip olacak... Az önce ifade ettim yine söylüyorum; yargının, yasamanın ve vatandaşın yürütmeyi denetlemesi sağlanmadan başkanlık sistemine geçilirse veya arkasından dolanıp "partili cumhurbaşkanı" formülü hayata geçirilir ise mutlak diktatörlük gelir.

- Cumhurbaşkanı'nın Rize ziyaretine Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay başkanlarının katılıp çay toplamasının yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkesine zarar verdiği endişelerine katılıyor musunuz?

FEYZİOĞLU : Elbette Anayasa'daki görev tanımına uygun davranan Cumhurbaşkanının gezi davetine gidilir. Sorun, Cumhurbaşkanının fiilen başkanlık yapması ve gezilerinin siyasi propaganda gezisi olması. Anayasaya rağmen fiilen siyasi partili olan cumhurbaşkanından söz ediyoruz. Anayasanın kendisine vermediği yetkiyi fiilen kullanarak ülkeyi yönetiyor. Yani yürütme görevini yerine getiriyor. Hal böyle olunca yüksek yargı başkanları, adı cumhurbaşkanı, kendisi başbakan olan bir siyasi parti liderinin propaganda gezisine katılmış oluyor. Bu açıdan sıkıntılı görüyorum. Yargıtay Başkanı da, yargıya güvenin yüzde 30'a kadar indiğini söylemişti. Bu güveni artırmak için siyasi particilik faaliyetleriyle, yargının mesafeli olması lazım ama bizde tam tersi oluyor.

“Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesi ve kuruluş temelleri ilk üç maddede değişmez bir şekilde mermere kazılmıştır. Bu maddeler, Türkiye Cumhuriyeti’nin hem kuruluş temelleridir hem de geleceğe nasıl ulaşacağının garantisidir. O temellerden vazgeçen Türkiye Cumhuriyeti’nden vazgeçer.”

- Yeni anayasa gündeme geldiğinde, Anayasa’nın ilk dört maddesi, vatandaşlık tanımının yapıldığı 66’ıncı madde ve eğitim dilinin de vurgulandığı 42’inci madde ile ilgili tartışmalar yaşandı. Konuyla ilgili görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

FEYZİOĞLU : Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesi ve kuruluş temelleri ilk üç maddede değişmez bir şekilde mermere kazılmıştır. Bu maddeler, Türkiye Cumhuriyeti›nin hem kuruluş temelleridir hem de geleceğe nasıl ulaşacağının garantisidir. O temellerden vazgeçen Türkiye Cumhuriyeti›nden vazgeçer. Türkiye Cumhuriyeti›nin kuruluş temellerini sarsıp yıkmaya çalışanların hedefi, Türkiye Cumhuriyeti›ni yıkmaktır. Türkiye Cumhuriyeti›ni yıkmak isteyenler, Suriye›nin Irak›ın başına gelenlerin Türkiye›nin de başına gelmesini ya cahilce ya bilinçsizce ya da kasten istemektedirler. Buna asla izin vermeyiz.

Türk milleti kavramı, ırkçılık esasına değil, Anayasanın 66. ve 10. maddeleri ile çerçevesi çizilen “Türk Vatandaşlığı” kavramına ve “Eşitlik” ilkesine dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde yaşayan herkes aynı vatan toprağını bin yıldır paylaşan, ortak değerlere sahip, müşterek aileler kurmakta sakınca görmeyen, her türlü tahrike rağmen toplum tabanında çatışmaya girmemiş, toplumsal barışı gerçekleştirmiş, bu toprakların vatandaşları ve Türk Devletinin eşit ve şerefli üyeleridir. Anayasa’nın 66/1.madde hükmüne göre, “Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür”. Türk milleti bir ırkı değil, bu ülkedeki tüm vatandaşları ifade etmektedir ve bu topraklar üzerinde yaşayan bütün insanları kucaklayan bir kavramdır. Türklük kavramı etnik ve biyolojik değil, sosyolojik ve kültürel bir kavramdır. Irka aidiyeti değil, ülkeye ve Türk Milletine mensubiyeti ifade eder.

Bu çerçevede, üniter devlet yapısı hiçbir koşulda tartışmaya açılamaz ve Türk vatandaşlığı tanımı Anayasa’dan çıkarılamaz. Üniter devlet yapımızı aşındıracak her adımın Türkiye’yi felakete götüreceği göz ardı edilmemelidir.

Öte yandan üniter bir devlette resmi dil tek olur ve eğitim de bu dilde yapılır. Resmi dilin Türkçe olduğuna dair kuralın aşındırılması, yakın-orta vadede üniter devleti parçalar. Ancak anadil resmi dilin dışında bir başka dil olabilir. Bu durumda, devlet tarafından ana dilin öğrenilmesine yönelik her türlü destek sağlanmalıdır. Bunu bir insan hakkı olarak görürüz. Ancak dediğim gibi resmi dil tek olur, birden çok resmi dilin olması birbirini anlamayan nesillerin yetişmesi ve daha vahim sonuçların doğmasına neden olabilir.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ
ANAYASA HUKUKÇUSU

PROF. DR. HASAN TUNÇ :

" Mevcut anayasal düzenlemedeki Cumhurbaşkanı'nın seçim şekli ve yetkileri düşünüldüğünde, sistemin klasik anlamdaki parlamentarizmden de oldukça uzaklaşmış olduğunu da söyleyebiliriz. "

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Daha önce de Anayasa çalışmaları yapılmış, uzlaşma sağlanamamış. Öncelikle şunu sormak istiyorum; Türkiye'nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı var mı? Neden?

TUNÇ : Türkiye'de son zamanlarda gerçekleştirilen siyasi uygulamalar, binlerce yıllık Türk devlet geleneğini zedeleyen bir görüntü ortaya koymaktadır. Kamuoyunun üzüntüyle takip etmekte olduğu bu gelişmeler, özellikle her önemli icraat sonrasında yaşanan tartışmalar ve bunlardan kaynaklanan kurumlar arası çekişmeler tarzında meydana gelmektedir. Anılan tartışma ve çekişmeler, devlet kurumları arasında mutlak surette var olan ve olması gereken ahenk ve dayanışmayı etkilemekte, hatta yok etmektedir. Diğer bir deyişle devlet kurumları arasında var olan ahenk ve dayanışma anlamsız tartışmalara kurban edilmektedir. Bilindiği gibi devletin varlık ve güç kaynağı açısından anayasal kurumlar arasındaki ahenk ve işbirliği en önemli unsurdur.

> "Anayasa'da birtakım temel değerlerin mutlaka vurgulanması gerekir. Cumhuriyetin temel değerlerini esas alan, özgürlük odaklı ve ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyan bir anayasa ülkemiz açısından son derece önemlidir. Yasama, yürütme ve yargı dengesinin sağlanması, özgürlüklerin sınırlandırılmasının yeniden ele alınması, anayasada katılımcılığın benimsenmesi gerekir. Yenilenecek anayasada temel hak ve hürriyetleri koruyucu mekanizmalar ile katılımcı demokrasi ve hukukun üstünlüğünü gerçekleştirecek düzenlemelerin yapılması öncelikli hedef olmalıdır."

Ülkemizin yeni bir anayasaya mı ya da mevcut anayasa üzerinde köklü değişikliklere mi ihtiyacı vardır? Anayasanın sistematik ve bütüncül bir şekilde tartışılmasını ve çağdaş bir anayasa yapımını amaçladığımıza göre sorunun cevabı yenilenmiş bir anayasa olmalıdır. Zira mevcut anayasa, gerek yapılış şekli gerekse içeriği itibarıyla yürürlüğe girdiğinden bu yana tartışılmakta ve birtakım değişikliklere maruz kalmaktadır. Ancak bu değişiklikler dahi tartışmaları sona erdirmemiştir. Anayasa, gerçek anlamda toplumsal sözleşme belgesi haline gelmeden tartışmalar devam edecektir. Yenilenmiş bir anayasadan anlaşılması gereken kısmi değişikliklerden ziyade tümüyle yeniden yazılacak bir anayasadır. Bu yenilenme, devleti inşa eden anayasal temel değerleri muhafaza etmek koşuluyla mümkün kılınmalıdır.

Anayasalar devletin kuruluş ve işleyişini belirleyen temel hukuk metinleridir. Yani bir devletin temel hukuk nizamı anayasal kurallarla belirlenir. Bu açıdan anayasa yapım sürecinde çağdaş demokratik değerler kadar ülke gerçekleri de özel önemi haizdir. Anayasalar, meşruiyetini ülke değerlerine ve gerçeklerine uygunluktan alırlar. Bu sebeple Anayasa değişikliklerinde ülkenin varlığı ve bütünlüğü konusunda verilen mücadelelerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Aksi tutum, tabii ki çok daha sakıncalı konuların tartışılacağı ortamlara gidecek bir sürece imkan tanıyabilecektir.

Anayasa'da birtakım temel değerlerin mutlaka vurgulanması gerekir. Cumhuriyetin temel değerlerini esas alan, özgürlük odaklı ve ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyan bir anayasa ülkemiz açısından son derece önemlidir. Yasama, yürütme ve yargı dengesinin sağlanması, özgürlüklerin sınırlandırılmasının yeniden ele alınması, anayasada katılımcılığın benimsenmesi gerekir. Yenilenecek anayasada temel hak ve hürriyetleri koruyucu mekanizmalar ile katılımcı demokrasi ve hukukun üstünlüğünü gerçekleştirecek düzenlemelerin yapılması öncelikli hedef olmalıdır. Anayasa, insan hak ve özgürlüklerine dayalı olmalı ve bu hak ve özgürlükleri güvence altına almalıdır. Bireyi devlet karşısında korurken devletin varlığına yönelecek tehditleri de bertaraf edecek mekanizmaları öngörebilmelidir.

Siyasal tercihlerin hukuka dönüşmesinin güçlüğü dikkate alındığında, anayasa, uzlaşma sağlanması zor bir alandır. Bu uzlaşının sağlanmasında her fikre karşı açık bir şekilde sabırlı olmak yararlı olacaktır. Dolayısıyla yeni bir anayasa yapılacaksa bunun hiçbir kısıtlama ve baskı altında olmaksızın, toplumun bütün kesimlerinin görüşlerini serbestçe açıklayabildiği bir ortamda yapılması önemlidir. Olabildiğince geniş katılımlı ve toplumu tümüyle kucaklayan bir anlayışla yola çıkılması, meşru ve uygulanabilir anayasanın müjdecisi olacaktır. Anayasa yapım süreci açısından partiler arası uzlaşma arayışları ile katılımcı bir süreç başlatılabilir. Siyasi çoğunluğunun dayatmacı bir tavır takınması ise, uzlaşma yönündeki tüm beklentileri boşa çıkaracaktır.

- Başkanlık sistemi nedir? Başkanın yetkilerini yasama, yürütme ve yargı açısından değerlendirir misiniz?

TUNÇ : Başkanlık hükümeti sistemi, parlamenter hükümet sistemi gibi tarihi süreç içerisinde kendiliğinden oluşmuş bir sistem değildir. Bu sistem insan aklının bir eseri olarak ortaya konmuştur. Bir terim olarak "Başkanlık Hükümeti Sistemi" Amerikan iç savaşı öncesinde İngiliz gazetecileri tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nin hükümet sistemini belirtmek amacıyla kullandıkları bir ifade olarak doğmuştur.

Başkanlık hükümeti sisteminde yasama ve yürütme kuvvetleri mutlak bir şekilde ayrı organlara verilmiştir. Yasama ve yürütme organları hem göreve gelişleri açısından, hem de görevi sürdürme açısından birbirinden bağımsızdırlar. Yasama ve yürütme organları ayrı ayrı seçimlerle göreve getirilirler. Görevden ayrılmaları açısından da birbirlerine karşı kullanabilecekleri herhangi bir yetkileri yoktur. Bu iki organın güçleri mukayese edildiği zaman dengeli bir şekilde güçleri paylaştıkları görülmektedir. Zaten sistemin özünün bir denge kurma ve temel kurumlarda uzlaşmayı sağlamaya dayandığı ifade edilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu denge hukuki açıdan söz konusudur. Siyasi açıdan değerlendirildiği zaman yürütmenin yani Başkanın yasama organına karşı üstünlüğü dikkat çekmektedir. Diğer taraftan, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle ulaşılmak istenen hürriyetleri koruma ideali ile başkanlık hükümeti sisteminin getirdiği çoğunlukçu demokrasi anlayışı arasında bir çelişkinin olduğunu da vurgulamak gerekir.

Başkanlık Hükümeti Sisteminde Yasama Organı

Başkanlık hükümeti sisteminde yasama organı, başkanlık seçimlerinden ayrı bir seçimle göreve gelir. Amerika Birleşik Devletleri uygulamasında yasama organı çift meclisli bir yapıya sahiptir. Bir tarafta nüfusa orantılı olarak seçilen üyelerden oluşan Temsilciler Meclisi, diğer tarafta nüfusa bakılmaksızın her eyaletten seçilen ikişer üyeden oluşan Senato yer almaktadır.

Temsilciler meclisi seçimleri iki yılda bir yapılır. Senato üyeleri altı yıl için seçilir. Ancak, kongrenin bu kanadının üçte biri iki yılda bir yapılan seçimlerle yenilenmektedir. Dolayısıyla yasama organı, daha göreve gelirken başkandan bağımsız bir şekilde hareket edebilmektedir. Başkanın yani yürütme organının yasama organını feshetme yetkisi de yoktur. Yasama organının çift meclisli bir yapıya sahip olması, başkanlık hükümeti sistemi için aranan zorunlu bir şart değildir. Tek meclisli bir yapı da başkanlık hükümeti sistemi ile bağdaşabilir. Önemli olan meclis seçimlerinin başkan seçimlerinden ayrı yapılmasıdır. Başkanlık hükümeti sisteminde aynı kişi hem yasama organında hem de yürütme organında görev alamaz. Başkanlık hükümeti sistemi sert kuvvetler ayrılığına dayanan bir hükümet sistemi olduğu için, yürütme yetkisini şahsında toplayan "başkan" yasama organının üyesi değildir. Yürütme organının yasama organının çalışmalarına katılması da son derece sınırlıdır. Yürütme organı kanun teklif edemez, yasama çalışmalarına katılamaz, yasama organının çalışmalarını engelleyemez. Yürütme organının yasama organı faaliyetleri ile ilgili olarak önemli bir yetkisi vardır, o da kanunları veto etme yetkisidir.

Kural olarak yasama organı, yürütme organını etkileyici herhangi bir yetkiye sahip değildir. Ama yine de yasama organına yürütme organı ile ilgili birtakım yetkiler istisnaen de olsa verilmiştir. Bu noktada yasama organının yürütme organı üzerinde sahip olduğu birtakım yetkilerinden bahsedilebilir.

Atamalar: Kural olarak yürütme içindeki atamalar Başkanın elindedir. Ancak bakan (sekreter), yüksek mahkeme üyesi, büyükelçi ataması gibi bazı önemli atamalar için Senatonun onayı da aranmaktadır.

Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanması: Başkanlık hükümeti sisteminde dış politikanın merkezinde de Başkan yer alır. Dolayısıyla milletlerarası antlaşmaları yapma yetkisi başkana aittir. Ancak, yapılan antlaşmaların geçerli olabilmesi, Senato tarafından onaylanmasına bağlıdır.

Impeachment: Başkanın cezai sorumluluğu ile ilgili olarak öngörülmüş bir yoldur. Temsilciler meclisi tarafından suçlandırılan Başkan, Senato tarafından üçte iki çoğunlukla yargılanmak üzere görevli ve yetkili mahkemeye sevk edilir. Bu kararın doğrudan başkanlık görevini sona erdirme gibi bir fonksiyonu vardır.

Bütçe: Kongre, yürütme organının hazırladığı bütçeyi kabul etme, kabul etmeme ya da değiştirerek kabul etme gibi yetkilere sahiptir. Bütçe, kongrenin Başkana karşı kullanabileceği en etkin silahtır. Kongrenin bu yetkisine karşılık olarak Başkanın da kongreye karşı kullanabileceği veto yetkisi vardır. Bu iki yetki birbirini dengelemektedir.

Başkanlık Hükümeti Sisteminde Yürütme Organı

Başkanlık hükümeti sisteminde yürütme organı monist bir yapıya sahiptir. Yani yürütme yetkisi bir bütün olarak tek bir organa verilmiştir. Yürütmenin tek başlı ve tek kişilik olduğu söylenebilir. Başkan hem devlet başkanıdır hem de hükümet başkanıdır. Devlet başkanlığı ve hükümet başkanlığını birbirinden ayırmak mümkün değildir. Ancak belirtmek gerekir ki hükümet sistemine asıl özelliğini veren, başkanın devlet başkanlığı sıfatı değil hükümet başkanlığı sıfatıdır. Çünkü devlet başkanlığı, çoğunlukla sembolik diyebileceğimiz yetki ve görevler ile karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan, bazı yazarlar, Başkanın hükümet başkanlığının yanı sıra devlet başkanlığını da yürütmesini hükümet sisteminin asli unsurları arasında görmektedirler.

Başkan, göreve doğrudan halkoyu ile işbaşına gelmektedir. Yani yasama organının içinden çıkan bir yürütme organı söz konusu değildir. Başkanın göreve geldikten sonra yasama organının güvenoyunu alma zorunluluğu da yoktur. Dolayısıyla başkanın yasama organına karşı sorumlu olması da söz konusu değildir. Başkanın doğrudan halkoyuyla işbaşına gelmesi ve yasama organına karşı sorumlu olmaması bu sistemin ayırt edici iki özelliği olarak görülmektedir.

Yürütme organı içinde tek yetkili kişi "Başkan"dır. Ancak başkan, kendisine yardımcılık yapması için, parlamenter hükümet sisteminde karşılığı bakan olarak nitelendirilebilecek sekreterleri atama yetkisine sahiptir. ABD uygulamasında sekreter atamalarının Senato tarafından onaylanması gerekli olsa da, atamalarda belirleyici olan başkanın iradesidir. Sekreterler yasama organı üyesi olmadıkları gibi ya-

sama organına karşı da sorumlu değillerdir. Sekreterler doğrudan başkana karşı sorumludurlar. Yürütme organı içinde tek yetkili başkan olduğu için sekreterlerin başkana rağmen karar almaları söz konusu olamaz. ABD eski başkanlarından Lincoln, "yedi hayır bir evet, evetler kazandı." diyerek bu sistemde başkana rağmen yürütme içinde herhangi bir kararı almanın mümkün olmadığını veciz bir şekilde ifade etmiştir. Sekreterler bir anlamda başkanın danışmanlığını yapan ve ona itaat eden görevliler konumundadır. Sekreterlerin görevlerinin devamı başkanın iradesine bağlıdır. Ayrıca, sekreterler başkan görevde olduğu müddetçe görev yaparlar. Başkanın görevinin bitmesiyle birlikte sekreterlerin de görevi sona erer. ABD'deki uygulamaya baktığımız zaman bir sekreterin birden fazla başkanla çalıştığı örneklere son derece nadir rastlandığını görmekteyiz. Hal böyle olunca, sekreterlerin amatör bir şekilde çalıştığını, yeterince tecrübe kazanamadığını, kazansa bile bu tecrübesinin uzun süre kullanılamadığını söyleyebiliriz. ABD'de başkanla birlikte dört yıllık bir süre için başkan yardımcısı da seçilmektedir. Başkan yardımcısı aynı zamanda senato başkanlığı görevini de yürütmektedir. Başkan yardımcısının yürütme organı açısından asıl önemi, başkanlık makamının herhangi bir sebeple boşalması durumunda, normal seçim dönemine kadar başkanlık görevini üstlenmesindedir.

Sistem sert kuvvetler ayrılığına dayandığı için, kural olarak, yürütme organının yasama organı faaliyetlerine katılması söz konusu değildir. Zaten yasama organı üyeliği ile yürütme organında görev alma birbiriyle bağdaşmaz. Ancak çok sınırlı da olsa veto, her dönem başında yasama organına mesaj verme gibi yetkilerle yürütme organının yasama organı faaliyetlerine müdahale etme imkânı vardır. Yasama organı faaliyetleri açısından başkanın sahip olduğu en önemli yetki veto yetkisidir. Başkan yasama organı tarafından kabul edilen kanunu 10 gün içinde ya imzalar, ya da geri gönderir. Geri gönderilen kanunda ısrar edilebilmesi, ancak her iki meclis tarafından üçte iki çoğunlukla kabul edilmesi halinde mümkündür.

Siyasi sorumluluk, yönetenlerin egemene karşı sorumluluğu olarak tarif edilmektedir. Demokrasilerde egemen halk olduğuna göre siyasi sorumluluğun halka karşı olması gerekir. Başkanlık hükümeti sisteminde yürütme organının yani Başkanın siyasi sorumluluğu parlamenter hükümet sisteminden farklı olarak doğrudan halka karşıdır. Başkanın görev süresi bittikten sonra yapılan yeni seçimlerde başkan halka hesap verecektir. Eğer başkan görev başındayken halkın arzularını tatmin edememişse yeniden seçilemeyecektir. Böylece başkan, egemene karşı sorumluluğunun sonucunu doğrudan görecektir.

Başkanlık hükümeti sisteminde, ne yasama organı yürütme organının görevine son verebilir, ne de yürütme organı yasama organı- nı feshetme yetkisine sahiptir. Bu konuda yasama organının tek bir yetkisi vardır; o da başkanın ve federal sivil görevlilerin cezai sorumluluğu için öngörülmüş olan impeachment uygulamasıdır. Ancak belirtmek gerekir ki başkanın cezai sorumluluğunu doğuracak impeachment, sıklıkla rastlanan bir uygulama değildir. Bu yolun işleyişindeki güçlükler, uygulamasının da son derece seyrek olması sonucunu doğurmuştur. Bu güne kadar ABD'de 15 kişi impeachment uygulamasına muhatap olmuştur. Bunlardan 7 tanesinin (hepsi federal yargıç) görevi Senato'nun kararı ile sona ermiştir. Impeachment, başkanla ilgili olarak tarihte üç kez gündeme gelmiştir. 1868'de Andrew Johnson 1 oyla kurtulmuş; 1974'te Nixon, Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılacağı belli olunca başkanlıktan çekilmiş; 1999'da Clinton ile ilgili olarak Senato'da üçte ikilik çoğunluk sağlanamamıştır.

Başkanlık Sisteminde Yargı Organı

Hükümet sistemlerinin tasnifinde genellikle devletin temel kuvvetleri arasındaki ilişki esas alınmaktadır. Ancak bütün demokratik hukuk devletlerinde yargı kuvvetinin bağımsız, ayrı bir kuvvet olması gerektiği kabul edildiği için hükümet sistemlerinin tespitinde yargı kuvveti dışında kalan iki temel kuvvet, yasama ve yürütme kuvvetleri arasındaki ilişkiler belirleyici olmaktadır. Bu sebeple başkanlık hükümet sisteminde de parlamenter sistemde olduğu gibi bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığı zorunludur.

- Başkanlık sisteminin parlamenter sistemden farkları nelerdir? Dünyada hangi ülkelerde uygulanmaktadır?

TUNÇ : Başkanlık hükümeti sisteminde, kuvvetlerin yumuşak ayrılığı olan parlamenter sistemden farklı olarak kuvvetlerin sert ayrılığı söz konusudur; yasama ve yürütme kuvvetleri mutlak bir şekilde ayrı organlara verilmiştir. Yine parlamenter sistemden farklı olarak Yasama ve yürütme organları hem göreve gelişleri açısından, hem de görevi sürdürme açısından birbirinden bağımsızdırlar. Yasama ve yürütme organları ayrı ayrı seçimlerle göreve getirilirler. Görevden ayrılmaları açısından da birbirlerine karşı kullanabilecekleri herhangi bir yetkileri yoktur. Bu iki organın güçleri mukayese edildiği zaman dengeli bir şekilde güçleri paylaştıkları görülmektedir. Zaten sistemin özünün bir denge kurma ve temel kurumlarda uzlaşmayı sağlamaya dayandığı ifade edilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu denge hukuki açıdan söz konusudur. Siyasi açıdan değerlendirildiği zaman yürütmenin yani Başkanın yasama organına karşı üstünlüğü dikkat çekmektedir.

Başkanlık hükümeti sistemi ile ismi özdeşleşen ve belki de tek başarılı sonucu veren ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu ülke dışında, yürütme içinde hem devlet başkanlığı hem de hükümet başkanlığı görevini tek bir kişinin üstlenmesi, bu kişinin doğrudan halkoyuyla işbaşına gelip yasama organına karşı siyasi açıdan sorumsuz olması gibi kriterleri dikkate alarak yapılan bir araştırmaya göre, dünya üzerinde 35 kadar ülke başkanlık hükümeti sistemini uygulamaktadır. Bu ülkelerden bir kısmı şunlardır: Arjantin, Şili, Benin, Brezilya, Kolombiya, Kosta Rika, Kıbrıs Rum Kesimi, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, El Salvador, Gana, Guatemala, Honduras, Malavi, Meksika, Namibya, Nikaragua, Nijerya, Palua, Panama, Paraguay, Filipinler, Uruguay, Venezuela.

- Başkanlık sisteminin avantajlı ve dezavantajlı yönleri nelerdir?

TUNÇ : Başkanlık hükümeti sistemi ile özdeşleşen ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu hükümet sisteminin uygulamasına baktığımız zaman olumlu sonuçlara götürecek özelliklerinin yanında birtakım olumsuz sonuçları doğurma riskinin de her zaman söz konusu olduğunu ifade etmek gerekir. Amerika Birleşik Devletleri uygulamasından hareketle, başkanlık hükümeti sisteminin aşağıdaki avantaj ve dezavantajlarının olduğu ileri sürülmektedir. Aşağıda önce bu hükümet sisteminin avantajı olarak belirtilen hususlar, ardından dezavantajı olarak belirtilen hususlar değerlendirilmiştir.

Başkanlık Hükümeti Sisteminin Avantajları Olarak Belirtilen Hususlar

İstikrarlı ve Güçlü Bir Yönetim Sağlaması Açısından Değerlendirme

Sert kuvvetler ayrılığı söz konusu olduğu için başkanlık hükümeti sisteminde yasama organı ile başkan yani yürütme organı arasında bir bağımlılık yoktur. Dolayısıyla, güvensizlik oyuyla hükümetin yasama organı tarafından düşürülmesi söz konusu olmadığından, yürütme organı belli bir dönem için, düşürülme korkusu olmadan icraatını yapacaktır. Bunun neticesi olarak da istikrarlı bir yönetim ortaya çıkacaktır. Diğer taraftan Parlamentodaki partilerin hükümeti düşürme konusunda mutabık olup, hükümeti kurma konusunda anlaşamamaları gibi bir durum sert kuvvetler ayrılığı sayesinde Başkanlık hükümeti sisteminde görülmez.

Başkanlık hükümeti sisteminde Başkanın görev süresinin sabit olması; çok istisnai haller dışında Başkanın görevine son verilememesi, bir avantaj olarak görülebilir. Ancak, bu avantajla birlikte sabit bir dönem için göreve gelen Başkanın görev süresinin halktan gelen tepkilere göre değişkenlik gösterememesi gibi bir dezavantaj da ortaya çıkmaktadır. Şu halde, Başkanlık hükümeti sisteminde, iki iyilikten biri tercih edilmiştir; sabit bir görev süresinin doğuracağı sakıncalara ve halkın zaman içinde göstereceği tepkilere duyarlı olunamamasına rağmen istikrarlı bir yönetim tercih edilmiştir.

Başkanlık hükümeti sisteminin istikrarlı yönetimi sağlama özelliğini Türkiye açısından değerlendirecek olursak şu sonuca varabiliriz. Öncelikle Türkiye'de bir istikrar probleminin olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak bu noktada istikrar kavramına bir açıklık getirmek gerekmektedir. Hükümet sistemleri ile ilgili tartışmalarda hükümet istikrarı ile

siyasi istikrar kavramları birbirine karıştırılan kavramlardır. Siyasi istikrar hükümet istikrarından daha geniş bir kavramdır. Siyasi istikrar siyasi sistemin kararlılık ve bir denge içinde sürdürülebilmesini öngörmektedir. Bir ülkede hükümet istikrarı olduğu halde siyasi istikrarın sağlanamaması mümkündür. Bunun en bariz örneğini ülkemiz 1950-1960 yılları arasında yaşamıştır. Bu dönemde hükümet istikrarı olduğu halde siyasi istikrarın olduğunu söylemek güçtür.

Hükümet istikrarı, siyasi istikrarı sağlamada önemli bir etkiye sahiptir. Ancak, hükümet istikrarsızlığı her zaman siyasi istikrarsızlığı doğurmaz. Siyasi istikrarsızlığı körükleyen husus daha çok güçsüz ve kötü hükümetlerdir. Bir hükümet hiçbir şey yapmayarak ayakta kalabilir. Ancak bu her şeyin iyi gittiği anlamına gelmez. Örneğin II. Dünya Savaşı sonrasında İtalya'da sık sık hükümet istikrarsızlığı yaşandığı halde siyasi istikrarsızlık gibi bir durumla karşılaşılmamıştır. Bu arada şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, az gelişmiş ve demokrasi kültürü yerleşmemiş ülkelerde hükümet istikrarsızlığının siyasi istikrarsızlığa yol açma ihtimali son derece büyüktür.

Burada hemen belirtmek gerekir ki, doktrinde Başkanlık hükümeti sisteminin güçlü bir yönetimi sağlamadığı, tam tersine güçlerin birbirini dengelemeleri, birbirini frenlemeleri sayesinde özgürlüklerin korunduğu bir sistemin kurulduğu, güçlerin uzlaşamadığı konularda kesinlikle kanun çıkarılamadığı bir sistem getirdiği de ileri sürülmektedir. Evet, başkanlık hükümeti sisteminde başkanın sabit bir görev süresinin olması olumlu bir özelliktir. Ancak, başkanın yasama organı tarafından düşürülememesi her zaman yürütmenin etkili olacağı anlamına gelmez. Eğer yasama ile yürütme arasında bir anlaşmazlık çıkarsa, yürütmenin ihtiyaç duyacağı yasal düzenlemelerin çıkmaması tehlikesi yürütmenin etkililiğini minimuma indirecektir. Bundan dolayı Başkan belki de programını uygulayamayacaktır.

Temsil İlişkisini Daha Doğrudan Hale Getirmesi Açısından Değerlendirme

Başkanlık hükümeti sisteminde yürütme yetkisini elinde bulunduran başkan doğrudan

halkoyuyla işbaşına geldiği için, yürütme açısından temsil ilişkisinin diğer sistemlere nazaran daha doğrudan olduğu söylenebilir. Zira halk oy verirken, kimin yürütme yetkisine sahip olmasını istediğini net bir şekilde ifade etmiş olacaktır. Halk, yürütme organının kim olacağını doğrudan belirleyebilme imkânının yanında bir önceki iktidarın icraatını değerlendirip bu icraattan kimin sorumlu olduğu konusunda da tereddüde düşmeyecektir. İcraatı beğenmişse iktidara tekrar oy verecek, beğenmemişse onu iktidardan düşürecektir. Ancak bazı yazarlar, haklı olarak, başkanlık hükümeti sisteminde halkın hesap soramayacağı hallere işaret etmektedir. Şöyle ki, başkanın azami bir görev süresinin olduğu ülkelerde son dönemini yaşayan bir başkan bir sonraki dönemde de seçilme beklentisi içinde olmayacağı için halkın doğrudan başkanın şahsından hesap sorması gibi bir ihtimal ortadan kalkmaktadır. Bu durumda ancak başkanın mensup olduğu partinin halka hesap vermesinden bahsedilebilir. ABD örneğinde başkan en fazla iki dönem seçilebilmektedir. İkinci dönemini yaşayan başkan, üçüncü dönem seçilme gibi bir beklenti içinde olmayacaktır. Diğer taraftan bir sonraki dönem seçime girecek dahi olsa başkan, icraattaki başarısızlığın sorumlusu olarak yasama organını gösterebilir.

Aşırılıkların Önlenmesi Açısından Değerlendirme

Başkanlık hükümeti sisteminde yasama ve yürütme organları birbirinden tamamen ayrılmış, önemli bazı yetkileri karşılıklı olarak paylaşmışlardır. Bu şekilde sistemin yasama ve yürütme organlarını karşılıklı olarak birbirine muhtaç kılmış olması, uzlaşma zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir.

Yasama ve yürütme organlarının karşılıklı olarak birbirine muhtaç durumda olmaları "Check and Balance" yani "Fren ve Denge" mekanizması olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, başkanın yasama organını mesaj yollama, tüzük ve yönetmelik yapma, veto yetkisini kullanma gibi yetkileri kullanmasına karşın; yasama organının bütçeyi kabul etmesi, bakanların ve yüksek derecedeki kamu görevlilerinin atamalarını onaylama gibi yetkilere sahip olması sayesinde hem yürütme organı hem de yasama organı kontrollü bir şekilde hareket etmek zorundadır. Böylece bir organın anayasal sınırlar içinde kalması diğer organın denetimi sayesinde gerçekleşecektir. Bu durumda özellikle başkan aşırılıklara kaçmaya cesaret edemeyecek, kontrollü hareket edecektir.

Yasama Fonksiyonunda Kaliteyi Artırması Açısından Değerlendirme

Yasama organı ile yürütme organı arasında sert kuvvetler ayrılığının söz konusu olmasından dolayı, başkanlık hükümeti sisteminde yasama organı sadece kendi görev alanı ile ilgili konularda faaliyet yürütecektir. Yasama organı üyeleri bakan olma beklentisine girmediklerinden dolayı yasama faaliyetlerinde daha şahsiyetli bir tutum takınacaklardır.

Başkanlık hükümet sisteminde seçimlerde partiden ziyade adayın nitelikleri ön plana çıkacaktır. Bu sebeple parlamenterler, yeniden seçilebilmek için faaliyetlerini partinin isteklerinden ziyade seçmenlerin isteklerine göre ayarlayacaklardır. Bu da halkın menfaatlerinin ön planda tutulmasını sağlayacak ve yasama faaliyetlerinde şahsiyetli bir tutum sergilenmesi gibi bir sonuç ortaya çıkaracaktır. Başkanlık hükümeti sisteminde yasama fonksiyonunda kaliteyi arttıran asıl etken disiplinli siyasi partilerin mevcut olmamasıdır. Siyasi partiler disiplinli parti olmadığı için yasama faaliyetlerinde parlamenterin kendi başına hareket etmesi, kendi fikrince doğru olan yönde oy kullanması mümkündür. Ayrıca, başkanla aynı partiye mensup bir parlamenter, yeri geldiği zaman Başkanın aleyhinde görüşler ileri sürebilmekte ve bazen de aleyhte oy kullanabilmektedir. Parlamenter bilmektedir ki, kullandığı oy ve sözler başkanın görevini sona erdirecek bir etkiye sahip değildir. Dolayısıyla başkanlık hükümeti sisteminde parlamenter daha rahat oy kullanabilmekte, yasama fonksiyonuna daha etkili bir şekilde katılabilmektedir.

Başkanlık Hükümeti Sisteminin Dezavantajları Olarak Belirtilen Hususların Değerlendirilmesi

Darbelere ve Antidemokratik Rejimlere Yol Açması Açısından Değerlendirme

Yasama ve yürütme organlarının birbirine etkide bulunma imkânlarının son derece zayıf olması sebebiyle, esnek olmayan

sistemin kriz ve tıkanıklıkların demokratik yolla çözümlenmesini imkânsız hale getirmesi söz konusu olabilir. Yasama ile yürütme organlarının farklı seçimlerle gelmesi ve bundan dolayı farklı meşruiyet kaynağına dayanmaları sebebiyle aralarında anlaşmazlıkların ve tıkanıklıkların ortaya çıkması mümkündür. Hatta bu anlaşmazlıklar Başkan ile yasama organına hâkim çoğunluğun farklı partilere mensup olması durumunda çok daha belirgin hale gelebilir. Yasama organı da yürütme organı da ayrı seçimlerle iş başına geldiği için ikili bir demokratik meşruiyet söz konusu olacaktır. Bu durumda halka birçok vaatte bulunan başkanın, bu vaatlerini yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyduğu yasal düzenlemeleri yasama organından çıkaramaması durumunda, yasama organını bertaraf edecek antidemokratik çözüm yollarını araması muhtemeldir. Ayrıca sistemde başkanın şahsında topladığı iktidarın, diktatörlüğe dönüşme ihtimali de her zaman dile getirilen sakıncalar arasında Yasama ve yürütme organlarının birbirine etkide bulunma imkânlarının son derece zayıf olması sebebiyle, esnek olmayan sistemin kriz ve tıkanıklıkların demokratik yolla çözümlenmesini imkânsız hale getirmesi söz konusu olabilir. Yasama ile yürütme organlarının farklı seçimlerle gelmesi ve bundan dolayı farklı meşruiyet kaynağına dayanmaları sebebiyle aralarında anlaşmazlıkların ve tıkanıklıkların ortaya çıkması mümkündür. Hatta bu anlaşmazlıklar Başkan ile yasama organına hâkim çoğunluğun farklı partilere mensup olması durumunda çok daha belirgin hale gelebilir. Yasama organı da yürütme organı da ayrı seçimlerle iş başına geldiği için ikili bir demokratik meşruiyet söz konusu olacaktır. Bu durumda halka birçok vaatte bulunan başkanın, bu vaatlerini yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyduğu yasal düzenlemeleri yasama organından çıkaramaması durumunda, yasama organını bertaraf edecek antidemokratik çözüm yollarını araması muhtemeldir. Ayrıca sistemde başkanın şahsında topladığı iktidarın, diktatörlüğe dönüşme ihtimali de her zaman dile getirilen sakıncalar arasında sayılmaktadır. Nitekim başkanlık hükümeti sistemi sadece ABD'de başarılı bir şekilde uygulanmış, bunun dışında diğer ülkelerde, hatta ABD'nin hemen güneyindeki ülkelerde başkancı hükümet sistemi diyebileceğimiz kişisel iktidarların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

1994 yılında yapılan bir araştırmada 30 yıl kesintisiz olarak demokratik rejimi koruyabilmiş 24 ülke listelenmiş, bu listede 18'inin parlamenter hükümet sistemi, üçünün (ABD, Kosta Rika ve Venezüella) başkanlık hükümeti sistemi, ikisinin yarı-başkanlık (Finlandiya ve Fransa) hükümeti sistemi, birinin de kendisine has bir sistemi (İsviçre) benimsediği görülmüştür.

Yine, 1973-1989 yılları arasında en az bir yıl demokratik rejimi uygulamış olan 53 ülkeyi ele alıp inceleyen bir araştırmaya göre, parlamenter hükümet sistemini uygulayan ülkelerin %18'i, başkanlık hükümeti sistemini uygulayan ülkelerin ise %40'ının bir askeri müdahaleye maruz kaldığı görülmüştür.

Ampirik verilerden hareketle, başkanlık hükümeti sisteminin parlamenter hükümet sistemine nazaran askeri müdahalelere sebep olmaya daha meyilli olduğu sonucundan bahsedilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki antidemokratik netice veren ülkelerin büyük bir kısmı az gelişmiş Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkeleri arasından çıkmaktadır. Batı Demokrasilerinde demokrasinin kesintiye uğraması ise nadiren görülmektedir. Bu da göstermektedir ki demokraside istikrarın sağlanması hükümet sisteminden ziyade o ülkelerdeki sosyokültürel yapıya bağlıdır. Parlamenter hükümet sistemini uygulayan ve demokraside istikrarı sağlayan İngiltere, Almanya, İtalya gibi Avrupa ülkelerine bakıldığı zaman, bu ülkelerin demokrasi kültürlerinin gelişmişliği dikkat çekmektedir. Burada akla Türkiye'de demokrasi kültürünün yerleşip yerleşmediği sorusu gelmektedir. Sistemin başarısı bu soruya verilecek cevaba bağlıdır. Eğer yerleşmiş bir demokrasi kültürü söz konusu olursa, tercih edilen hükümet sisteminin demokrasi istikrarına önemli bir etkisi olmayacaktır.

Demokratik İlkelere Uygun Olmaması Açısından Değerlendirme

Bazı yazarlar başkanlık hükümeti sisteminde başkanın halkın tamamının değil de bir kısmının desteği ile işbaşına gelmesini, kazananın her şeyi kazanıp (winner take all) kaybedenin her şeyi kaybetmesini (loser loses

all) gerekçe göstererek başkanlık hükümeti sisteminin demokratik olmayan neticelere yol açtığını ileri sürmektedirler. Bu durumda çoğunlukçu demokrasi anlayışının hâkim olmasından bahsedilebilir. %1 oranında bir farkla seçimi kazanmakla dahi bütünüyle iktidar ele geçirilmiş olmaktadır.

Başkanın sahip olduğu önemli yetkileri, yardımcıları olarak nitelendirilebilecek atanmış kimselere devretmesi demokratik kriterler açısından uygun görülmemektedir. Başkanın bunu yapması bir anlamda zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Çünkü yürütme yetkisi, sistem tarafından sadece başkana verilmiştir. Başkanın bütün konularda uzman olması söz konusu olamayacağından ister istemez yardımcılarından istifade edecektir. Bu durumda da bir başka sakınca ortaya çıkabilmektedir, o da başkana yardımcı olan görevliler arasında uyumsuzluğun olması ve dolayısıyla hükümet işlerinde bir karmaşanın meydana gelmesi ihtimalidir.

Hürriyetler İçin Tehlike Oluşturması Açısından Değerlendirme

Başkanlık hükümeti sisteminde yürütme organı yani başkanın güçlü olması hürriyetler açısından bir tehlike olarak görülmektedir. Bu fikre katılmayanlar, başkanlık hükümeti sisteminin hürriyetler için taşıdığı tehlikenin parlamenter hükümet sisteminin hürriyetler açısından taşıdığı tehlikeden daha fazla olmadığını ileri sürmektedirler. Onlara göre, hürriyetler açısından güçlü bir yürütme tehlike olmaktan ziyade gereklidir de. Çünkü vatandaşların sosyo-ekonomik durumlarının iyileştirilmesi güçlü bir yürütme sayesinde olacaktır. Sosyo-ekonomik durumların iyileştirilmesi de günümüzde hürriyetleri gerçekleştirmek açısından son derece gereklidir. Hürriyetler açısından önemli olan yürütme organını zayıflatmak değil, yürütme organından hürriyetlere yönelecek tehlikelerin bertaraf edilmesi ve yürütme gücünün kontrol altında tutulmasıdır. Bunu sağlamak için de kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanması, özellikle de yargı organının yürütme organının gücünü dengede tutabilecek bir konuma getirilmesi gerekmektedir.

Kutuplaşmalara ve Tıkanıklıklara Sebep Olması Açısından Değerlendirme

Başkanlık hükümeti sisteminin belki de en önemli sakıncası yasama organı ile yürütme organı arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı tıkanıklıkların ortaya çıkmasıdır. "Check and Balance" yani "Fren ve Denge" mekanizması tam olarak işletilemediği takdirde, başkanlık hükümet sisteminin yapısının diyalog, pazarlık, uzlaşma gibi mekanizmaları dışlayıcı bir niteliğe sahip olduğu ileri sürülmektedir. Bunun sonucu olarak da siyasi mücadele sertleşmekte, kutuplaşma ortaya çıkmaktadır. Toptancı bir zihniyet ortaya çıkmakta, seçimler sonucunda kazanan her şeyi kazanmakta, kaybeden de her şeyi kaybetmektedir. Bir anlamda "toplam sıfır oyunu" (zero-sum game) oynanmaktadır. Bu durumda kaybeden taraf kaybettiklerinin acısıyla uzlaşmazlığa, demagojiye ve hatta yasa dışı yollara başvurabilmektedir. Başkanın yandaşlarıyla, ona karşı olanlar arasındaki görüş farklılıkları parlamenter hükümet sistemindekine nazaran daha bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır; Başkanlık hükümeti sisteminde farklı görüşler parlamenter hükümet sistemindeki iktidar muhalefet ilişkisinden çok daha keskin bir şekilde ortaya çıkar. Çünkü büyük miktarlarda oy almasına rağmen küçük bir oy farkıyla kazananın her şeyi kazanması, kaybedenin de her şeyi kaybetmesi söz konusudur. Kaybedenin acısı, ister istemez rakibe bakış açısının dostane olmasını engelleyecektir.

> "Federal bir devlet yapısı, Başkanlık sistemi için bir olmazsa olmaz değildir. Ancak federal yapı, ABD'de denge ve denetleme rolü oynamaktadır. Türkiye'deki üniter yapıdan taviz verilmesi söz konusu değildir. Bu sebeple Türkiye'de oluşturulacak bir Başkanlık sistemi içerisinde yer alacak denge ve denetleme unsurlarının da dikkatle değerlendirilmesi lazımdır."

Üniter bir devlet içinde Başkanlık sistemi mümkün mü? Başkanlık sistemi bölünmeye yol açar mı?

TUNÇ : Devlet biçimleri, üniter (tek yapılı) ve bileşik devlet olarak ikiye ayrılır. Bileşik devletler ise kendi içinde devlet birlikleri ve devlet toplulukları şeklinde sınıflandırılır. Devlet toplulukları ise konfederasyon ve federasyon olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ancak günümüzde bu tasnife Avrupa Birliği örneğiyle kendine özgü (sui generis) uluslarüstü toplulukların da eklendiği görülmektedir.

Modern devletlerin tarihi ülke ve ulusun tanımlanması ile başlar. Yani Avrupa'da modern devlet, ulus kavramının hukuki olarak inşası ve "tek ulus" çerçevesinde devletin de tekli bir yapı olarak örgütlenmesi ile oluşmuştur. Üniter devlet yapısının önemi de buradan kaynaklanır.

Devlet biçimlerinden üniter devlet; "Devletin, ülke, millet ve egemenlik unsurları ve keza yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devlet şekli" dir. Bir diğer tanıma göre ise üniter devlet, "gerek iç hukuk gerekse uluslararası hukuk açısından, devlet gücünün birlik gösterdiği ve tek bir siyasal merkezin elinde bulunduğu devlet yapısı" olarak tanımlanabilir.

Bir görüşe göre üniter devlet, dar anlamda ve geniş anlamda üniter devlet olmak üzere ikiye ayrılır. Buna göre dar anlamda üniter devlet, "devletin varlık koşulları bakımından tek ülke, tek ulus ve bunlara bağlı olarak tek bir siyasal ve hukuki örgütlenmenin bulunduğu devlet biçimidir". Geniş anlamda ise "tek siyasal örgütlenmeye sahip olan, başka bir anlatımla tek merkezli devletler" için kullanılır.

Üniter devlet kavramı, Türk Anayasa Mahkemesi tarafından da 1982 Anayasası'nın 3. maddesinde yer alan "*Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.*" ibaresi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yüksek Mahkeme'ye göre;

"Bütünlük" ilkesi ilk olarak Misak-ı Milli'nin birinci maddesinde ". . . İslam çoğunluğu bulanan yerleşik toprak parçalarının tamamı hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple ayırma kabul etmez küldür." biçiminde yer almıştır.

...

Gerek Anayasa'ya gerek Siyasi Partiler Yasası'na göre ülke ve ulus bütünlüğü, devletin bölünmezliğinin temel öğeleridir. ... Ülke bütünlüğünün hedef alınmasının, ulus bütünlüğünü; ulus bütünlüğünün hedef alınmasının ülke bütünlüğünü bozacağı kuşkusuzdur. Anayasa ve Yasa, bu değerleri birlikte ve ödünsüz, mutlak olarak korumayı amaçlamıştır.

...

"Ülke ve Milletin bölünmez bütünlüğü", Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana her Anayasa'da vazgeçilmez ve ödün verilmez temel kural olarak yer almıştır."

Üniter devletin yukarıda belirtilen farklı tanımlarında ortak olan özellik şudur: Üniter devletin organlarında ve unsurlarında teklik görülür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütme organının, bu organ içinde de başkanın son derece güçlü olmasının doğuracağı muhtemel tehlikeleri, ülkenin federal bir siyasi yapıya sahip olması ve Federal Yüksek Mahkeme gibi bir mahkemenin varlığı engellemektedir. Özellikle Senato'da federe devletlerin temsil edilmesi, yasama organının Başkan karşısındaki konumunu güçlendirmektedir. Bu sebeple Başkanlık sistemi, Amerika Birleşik Devletleri'nde federal sistemle özdeşleşmiştir.

Federal bir devlet yapısı, Başkanlık sistemi için bir olmazsa olmaz değildir. Ancak federal yapı, ABD'de denge ve denetleme rolü oynamaktadır. Türkiye'deki üniter yapıdan taviz verilmesi söz konusu değildir. Bu sebeple Türkiye'de oluşturulacak bir Başkanlık sistemi içerisinde yer alacak denge ve denetleme unsurlarının da dikkatle değerlendirilmesi lazımdır.

- Başkanlık sisteminin otoriterliğe, diktatörlüğe yol açacağı yönündeki endişelere katılıyor musunuz? Dünyada örnekleri nasıldır? Başkanlık sistemi ile istikrarlı bir demokrasi mümkün olabilir mi?

TUNÇ : Başkanlık hükümet sisteminde yürütme organı Başkandır. Başkan hem hükümeti hem de devleti temsil eder. Bunun doğal sonucu şudur: **Doğrudan halk tarafından sabit bir süre için seçilen ve görevine son verilemeyen Başkanın tüm halkı temsil ettiği sanısına kapılması, bu sebeple de kendini diğer siyasetçilerle uzlaşmak zorunda hissetmemesi söz konusudur. Buna, Başkanın yasama organı üyesi olmaması ve kendisine özel bir konut tahsis edilmesi eklenince Başkanın kendisini İmparator gibi hissetmesi mümkündür. Bunun sonucunda da Başkanın kendi politikasını milli iradenin yansıması olarak, muhalefeti de halk tarafından reddedilen dar çıkarların temsilcisi olarak görmesi ve kendisine muhalif olanların varlığını ihmal edici bir tutum içerisine girmesi söz konusudur.**

Başkanlık sisteminde iktidarın kişiselleşmesi konusunda bir sakınca daha vardır: O da Başkanlık sisteminde, parlamenter sistemden farklı olarak tarafsız, ılımlılaştırıcı ve arabulucu rolü oynayabilecek bir devlet başkanlığı makamı bulunmamasıdır.

Dünyada Başkanlık sistemini uygulayan pek çok ülkede belirtilen tüm bu sorunlar görülmektedir. Sosyal ve ekonomik krizler ile artan siyasal kutuplaşmanın bir arada bulunduğu ortamlarda demokrasinin kaderi siyasal aktörlerin kişiliğine bağlı olmaktadır. Özellikle Başkanlık sisteminin uygulandığı Uruguay'da bu sebeple iki darbe yaşanmıştır. Bu darbelerin sebebi, seçmenin dörtte birinin veya daha azının desteğine sahip olan Başkanın, sistemin kendi yetkilerini kullanmalarını engellediğini hissederek kuralları ihmal etmeleri ve otoriterleşme yoluna gitmeleridir. Keza Şili'de 1973 yılında gerçekleşen darbe de Başkan ve yasama çoğunluğu arasındaki derin uyumsuzluktan kaynaklanmıştır.

- Başkanlık sistemi TBMM'yi etkisizleştirir mi, aksine daha etkin bir parlamento mu oluşur?

TUNÇ : ABD'deki Başkanlık hükümeti sisteminde yasama fonksiyonunda kaliteyi arttıran asıl etken disiplinli siyasi partilerin mevcut olmamasıdır. Siyasi partiler disiplinli parti olmadığı için yasama faaliyetlerinde parlamenterin kendi başına hareket etmesi, kendi fikrince doğru olan yönde oy kullanması mümkündür. Başkanla aynı partiye mensup bir parlamenter, yeri geldiği zaman Başkanın aleyhinde görüşler ileri sürebilmekte ve bazen de aleyhte oy kullanabilmektedir. Parlamenter bilmektedir ki kullandığı oy ve sözler başkanın görevini sona erdirecek bir etkiye sahip değildir. Dolayısıyla başkanlık hükümeti sisteminde parlamenter daha rahat oy kullanabilmekte, yasama fonksiyonuna daha etkili bir şekilde katılabilmektedir.

Türkiye'de ise siyasi partiler, disiplinli bir yapıya sahiptir. Bu sebeple Türkiye'de Başkanlık sisteminin, ABD'de verdiği şekilde sonuç vermesi mümkün değildir. Çünkü disiplinli bir parti yapısının söz konusu olduğu bir ülkede parlamenterler, parti disiplini içerisinde hareket edeceklerdir. Bu durum, yasama fonksiyonunun kalitesinin düşmesinin ve önemsizleşmesinin yanı sıra, Başkan ile yasama çoğunluğunun farklı siyasal partilerden olması durumunda siyasi istikrarsızlıklara sebep olacaktır.

- Başkanlık sistemini yargı bağımsızlığı ile ele alırsanız, bağımsız bir yargıdan, hukukun üstünlüğünden söz etmemiz mümkün olacak mı?

TUNÇ : İnsanların hak ve hürriyetlerini güvence altına almayı hedefleyen kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği, yargının, yürütme ve yasamayı sınırlandıran ya da frenleyen bir fonksiyon üstlenmesi doğaldır. Yasama ya da yürütmenin kendileri için çizilmiş yetki alanlarını ihlal etmeleri veya hukuka aykırı olarak yetkilerini kullanmaları halinde, yargının onları denetleyip, yaptıkları işlemleri iptal etmesi mümkündür. ABD örneğinde özellikle Federal Yüksek Mahkeme gibi bir mahkemenin varlığı, hukukun dışına çıkılmasını ve keyfi hareket etmeyi engellemektedir. Yani bütün demokratik hukuk devletlerinde yargı kuvvetinin bağımsız, ayrı bir kuvvet olması gerektiği kabul edilmiştir.

Başkanlık sistemi, iktidarın kişiselleşmesi gibi birtakım tehlikeleri içerisinde barındırmaktadır. Bu durumda yürütme kuvvetinin otoriterleşmesi gibi birtakım sorunlar ortaya çıkması mümkündür. Bu sebeple özellikle ülkemizde yargının bağımsız ve tarafsız olması, oldukça büyük bir öneme sahiptir.

- TBMM Başkanı İsmail Kahraman 'Yeni Anayasa'da laiklik olmamalı' dedi ve dindar anayasaya vurgu yaptı. Adalet ve Kalkınma Partisi'nden konuyla ilgili açıklama yapılarak, yeni Anayasa'da laiklik tanımının yapılacağı söylendi. Siz bu tartışmalara nasıl bakıyorsunuz?

TUNÇ : Laiklik (Fransızcası Laïcité), devlet yönetiminde herhangi bir dinin referans alınmamasını ve devletin dinler karşısında tarafsız olmasını savunan prensiptir. Fransızca'dan Türkçe'ye geçmiş olan "laik" sözcüğü, "din adamı olmayan kimse; din adamı dışında kalan halk" anlamına gelen Latince "laicus" sözcüğünden gelmektedir. Dilimize bu kelime ilk defa Meşrutiyet Döneminde girmiş ve 'Ladini 'olarak tercüme edilmiştir. Bu kelimenin kullanılması ve dilimize yerleşmesi mümkün olmamış, neticede Fransızca Laik kelimesi Türkçe'de kabul görmüştür. Laiklik dışında laikçilik (laisizm) ve sekülerizm kavramlarının sıklıkla Türk Anayasa Hukuku düzleminde yanlış bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle, laiklik ve sekülerlik teriminin kullanılmasını tercih etmekteyiz.

Batıda laiklik her ülkenin kendine özgü, siyasi, tarihi sosyolojik oluşumlarıyla farklı şekillerde gelişmiştir. Bu nedenle, bu kavrama verilen anlamın her ülkenin kendi şartları içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin Fransa'da laikliğin yerleşmesi devrimci, jakoben ve cumhuriyetçi usullerle yürütülürken, kilise uzun bir süre 1905 tarihli "Ayrılık Yasası"na kadar devlet denetimi altında tutulmuştur. Almanya, Avusturya, ABD gibi ülkelerde ise daha uzlaşmacı yöntemler benimsenmiştir.

Laikliğin İslam karşıtlığı din düşmanlığı olduğu yönünde bir takım önyargılı düşünceler özellikle son yıllarda sıklıkla ileri sürülmektedir. Bu inancın temelinde Kur'an'ın ruhani konular yanında aynı zamanda bir devlet düzeni kurması, özel hukuk ve ceza hukuku ilişkilerine yönelik bazı düzenlemelerinin bulunması yatmaktadır. Oysa İslamiyet aklı, bilimi gözardı etmeyen, onunla bütünleşmiş bir dindir. Bu nedenle dünyevi düzlemle ruhani düzlemin ayrımını yapabilen Müslüman devletler için Laiklik, adeta İslam dininin teminatıdır. Bu sayede İslam Dini, bir anlamda marjinal algılardan da korunmuş ve Peygamberi metotla yaşanmış olacaktır. Diğer değişle, Hz peygamberinde buyurduğu üzere; karşılaşılan sorunlar Kuran, Sünnet, İcma ve kıyas sıralamasında ve nihayetinde aklın ve bilimin ışığında çözülecek, İslam dışı yaklaşımların önüne geçilecektir.

Bir başka yanlış algı da Laikliğin Cumhuriyet Devrimleri ile bir anda ortaya çıktığı yolundaki düşüncedir. Oysa Osmanlı Devleti daha kurulduğu ilk günden beri yurttaşlar arasında engin bir hoşgörüyü içinde barındırarak, Gayri Müslimlerin devlet tarafından korunmasını sağlayacak mekanizmalar oluşturmuştur. III. Selim Döneminden itibaren ise bir yenileşme hareketi başlatılmış, Batıdaki gelişmeler ilgi ile izlenerek İmparatorluğun bünyesine uyarlanmıştır. Akabinde Abdülmecit döneminde ilan edilen 1836 Tanzimat Fermanı ile de

> Halk tarafından doğrudan seçilecek partili bir Cumhurbaşkanı'nın bir seçim kampanyası yürütmesi gerekecektir. Bu seçim kampanyasında, birtakım vaatlerde bulunması ve propaganda yapması gerekecektir. Ayrıca, günümüz demokrasileri siyasi partiler vasıtasıyla işlemektedir. Bu durumda halk tarafından gerçekleştirilen seçimler, daha seçilmeden Cumhurbaşkanının tarafsızlığını imkânsız hale getirmektedir. Diğer taraftan, bir yanda halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanının diğer yanda yine halk tarafından ayrı bir seçimle iş başına gelen yasama organı ve bu yasama organına dayanan hükümetin varlığı, çifte meşruiyet sorununu doğuracaktır.

kişi dokunulmazlığı ve güvenliği kabul edilmiştir. Buna göre kimse kanun dışı nedenlerle suçlanmayacak ve cezalandırılmayacaktır. Böylece ırz ve namus haysiyet ve şeref dokunulmazlığı sağlanmıştır. Tanzimat Fermanı'nın tamamlayıcısı olarak kabul edilen Islahat Fermanı ile de Müslümanlar ve Gayrimüslimler arasında tam anlamıyla eşitlik sağlanmış, Ayrıca İslam dininden çıkmanın ölüm cezasıyla cezalandırılması usulüne son verilerek, din değiştirme hakkı kabul edilmiştir.

23 Aralık 1876'da kabul edilen Kanun-i Esasi'de; "Devleti Osmaniye'nin dini İslam'dır" (11. md.), hükmü ile Osmanlı Devleti'nin dininin İslam olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu açık hükmün yanı sıra 3. ve 4. maddelerde padişahın halife olduğu, 27. maddede Şeyhülislamın devlet örgütü içinde ve hükümette yer aldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, daha önce Tanzimat ve Islahat Fermanları ile din özgürlüğü konusunda kabul edilmiş haklara, Kanun-i Esasi'de de yer verilmiştir. Yine, Devletin dininin İslam olduğunu belirten 11. madde de, aynı zamanda kamu düzenini ve kamu ahlakını ihlal etmemek şartıyla tüm dinlere ibadet özgürlüğü tanımıştır.

Milli Mücadele yıllarında, 1921 Anayasası çok net bir biçimde, daha 1. maddesinde "hâkimiyet bilakaydüşart milletindir" diyerek, hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu kabul etmiştir. Bu düzenleme ile artık egemenlik, Millete ait kılınmıştır. Milli mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından ve 3 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasından sonra, ikinci BMM, 29 Ekim 1923'de kabul ettiği kanunla, Teşkilat-ı Esasiye Kanununda bazı değişiklikler yaparak, Cumhuriyeti ilan etmiştir. Ülkemizde, Lâiklik 1937'de anayasal ilke haline gelişmiştir.

1982 Anayasası'nın 2. maddesinde düzenlenmiş olan ve Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan laiklik ilkesinin, İnanç ve ibadet hürriyeti ve din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılığı olmak üzere iki yönü vardır.

İnanç hürriyeti, herkesin dilediği dine inanma hürriyetine sahip olabileceği gibi hiçbir dinî inanca sahip olmama hürriyetin de

sahip olabileceği anlamına gelir. İbadet hürriyeti ise, kişinin inandığı dinin gereklerini yani ibadet, ayin ve törenlerini serbestçe yapabilmesidir. Anayasa'mızda, inanç hürriyeti hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın kişilere tanınmıştır. Anayasa'mızın 24. maddesinin birinci fıkrasına göre, "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir." Anayasa'mız, ibadet hürriyetine ise bazı sınırlamalar getirmiştir. Buna göre, "*14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir*" (An. mad. 24/2). Görüldüğü gibi, Anayasa'mız, ibadet hürriyetini, inanç hürriyeti kadar mutlak biçimde tanımış değildir. Başka bir ifadeyle, ibadet hürriyetinin, Anayasa'nın 14. maddesinde sayılan amaçlarla kötüye kullanılması yasaklanmıştır.

Laikliğin din ve devlet işlerinin ayrılığını ortaya koyan ikinci yönü ise, din kurumlarının devlet fonksiyonlarını, devlet kurumlarının da dinî fonksiyonları ifa edemeyeceği; bunların birbirlerinden ayrı olacağı anlamına gelmektedir. Laik bir sistemde devlet bütün din mensuplarına eşit davranır. Laik sistemde resmî bir devlet dini olmaz. Devlet kurumları din kurumlarını etkileyemeyeceği gibi, devlet yönetimi de din kurallarını etkilemez. Nihayet laik sistemlerde din kurumlarıyla devlet kurumlarının ayrılmış olması gerekir.

Laiklik ilkesinin din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması boyutu üç unsur ile hayata geçirilebilir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Devletin resmî bir dini olamaz. 1924 Anayasasının ilk şeklinde devletin dininin İslam olduğu hükmüne yer verilmişti. 1928 yılında yapılan değişiklikle bu hüküm Anayasa'dan çıkarılmış, 1937 yılında da Anayasa'ya laiklik ilkesi eklenmiştir.

- Devlet işleri din kurallarına göre düzenlenemez. Devlet işleri düzenlenirken din kuralları esas alınmayacaktır. Din kuralları devlet yönetimine hâkim kılınmayacaktır.

- Din hizmetleri bir kamu hizmeti olarak devlet tarafından yürütülecektir. Bu unsurun sadece Türkiye'ye özgü laiklik anlayışı için geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Evrensel laiklik ilkesinde din işleri ile devlet işlerinin tamamen birbirinden ayrı tutulması gerekli iken, Türkiye'de laiklik ilkesi için din hizmetlerinin devlet tarafından yürütülmesi esası kabul edilmiştir. 1982 Anayasası da 136. maddesinde "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." hükmü ile Diyanet İşleri Başkanlığını laiklik ilkesine aykırı değil, tam tersine laiklik ilkesinin bir teminatı olarak düzenlemiştir.

Bütün bu süreçler dikkatlice incelendiğinde, Laikliğin aslında oldukça sağlam adımlar atılarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Anayasal ilke haline geldiği ve bugün gelinen noktada Cumhuriyetin olmazsa olmaz unsurları içinde yer aldığı, devletin temel yapı taşlarından olduğu göz ardı edilemez.

- Türkiye'de toplumsal yapı başkanlık sistemine elverişli mi?

TUNÇ : Ülkemizde tercih olabilmek adına tartışılmakta olan başkanlık hükümeti sisteminden olumlu sonuç alan ve ismi bu sistem ile özdeşleşen tek ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğu, bu ülke dışında bu sistemin genellikle demokratik bir netice vermediği bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu sistemin uygulanmasında başarıya ulaşılmış olmasının, Anayasa sayesinde değil, Anayasaya rağmen gerçekleştiği söylenebilir. Sistemin uygulamasında aksamaların olmaması çeşitli faktörden kaynaklanmaktadır; İlk olarak, siyasi parti yapısının disiplinsiz olması ve bu partilerin ideolojik farklılıklarının olmaması, tıkanıklıkların aşılması noktasında önemli role sahiptir. Ayrıca bu ülkede lobilerin etkinlikleri de sistemin işlemesinde önemli bir etkendir. İster Cumhuriyetçi olsun, ister Demokrat olsun, belli bir lobi etrafında toplanan parlamenterler belli kanunların çıkmasında birlikte hareket edebilmektedirler. İkinci olarak, parlamentodaki komisyonlar, yasama ile yürütme organları arasında işbirliğini sağlamaktadır Üçüncü olarak, yürütme organının, bu organ içinde de başkanın son derece güçlü olmasının doğuracağı muhtemel tehlikeleri, ülkenin federal bir siyasi yapıya sahip olması ve Federal Yüksek Mahkeme gibi bir mahkemenin varlığı engellemektedir. Birçok yasanın federe devletlerin yasama organları tarafından çıkarılması zorunlu olduğu için, federal yönetim iste-

se de dikta rejimini getirecek düzenlemeleri yapamaz. Sistemin başarısını sağlayan dördüncü faktör, "Check and Balance" yani "Denge ve Fren" mekanizmasının işlemesidir. Beşinci olarak ABD'de demokrasi geleneği çok güçlüdür. Bu demokrasi geleneği sayesinde tıkanıklıklar uzlaşmayla çözüme kavuşmaktadır. Son olarak Amerikan halkının Anayasa'ya karşı duyduğu büyük saygı da sistemin başarısında önemli bir paya sahiptir. Amerikan halkı, Anayasa'ya yapılan müdahalelere son derece şiddetli tepkiler gösterebilmektedir. Ülkemiz şartları ile ABD şartlarının birbiriyle hiç benzeşik olmadığı açıktır. Ülkemizdeki siyasi partilerin katı disipliner yapıları ile yönetim tarzları, çok partili siyasi sistem ve demokratik toplum yapımız açısından önemli farklılıklar vardır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Türkiye'nin başkanlık sistemine hazır olduğunu söyleyebilmemiz oldukça zordur. Mevcut anayasal düzenlemedeki Cumhurbaşkanının seçim şekli ve yetkileri düşünüldüğünde, sistemin klasik anlamdaki parlamentarizmden de oldukça uzaklaşmış olduğunu da söyleyebiliriz. Bu konuda yarı başkanlık sistemine yaklaşan özellikler taşıdığını ifade etmek mümkündür. Her yönetim tarzının bir felsefi alt yapısı ve bütünlüğünü sağlayan temel özellikleri vardır. Ülkede yaşanılan anlık sorunlara çözüm adına, sistemin temel özelliklerini tahrip etmek siyasi tıkanıklara neden olabilmektedir. 1982 Anayasasında bu konuda gerçekleştirilen değişikliklerin bu nevi sonuçlar doğurduğu da görülmektedir. 1982 Anayasasının 102. ve 104. maddeleri, Cumhurbaşkanının halk tarından seçilmesini sağlayan ve Cumhurbaşkanına yürütmeyi güçlendirme adına parlamentarizmle bağdaşmayacak yetkiler veren düzenlemelerdir. Sistemin mevcut haliyle devamı halinde, birçok yeni sorunla karşı karşıya kalmak sürpriz olmayacaktır. Bu nedenle, sistemin bu şekliyle devamı çok da tercihe şayan olamaz. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, başkanlık sisteminin ön şartlarının Ülkemizde var olduğunu söyleyebilmek de oldukça zordur. Özellikle siyasi parti yapımız, yaşadığımız coğrafyanın sosyo-kültürel durumu, siyasi uzlaşma kültürümüzün seviyesi gibi unsurlar bu konuda önemli engeller olmaktadır.

- İktidar partisi tarafından "Partili Cumhurbaşkanlığı" da dillendirilmektedir. Halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanlığının oluşturduğu fiili bir durum var. Zaten var olan bu fiili durumun hukuki alt yapısını oluşturmak amacıyla gündeme getirilen partili Cumhurbaşkanı fikrini nasıl değerlendiriyorsunuz?

TUNÇ : Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, parlamenter hükümet sisteminin klasik şekliyle bağdaşmaz. Bu durum, özellikle tarafsızlık ve çifte demokratik meşruiyet açısından sorun teşkil etmektedir. Halk tarafından doğrudan seçilecek partili bir Cumhurbaşkanının bir seçim kampanyası yürütmesi gerekecektir. Bu seçim kampanyasında, birtakım vaatlerde bulunması ve propaganda yapması gerekecektir. Ayrıca, günümüz demokrasileri siyasi partiler vasıtasıyla işlemektedir. Bu durumda halk tarafından gerçekleştirilen seçimler, daha seçilmeden Cumhurbaşkanının tarafsızlığını imkânsız hale getirmektedir. Diğer taraftan, bir yanda halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanının diğer yanda yine halk tarafından ayrı bir seçimle iş başına gelen yasama organı ve bu yasama organına dayanan hükümetin varlığı, çifte meşruiyet sorununu doğuracaktır. Bu durum, -Anayasa tarafından açıkça reddedilse bile- hem Cumhurbaşkanının sisteme müdahil olmasını teşvik edecek, dolayısıyla Cumhurbaşkanının tarafsız kalmasını zorlaştıracak, hem de farklı seçimlere dayanan demokratik meşruiyet kaynakları dolayısıyla çatışma çıkmasına sebep olacaktır.

Cumhurbaşkanı seçilen kişinin mensubu olduğu siyasi partinin genel başkanı ve üyesi olmasını ifade eden partili cumhurbaşkanlığı modeli, Ülkemizde özellikle Atatürk, İnönü ve Bayar'ın cumhurbaşkanlıkları döneminde uygulandığı söylenebilir. Fakat 1961 Anayasası'nın 95. maddesi ile birlikte, cumhurbaşkanı seçilen kişinin partisi ile ilişiğinin kesileceği hükme bağlanmış ve bu uygulamaya son verilmiştir.

Partili cumhurbaşkanlığı modelinin, ülke yönetiminde denge ve denetim sistemlerini önemli ölçüde ortadan kaldırdığı bilinen bir gerçektir. Yine böyle bir sistemin işleyebilmesi mali yönetim açısından da yeni düzenlemelere ihtiyaç duyacağı açıktır. Yönetimde iki başlılık tartışmaları ve siyasi krizlere zemin hazırlayan bir sistem olması da ayrı bir nakısadır.

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF. DR. ALİ AKYILDIZ :

" Uzlaşma kültürünün olmadığı toplumlar, en basit tanımıyla, kuvvetlerin kesin ve sert ayrılığı anlamına gelen Başkanlık sistemi ile demokratik bir şekilde yönetilemezler. Kırk katır mı? Kırk satır mı? Önümüze konan seçenek bundan ibarettir aslında."

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Başkanlık sistemi nedir? Başkanın yetkilerini yasama, yürütme ve yargı açısından değerlendirir misiniz?

Bilindiği üzere bir devlet yapılanması, yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç ayrı fonksiyon ve dolayısıyla da üç ayrı güçten(erkten) oluşmaktadır. Hükümet sistemleri, devleti oluşturan güçlerin birbirleri ile ilişkileri bakımından tasnif edilmekte, sınıflara ayrılmaktadır. İlk ayrım, güçler birliği ve güçler ayrılığı sistemleri şeklindedir.

Güçler birliği sistemleri, güçlerin bir kişide ya da bir kurulda toplanmasına göre ikiye ayrılabilir. Her üç gücün tek bir kişide(monark) birleştiği rejim, monarşidir. Eski çağlardaki krallıklar, imparatorluklar gibi ülkelerdeki sistem bu gruba girer. Günümüzde de dünyanın az gelişmiş bölgelerinde bu tip hükümet sistemlerine rastlanabilir.

Güçlerin bir kurul ya da mecliste toplandığı kolejyal sistemler, güçler birliği rejimlerinin ikinci tür uygulamasını teşkil ederler. Günümüzde "meclis hükümeti" olarak adlandırılan ve 1920-1924 yılları arasında(esasen 29 Ekim 1923'e kadar) Türkiye'de uygulanan hükümet sistemi de budur. Meclis hükümeti sisteminde, yasama ve yürütme güçleri yasama meclisinde toplanır. Burada hakim güç yasamadır. Yürütme organının bütün üyeleri(bakanlar) tek tek meclis tarafından seçilir ve her bir bakan yasama meclisine karşı tek tek sorumludur. Hükümetin ayrı bir varlığı, yasamaya karşı kollektif bir sorumluluğu söz konusu değildir. Yine bu sistemde, ayrı bir devlet başkanlığı makamı da bulunmaz; sadece meclis başkanı mevcuttur.

Türkiye, 23 Ekim 1923 tarihine kadar Meclis Hükümeti sistemi ile yönetilmiş, fakat bu tarihte yapılan anayasa değişikliği ile ayrı bir devlet başkanlığı(Cumhurbaşkanı) makamı ihdas edilerek, meclis hükümeti sisteminin saf şeklinden ayrılınmıştır. Gerçi, bu tarihten sonra, hatta 1924 Anayasasında da yasama ve yürütme güçlerinin TBMM'de temerküz ettiği(toplandığı) görülmektedir. Fakat, yürütmenin Cumhurbaşkanı ve Hükümet şeklinde ayrılması, hükümetin iş başına gelişinin; başbakanın Cumhurbaşkanı tarafından atanması, başbakanın belirlediği Bakanların Cumhurbaşkanınca onaylanması üzerine göreve başlamaları ve Meclisten güven oyu almaları sayesinde görevlerine devamları hususlarının düzenlenmesi ve hükümetin kollektif sorumluluğunun da benimsenmesi sayesinde, lafızda güçler(yasama ve yürütme) birliği(güçlerin mecliste toplanması) olmasına rağmen, gerçekte parlamenter rejime ilişkin işleyiş kurallarının benimsenmesi, hatta Anayasa'da dahi yürütme görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirileceğinin açıkça belirtilmesi sebepleriyle, bu dönemdeki hükümet sistemi "güçler birliği, fonksiyonlar ayrılığı" şeklinde isimlendirilmiştir.

Ülkemizde, ikinci meşrutiyet döneminden beri, kurtuluş savaşı yıllarındaki küçük kesinti dönemi bir tarafa bırakılacak olursa, uygulanan hep aynı sistem(parlamenter hükümet sistemi) olmuştur.

Güçler ayrımı sistemleri, yasama ve yürütme güçlerinin(yargı bütün sistemlerde ayrı bir yere konulmak durumundadır)birbiri ile ilişkileri bakımından; kuvvetlerin yumuşak ve dengeli ayrılığına dayanan, yürütmenin parlamentonun içinden çıktığı *parlamenter sistem* ile; güçlerin kesin ve sert ayrılığına dayanan, yasama ve yürütmenin(başkanın) ayrı ayrı ve doğrudan milli iradeden kaynaklandığı(genel seçimlerle işbaşına geldiği) *başkanlık sitemi* şeklinde sınıflandırılabilir. Bir de ikisinin arasında yer alan, bir bakıma parlamenter ve başkanlık sistemlerinin bazı unsurlarının bir araya getirilmesinden oluşan *yarı başkanlık sisteminden* söz edebiliriz.

Artık, demokratik ülkelerde güçler birliği sistemleri (İsviçre'de uygulanan meclis hükümet sistemi istisna edilirse) gündemde değildir. Demokrasiden ve hukuk devletinden söz edilebilmesi için mutlaka güçler ayrımının benimsenmesi gerekmektedir. Ancak her demokratik ülke, kendi tarihsel ve sosyolojik şartlarına göre bir hükümet sistemi benimsemektedir.

Yeryüzünde bir devletin meşruiyeti, hukuk devleti olup olmaması ile değerlendirilmektedir. Hukuk devleti, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı, bütün devlet organlarının demokratik ülkelerce kabul edilen standartlara uygun olarak

ortaya konulmuş hukuk kurallarına uygun hareket eden devlet olarak tanımlanabilir. Bunun da şekli bir takım asgari gerekleri vardır: Devletin bir Anayasası olmalı, güçler ayrımı Anayasa ile güvence altına alınmalı, temel haklar da aynı şekilde Anayasal güvenceye kavuşturulmalı, idarenin yargısal denetimi yapılmalı, yasama organının Anayasaya uygun yasalar çıkarmasının yargısal denetimi yapılmalı ve en önemlisi de, sistemin tamamlayıcı temel unsur olan yargı bağımsızlığı sağlanmalıdır.

Bütün bu hususlar, Anayasaya yazılmakla sağlanmış olmazlar; bunları sağlayacak denetim ve denge mekanizmaları da oluşturulmalıdır. İşte, tam da bu noktada, hükümet sistemlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Önemli olan, kamu gücünü elinde tutan yürütme organının gerçekten denetim altında tutulabilmesidir. Aksi takdirde Anayasada ve yasalarda ne yazıldığının hiçbir önemi kalmaz.Başkanlık sistemi, ancak Birleşik Devletlerde tam olarak uygulanmaktadır. Başkanlık sistemi, güçlerin kesin ve sert ayrılığı esasına dayanır. Yani hem yasamanın kendisi, hem de yürütme(başkan), ayrı ayrı halk oyundan çıkar. Bu nedenle, bu güçlerin birbirini güven oyu gibi bir mekanizma ile etkisiz kılması, örneğin yürütmenin görevden düşürülmesi gibi bir mekanizma söz konusu değildir. Bu nedenle, iki husus önem kazanmaktadır: Birincisi; Başkanlık sistemi, Türkiye gibi çatışmacı toplumlarda her an bir devlet ve meşruiyet krizinin doğmasına ve uzlaşmayı sağlayıp tıkanmayı önleyici bir mekanizma getirmemesi nedeniyle giderek iç savaşa varan çatışmalara yol açabilir. Öyleyse Başkanlık sistemi, ancak uzlaşma kültürünün ağır bastığı ve gevşek yapılı siyasal partilerin olduğu pragmatist toplumlarda işleyebilir. İkincisi, sistem uzlaşmayı temin için kendi içinde ciddi denetim ve denge mekanizmaları taşımak zorundadır: ABD de bu iş, çift yasama meclisi, meclislerin belli aralıklarla ve belli oranlarda sürekli yenilenmesi ve federal devletlerin egemenliğini temsil eden Senato'ya yürütmenin bütün stratejik kararlarını- çoğu kez üçte iki oranında bir çoğunluk aranmak suretiyle- onaylattırılması gibi mekanizmalarla sağlanmaktadır. Tabiri yerindeyse, Amerikan Devleti önemli konularda bir irade beyan ederken, kırk boğumdan geçmedikçe söz söylememektedir. Amerika Birleşik devletlerinde başkana tanınan yetkiler, işte bu mekanizmalar sayesinde dengelenmekte ve denetlenmektedir. Orada, federe devletlerin eşitliği üzerine kurulu olan(bir bakıma federe devletlerin egemenliğini temsil eden) Senato'nun nefesi sürekli başkanın ensesindedir.

Başkanlık sisteminin parlamenter sistemden farkları nelerdir? Dünyada hangi ülkelerde uygulanmaktadır?

Aslında bu farklara ana unsurları itibariyle yukarıda değinildi. Ama şunları eklemek yararlı olacaktır: Bir hükümet sisteminin başarması gereken yegane iş, yürütmenin hukukla bağlanması, yargısal denetiminin gerçekten yapılabilmesidir. Parlamenter rejim, yürütmeyi denetleme ve hukukla bağlama işini iki koldan yapmaya çalışmaktadır. Birincisi; yürütme yasamanın içinden çıkmakta ve yasamaya karşı sorumlu olmaktadır. Yasama, çeşitli yöntemlerle yürütmeyi denetleyebilmekte, şartlar oluştuğunda güvensizlik oyu da vererek onu düşürebilmektedir.

Başkanlık sisteminde ise, yürütmede görev alanların yasamada, yasamada görev alanların yürütmede görev alması söz konusu değildir. İkisi de ayrı ayrı ama farklı zamanlarda halk oyundan çıkmaktadırlar.

İkincisi: Parlamenter rejimde, siyasal açıdan taraflı bir hükümet ile, siyasal açıdan tarafsız bir Cumhurbaşkanı mevcuttur ve bu yapı sayesinde yürütme organı kendi içinde de dengelenmeye çalışılmaktadır. Başkanlık sisteminde ise, yürütmenin başı başkandır ve onu siyasal açıdan dengeleyen en önemli unsur Parlamento ve özellikle de onun Senato kanadıdır. Senato, federe devletlerin ikişer üye ile temsil edildiği, üyelerinin görev süresi başkandan da (nüfus esasına göre seçilen temsilciler meclisi üyelerinden de) uzun olan, yürütmenin bütün stratejik kararlarını onaylama ya da onaylamama yetkisi bulunan, gerektiğinde başkanı yargılayabilen önemli bir denetim ve denge organıdır. Federe devletler(eyaletler) orada eşit olarak temsil edilirler. Görüldüğü üzer başkanlık sistemi, esasen federal devlet yapılanması esas alınarak oluşturulmuştur.

> “ABD dışında, özellikle Güney Amerika ülkelerinde uygulanan özenti başkanlık rejimleri, sürekli sorun ve kriz üretmektedir. Bu rejimlere, ABD rejiminden ayırmak için Başkanlık Rejimi değil, Başkancı rejimler denilmektedir. Bunun dışında, özellikle bizim emsal alabileceğimiz Avrupa Kıtasında neredeyse bu rejim hiç uygulanmamaktadır.”

ABD dışında, özellikle Güney Amerika ülkelerinde uygulanan özenti başkanlık rejimleri, sürekli sorun ve kriz üretmektedir. Bu rejimlere, ABD rejiminden ayırmak için Başkanlık Rejimi değil, Başkancı rejimler denilmektedir. Bunun dışında, özellikle bizim emsal alabileceğimiz Avrupa Kıtasında neredeyse bu rejim hiç uygulanmamaktadır[1].

1 Dünyada başkanlık sistemi ile yönetilen ülkeler: Afganistan , Amerika Birleşik Devletleri ,Arjantin , Azerbaycan, Belarus, Bolivya, Brezilya, Dominik Cumhuriyeti, Endonezya , Ermenistan , Ekvator, El Salvador, Filipinler, Guatemala, Güney Kore ,Haiti, Honduras, İran, Kazakistan, Kenya, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta Rika, Liberya, Meksika, Nikaragua , Nijerya , Panama, Paraguay , Peru, Seyşeller, Sierra Leone , Sri Lanka , Sudan, Surinam, Şili, Tanzanya, Türkmenistan, Uganda, Uruguay, Venezuela, Zambiya

Başkanlık sisteminin avantajlı ve dezavantajlı yönleri nelerdir?

Bir hükümet sisteminden beklenen, yürütmenin hukuken denetim altında tutulabilmesi ve dengelenebilmesidir. Bunun sağlanamadığı bir sistemde, avantajdan söz edilemez. Üniter bir ülke, bir de orada çatışma kültürü egemense, Başkanlık sistemi o ülkede kamplaşma ve kutuplaşmaya hizmet etmekten başka bir işe yaramaz. Federatif yapılı bir devlette, çift meclisli bir sistem kurulur ve bu meclislerden özellikle biri federe devletlerin eşitliği esasına göre dizayn edilir, yürütmenin stratejik kararları bu meclisin onayına sunulursa, bir denge mekanizması elde edilmiş olabilir. Uzlaşma kültürü yoksa, zaten bu mekanizma da bir işe yaramaz.

Kaldı ki, siyasal sistemler, vitrinden elbise, galeriden otomobil alır gibi tercih edilmezler. Daha doğrusu, siyasal sistemler, bu tür bilinçli tercihlerin eseri olmazlar; onlar, ülkelerin tarihsel süreci içerisinde kendiliğinden gelişirler. Bizim ülkemizde ve bizim coğrafyamızda, dahil olduğumuz Avrupa hukuk sisteminde tarihsel süreç içerisinde parlamenter rejim gelişmiş ve çağdaş demokratik sistemlere dönüşmüştür: Fransa gibi, doğrudan bir devrimle dönüşen ülkeler müstesna; önce, krallıklar(monarşiler) bir Anayasayla sınırlanmış ve meşruti(şarta bağlanmış, sınırlanmış) monarşilere dönüşmüş, daha sonra birçok ülkede meşruti monarşi de son bulmuş ve cumhuriyet idareleri oluşmuştur. İki başlı yürütme esasına dayalı parlamenter rejimler de işte bu süreçlerde şekillenmiştir. Bizim ülkemizde de gerçekleşen tam olarak budur: Önce Kanun-u Esasi(Anayasa) ile padişahın yetkileri sınırlanmış, Parlamento seçimleri yapılmış, parlamento içinden çıkan bir hükümet kurularak klasik parlamenter rejimin çift başlı yürütmesi uygulamaya konulmuş; sonra kurtuluş savaşı sürecinde saltanat kaldırılarak cumhuriyet kurulmuş ve Osmanlı Devleti döneminde uygulanmaya başlanan parlamenter rejim bugüne kadar sürdürülmüştür.

Kısaca, üniter devletlerde başkanlık sisteminin başkancı sisteme (yani diktatörlüğe) dönüşmesini önleyici bir mekanizma oluşturmak mümkün gözükmemektedir. Coğrafyanızda olmayan ve demokrasi geleneğinizde de hiç yer almamış başka bir siyasal rejime yönelmenizin hiçbir sosyolojik ve mantıklı gerekçesi bulunmamaktadır**.** Hükümet ile Cumhurbaşkanının uyumlu çalışmıyor olduğuna ilişkin bir gerekçe, Başkanlık sistemine geçiş gerekçesi olamaz; birbirini dengelemek ve denetlemek üzere oluşturulan ikili bir yapıyı, bu fonksiyonunu ifa ediyor diye eleştirmek son derece yersizdir. Yürütmenin iki kanadı arasında zaman zaman ortaya çıkacak olan bu tartışmalar, aslında bireylerin hak ve özgürlüklerinin teminatıdır. Bütün gücün tek bir elde toplandığı hiçbir yapı, kendisini diktatörlüğe dönüşmekten kurtaramaz. Bir düşünürün söylediği gibi: "Güç kötüdür ve mutlak güç mutlaka kötüdür".

“Hükümet ile Cumhurbaşkanı’nın uyumlu çalışmıyor olduğuna ilişkin bir gerekçe, Başkanlık sistemine geçiş gerekçesi olamaz; birbirini dengelemek ve denetlemek üzere oluşturulan ikili bir yapıyı, bu fonksiyonunu ifa ediyor diye eleştirmek son derece yersizdir. Yürütmenin iki kanadı arasında zaman zaman ortaya çıkacak olan bu tartışmalar, aslında bireylerin hak ve özgürlüklerinin teminatıdır. Bütün gücün tek bir elde toplandığı hiçbir yapı, kendisini diktatörlüğe dönüşmekten kurtaramaz. Bir düşünürün söylediği gibi: **“Güç kötüdür ve mutlak güç mutlaka kötüdür”.**”

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başkanlık modelini basına yansıyan haliyle genel hatları ile değerlendirir misiniz? Türkiye'de getirilmek istenen başkanlık sisteminin ABD'de uygulanan başkanlık sisteminden farkları neler olacaktır? Türk tipi başkanlık sisteminin detaylarını öğrenebilir miyiz?

Türk Tipi Başkanlığın özü şu: Tek meclis var. Başkan ile meclis aynı anda aynı gün seçilmekte. Birinin görevi bittiğinde diğerinin görevi de mutlaka sona ermekte ve aynı şekilde birlikte seçime gidilmekte.

Yani Türk Tipi Başkan seçildiğinde, parlamentoda da rahat bir çoğunluğa sahip. Partisinin de başında olduğundan, hem yürütmenin mutlak hakimi, hem de yasamanın mutlak hakimidir. Şimdi, Türkiye'deki siyasal kültür ve siyasal partilerin yapısı da bu manzaraya eklendiğinde, partisinin mutlak hakimi olan başkanın, parlamentoda dayandığı mutlak çoğunluk karşısında gerçekte bir parlamentodan söz etmek mümkün müdür? Görünen köy kılavuz istemez: Böyle bir parlamento, başkanın danışma organından öteye bir işlev yüklenemez. Başkanlık sisteminde ülke, zorunlu olarak iki partili bir sisteme de evrileceği için, başkanın hükümranlığını hayal edebiliriz. Hatta, dar bölgeli çoğunluk sistemi gibi bir seçim sistemi ile beraber, başkanlığı elde edebilen bir siyasal partinin parlamento içindeki temsil oranının bu günkü parlamento üye sayısında dörtyüz milletvekilliğini elde etmesi işten bile olmayacaktır.

Daha bunlarla da bitmedi Türk Tipi Başkanlık Sisteminin faziletleri: **Yüksek yargıya ve HSYK gibi stratejik kurumlara üye seçmede de, bütün yetki başkan ile parlamento arasında paylaştırılmaktadır. Parlamentonun seçeceği üyeleri de doğal olarak Başkan seçeceği için, fiilen yargının da başkana bağlanmış olacağı açıktır. Yani tam bir "kazanan her şeyi alır" kuralı. Başkan, yürütmenin tek hakimi, yasamanın mutlak reisi ve yargının da gerçek belirleyicisi olarak, Roma Hükümdarlarını da Osmanlı Sultanlarını da gölgede bırakacak mutlak yetkilerle donatılmaktadır.** Ama görünüşte her şey demokrasiye uygundur; başkan da meclis de halk oyu ile gelmektedir; yargının bağımsız olduğu, yasama yetkisinin parlamentoda olduğu, insanların temel hak ve özgürlüklere sahip bulunduğu gibi bütün hususlar da Anayasada yazmış olacaktır.

Böyle bir siyasal sisteme dönüştürülen bir ülkede farklı siyasal görüşlerin, farklı inanç gruplarının maalesef bir arada barış içerisinde yaşamalarının mümkün olamama ihtimali yüksektir: Çoğunluğun dayattığı hayat tarzını benimsemeyenlere iki seçenek kalabilir: ya ülkeyi terk etmek, ya da fiilen direnmek…Her ikisinin de isteyerek tercih edilebilir şeyler olmadığı açık. Görüldüğü üzere, Türkiye'ye dayatılanın, sadece bir hükümet sistemi değişikliğinden ibaret kalmama tehlikesi büyüktür. Nitekim bazı siyasal çevrelerde, kan akıtmadan bu sistem değişikliğinin sağlanamayacağına ilişkin dillendirilen söylemler, bu kaygıların dile getirilmesi bakımından ciddiye alınması gerekli uyarılar olarak anlaşılmalıdır. Etnik terörle uğraşan ülkemizin, daha vahim sıkıntılar içerisine atılmaması gerekmektedir.

Görünen köy kılavuz istemez: Böyle bir parlamento, başkanın danışma organından öteye bir işlev yüklenemez. Başkanlık sisteminde ülke, zorunlu olarak iki partili bir sisteme de evrileceği için, başkanın hükümranlığını hayal edebiliriz. Hatta, dar bölgeli çoğunluk sistemi gibi bir seçim sistemi ile beraber, başkanlığı elde edebilen bir siyasal partinin parlamento içindeki temsil oranının bu günkü parlamento üye sayısında dörtyüz milletvekilliğini elde etmesi işten bile olmayacaktır.

Üniter bir devlet içinde Başkanlık sistemi mümkün müdür?

Maalesef, öngörülen başkanlık sisteminin bütün devlet mekanizmasını tek kişiye bağladığını, bütün devlet fonksiyonlarının(yasama, yürütme, yargı), anayasa ve yasalarda aksi düzenlenecek olsa da, fiilen tek kişide toplanması sonucunu doğuracağını söyleyebiliriz. Böyle bir ülkede sağlıklı bir yönetim olması, devlet mekanizmasının sağlıklı şekilde işlemesi mümkün olamayacaktır.

Yukarıda izah edildiği üzere, üniter bir yapıda başkanın yetkileri dengeleyici ve onu denetleyici mekanizmaların oluşturulması mümkün gözükmemektedir.

“Maalesef, öngörülen başkanlık sisteminin bütün devlet mekanizmasını tek kişiye bağladığını, bütün devlet fonksiyonlarının (yasama, yürütme, yargı), anayasa ve yasalarda aksi düzenlenecek olsa da, fiilen tek kişide toplanması sonucunu doğuracağını söyleyebiliriz. Böyle bir ülkede sağlıklı bir yönetim olması, devlet mekanizmasının sağlıklı şekilde işlemesi mümkün olamayacaktır.”

Başkanlık sisteminin otoriteye, diktatörlüğe yol açacağı yönündeki endişelere katılıyor musunuz? Dünyada örnekleri nasıldır? Başkanlık sistemi ile istikrarlı bir demokrasi mümkün olabilir mi?

Çeşitli toplumsal kesimlerde endişeler en üst perdeden dillendirilmektedir ve maalesef bu endişelerin yersiz olduğunu söyleyebilecek durumda değiliz. Başkanlık sisteminin ilk başta bir istikrar getireceği kuşkusuz. Ama bu istikrar, demokrasi içerisinde bir istikrar olmayacaktır. Üstelik bu istikrarın uzun sürmesi de mümkün gözükmemektedir. Demokrasi, sadece insanların oy verdiği bir rejimin adı değildir. “Kazanan her şeyi alır” anlayışına dayalı çoğunlukçu demokrasi anlayışı, 1879’lardan hemen sonra Fransa’da kısa bir süre uygulanan ve çoğunluğun iradesini mutlak bir güç gibi kutsayan Jakobenimz olarak da ifade edebileceğimiz çoğunlukçu demokrasi anlayışıdır. Günümüzde çağdaş demokrasi anlayışı, çoğunluk dışında kalanların da haklarının garanti altına alındığı denetim ve denge mekanizmalarına dayalı çoğulcu demokrasi anlayışıdır. Bütün bu denetim ve denge mekanizmalarını adeta yerle bir eden ve her şeyi çoğunluğun iradesinin mutlak egemenliğine bırakan bir anlayış, demokrasi olarak nitelendirilemez.

Dünyada, başkanlık sistemi ile yönetilen ülkelere bir bakmak gerekir: Yukarıda, dipnotta bütün o ülkelerin listesi verilmektedir. Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada başkanlık sistemi ile yönetilen tek bir demokratik ülke bulunmamaktadır. Türkiye kendisini Sudan, Surinam, İran, Şili, Tanzanya, Türkmenistan, Uganda gibi ülkelerle aynı siyasal ligde görmemelidir.

Başkanlık sistemi TBMM'yi etkisizleştirir mi, aksine daha etkin bir parlamento mu oluşur?

Özellikle başkan ile parlamento seçimlerinin aynı anda yapılması, başkanlığı elde eden siyasal partinin parlamentoda da rahat bir çoğunluğa kavuşması anlamına gelecektir. Tek başına halkın oyunun çoğunluğunu elde eden başkanın, parlamentodaki partili üyelerin üzerinde oluşacak mutlak otoritesi düşünüldüğünde, parlamentonun aslında başkanın bir çeşit danışma organı derecesine indirgeneceği ve önemini tamamen kaybedeceği söylenebilir. Parlamentonun başkan üzerinde herhangi bir yaptırım uygulama imkânı söz konusu değildir. Yasalar, bu sistemde başkanın iradesi doğrultusunda çıkacaktır. Kaldı ki başkan, büyük ihtimalle ülkeyi yasalarla değil doğrudan kendisinin yürürlüğe koyacağı kararnamelerle yönetecektir. Böyle bir parlamentonun varlığı ile yokluğu arasında fazlaca bir fark olmayacağı açıktır.

TBMM Başkanı İsmail Kahraman "Yeni Anayasa'da laiklik olmamalı" dedi ve dindar anayasaya vurgu yaptı. Adalet ve Kalkınma Partisi'nden konuyla ilgili açıklama yapılarak, yeni Anayasa'da laiklik tanımının yapılacağı söylendi. Siz bu tartışmalara nasıl bakıyorsunuz?

İşte tam da bu nokta endişeleri davet etmektedir. Çoğunluğu elde edenlerin hayat tarzlarını toplumun geri kalan kesimine dayatma tehlikesi belirmekte ve toplumun geri kalanında bir ölüm-kalım duygusu uyandırmaktadır. Laiklik, ülke bütünlüğünün teminatıdır. Bu tartışma, Türkiye'yi Ortadoğu bataklığının tam da merkezine sürükleyen, son derece talihsiz bir tartışmadır. Ama bir bakıma iyi de olmuştur. İnsanlar, takiyye yapmamalı, kafalarının arka planında olanları açıkça söylemelidir. Bu bakımdan bu tartışma iyi de olmuştur. Ama onun bu yönü, konunun vahametinden bir şey kaybettirmemektedir.

Türkiye'de toplumsal yapı başkanlık sistemine elverişli mi?

Uzlaşma kültürünün olmadığı toplumlar, en basit tanımıyla, kuvvetlerin kesin ve sert ayrılığı anlamına gelen Başkanlık sistemi ile demokratik bir şekilde yönetilemezler. Bunu önlemek için kuvvetleri tek elde topladığınızda da, ortaya çıkan rejim demokrasi olmaz.

Kırk katır mı? Kırk satır mı?

Önümüze konan seçenek bundan ibarettir aslında.

"Laiklik, ülke bütünlüğünün teminatıdır. Bu tartışma, Türkiye'yi Ortadoğu bataklığının tam da merkezine sürükleyen, son derece talihsiz bir tartışmadır. Ama bir bakıma iyi de olmuştur. İnsanlar, takiyye yapmamalı, kafalarının arka planında olanları açıkça söylemelidir. Bu bakımdan bu tartışma iyi de olmuştur. Ama onun bu yönü, konunun vahametinden bir şey kaybettirmemektedir."

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ İSTANBUL MİLLETVEKİLİ,
TBMM ANAYASA KOMİSYONU ESKİ BAŞKANI VE
CUMHURBAŞKANI BAŞDANIŞMANI

PROF. DR. BURHAN KUZU:

" Bizim elimizde 113 maddelik bir metin var. Bu getirilebilir ya da yeni metin yazılabilir. Biz yeni metin de yazıyoruz. Ya da kamuoyuna açıklandığı için söylüyorum, yarı başkanlık modeli dediğimiz, partili cumhurbaşkanlığı olarak ifade edilen modeli de getirebiliriz. Aslında aralarında fark yok."

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Türkiye'nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı var mı? Neden? Anayasa tartışmaları başkanlık modeli etrafında yürütülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi neden başkanlık modelini istemektedir?

Anayasa meselesi Türkiye de yeni bir konu değil, aksine kronik bir meseledir; Tanzimat döneminden bu tarafa hep tartışılan bir konudur. Bu soruna hep çözüm bulunmak istenmiş, hatta çözüm bulunduğu zannedilmiş ama bulunamamıştır. Bu soruna çözüm bulunamamasının nedeni, toplumun bünyesine uygun bir terzinin bulunamamasından kaynaklanmaktadır. Zira ya bol ya da dar geliyor. 1961 Anayasası yapılmış, Kenan Evren, "O Anayasa bize bol geldi; içinde oynamaya başladık" dedi, 1982 Anayasası ise dar geldi, kıpırdayamadık.

Ama işin garibi; 1961 Anayasasını yüzde 60 ile kabul eden toplum, dar gelen Anayasayı yüzde 92 ile kabul etmiştir. Böyle de bir terslik var. Türk toplumu olarak Osmanlı'dan bu tarafa 5 Anayasa eskitmişiz. Bunlardan birincisi ilk yazılan anayasamız olan 1876 Anayasası'dır. Bir derleme de diyor ki "O gün kıraathanelere soruldu; 'Bir anayasa hazırlanmış ne diyorsunuz?' Aldığımız cevaplardan gördük ki tebaanın yüzde 80-85'i bu metnin bir avcılık nizamnamesi olduğunu zannediyor." Sen böyle bir tebaaya Anayasa yazıyorsunuz ama ne olduğundan kimsenin haberi yok. O gün öyle algılanmış, zaman içinde Anayasa'nın ne olduğu anlaşılmış ancak bu seferde toplumun bünyesine uygun bir Anayasa yapılamamıştır.

Atatürk'ün ilk yıllarında 1921 ve 1924 Anayasaları yapıldı. Bu iki Anayasanın özelliği milli iradeyi ön plana çıkarması, milli egemenlik kavramına vurgu yapmasıdır. Bu tabi Türkiye için büyük bir kazanımdır. Saltanattan dönüş ve yeni dönemde millet ne derse o olur mantığı... Bu da bir süre devam ediyor ama o dönemde alınan kararlara bakıyorsun; "Devletin dini İslam'dır", "Bu Meclis'in hedefi ve görevi saltanatı ve padişahı kurtarmak, İslam'ı, hilafeti kurtarmak" diyor. Devletin dininin İslam olduğu vurgusu yapılıyor. Böyle bir geçiş süreci yaşanıyor. Atatürk Birinci Meclis'ten pek memnun kalmıyor. Öyle olunca da birinci Meclis'i bir süre sonra kapatıyor -1924'ün ilk Meclis'inden bahsediyorum. İlk Meclis dediğim o- yeni bir seçimle parlamentoda kendisine uygun bir yapı oluşturuyor ve çalışmalarını devam ettiriyor, sonra da biraz önce bahsettiğim birçok şeyi kaldırıyor. 1 Kasım 1922 yılında saltanat, 1928 yılında da "Devletin dini İslam'dır" ibaresi kaldırılıyor ve Türkiye bugüne doğru yol almaya başlıyor. Bu arada anlattıklarımın içerisinde şunu söylemeliyim; bizim yapım ve yazım tekniği açısından en doğru olan Anayasamız, 1924 Anayasası'dır. 1924 Anayasası 36 yıl yürürlükte kaldı. 1960 yılı darbesinde Adnan Menderes ve iki bakan arkadaşı asıldı ve 1924 Anayasası yürürlükten kaldırıldı, hükümet devrildi. "1924 Anayasası kaldırılmayıp, değiştirilseydi daha mı iyi olurdu?" deniliyor. Evet, bence de daha iyi olurdu. 1924 Anayasası kısa ve özdü. Eksik olan yönleri var mıydı? Mesela 1924 Anayasasında Anayasa Mahkemesi yoktu. Onu da ekleyebilirsin. Yani bir engel yoktu. Maalesef öfke ile kalkan zararla oturur derler; 1921 ve 1924'te kazandığımız milli irade, Meclis'e güven, milletin sandıktan çıkan iradesini taç yapmayı, ona saygı duymayı 1961'de bitirdik. 1961 darbesini yapan asker ve yeni Anayasayı yapan ekip bu Anayasa'yı milletin tepesine oturttular ve milli egemenliği güvensizlik esasına kurdular. Bu dönemde, "Sandıktan çıkan irade her zaman iyi değildir. Milletvekili her zaman iyi olmaz, çoğu zaman kötü olur. O zaman ne yapalım? Anayasayı yaparken mümkün olduğu kadar demoklesin kılıcı gibi milli egemenlik

üzerinde bir güç oluşturalım" denildi. İşte senatonun kurulması ve askere yetkinin verilmesi bu şekilde oldu; üniversiteler, yargı böyle dizayn edildi. Ne yazık ki "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" ifadesi ve bu egemenliğin temsilcisi TBMM'dir vurgusu sulandırıldı. Egemenlik milletindir, buraya kadar tamam ama egemenlik "yetkili organ eliyle kullanılır" diyerek işi dağıttı. Peki yetkili kim? Kim erken davranırsa, o yetkili olur. Örneğin, İtfaiye hortumu alıp geliyor, 'Ben yetkiliyim' diyor. Boş yer kalırsa burayı da milletvekilleri kullanıyor. 1961'den itibaren Türkiye'deki tablo şudur: Tokmak dağıtıldı, davul siyasetin sırtına konuldu, önüne gelen vuruyor. Sonra da Türkiye iflah olmadı ve milli egemenlik kenarda kaldı. Bence tespitin en can alıcı noktası burasıdır.

> "Bu Anayasa'nın yenisi yapılmalıdır. Ama yeni Anayasa, asla parlamenter model olmamalıdır. Çünkü sorunların esas nedeni sadece anayasaların kendilerinin kötü olması, dilinin kötü olması ya da vesayet getirmesi değildir (Bunlar elbette milli iradeye gem vuran bir takım düzenlemelerdir, müesseselerdir); bu arabanın yapımının sakat olmasıdır. Bugünkü model kokuşmuş İngiliz sistemidir. Muhalefet ile esas ayrıldığımız nokta burasıdır. Muhalefet bu sisteme devam diyor ama bu sistemle hiçbir yere varılmaz."

Tabi 1961 Anayasası yürümedi; çünkü ihtiyacı görmedi. 1961 Anayasası bol geldi. Daha sonra darbe yapıldı, 1961 Anayasası kaldırıldı, yeni bir anayasa yapıldı. 1982 Anayasası ise eskisine göre daha dar geldi. Özgürlükleri törpüledi. Ama bu Anayasanın da vesayet bakışı, milli egemenliğe şüpheli bakma ve tokmakları dağıtma, davulu siyasetin sırtına koyma bakımından 1961 Anayasası'ndan farkı yoktur. Yani vesayet bakışı aynıdır. Bu Anayasayı dizayn edenler Cumhurbaşkanlığı makamına alabildiğince yetki verdiler. Parlamenter Meclisi olmayacak yetkiler ile donattılar. Peki bunun gerekçesi neydi? Bugüne kadar tüm Cumhurbaşkanları askeri kökenden geldi. 'Başlarında bir asker olsun, ne olur ne olmaz' yaklaşımı hâkim oldu. 1961 askeri darbesi, 1971 muhtırası, 1980 askeri darbesi, 28 Şubat, 27 Nisan bildirisi, daha sonra Ergenekon, Balyoz davaları yaşandı. Ergenekon ve Balyoz'u paralel yapı sulandırdı ve maalesef suçlu, suçsuz birbirine karıştı. O dava da güme gitti. Hâlbuki özünde doğru bir davaydı. Bu memlekette sarı kız, ay ışığı, yakamoz çalışması yapılmıştır. Benim bundan hiç şüphem yok. Ama bu darbe girişimi içinde kaç kişi vardı? Suçlu suçsuz harmanlanınca işin içinde çıkılamadı. 'Bu davayı kapatmaktan başka çare yok' dediler ve kapattılar.

Gelinen noktada Türkiye bir öyle, bir böyle gidiyor. Düz bir şekilde yükselemiyor. Üç dönem Anayasa Komisyonu Başkanlığı yaptım, o dönem içerisinde 10 kez olmak üzere 1982 Anayasası 18 kez değişti. Çok önemli değişiklikler yapıldı. Örneğin 2007 yılında Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi başta olmak üzere birtakım anayasa değişiklikleri halkoyuna sunuldu. Bu kapsamda 26 maddelik paket getirildi ve biz vesayetin belini kırdık. Ama maalesef paralel yapı HSYK'yı ele geçirince, bu sefer başka bir vesayet ortaya çıktı ve Hükümete kök söktürdü. 17-25 Aralık operasyonları, darbe planları vs. bu yapılanmadan dolayı şu anda yeni bir Anayasa yapma ihtiyacı doğdu. Evet, 1982 Anayasası 18 kez değişmiştir; bu değişikliklerin tamamı olumlu değişikliklerdir. Birçok alanda düzenleme yapılmıştır. Artık eski metin değildir. Bu değişikliklerle 1982 Anayasası eski halinden uzaklaşmıştır. Bana göre artık 12 Eylül ürünü değildir. Ama hem 1982 Anayasası hem de daha önceki anayasaların ortak bir çıkmazı vardır: O da tüm Anayasalarımızın -özellikle 1961 ve 1982 Anayasaları bağlamında söylüyorum- parlamenter sistemi esas almasıdır. Parlamenter modeli esas alan bir anayasa olunca temelden sakat demektir. Dolayısıyla bu anayasanın yenisi yapılmalıdır. Ama yeni Anayasa, asla parlamenter model olma-

malıdır. Çünkü sorunların esas nedeni sadece anayasaların kendilerinin kötü olması, dilinin kötü olması ya da vesayet getirmesi değildir (Bunlar elbette milli iradeye gem vuran bir takım düzenlemelerdir, müessese-lerdir); bu arabanın yapımının sakat olmasıdır. Bugünkü model kokuşmuş İngiliz sistemidir. Muhalefet ile esas ayrıldığımız nokta burasıdır. Muhalefet bu sisteme devam diyor ama bu sistemle hiçbir yere varılmaz.

Tabi yeni nesil geçmiş dönemleri bilmiyor. Bakınız; Ben Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurucu üyesiyim. 2001 yılında partiyi kurduk, 2002 yılında hükümet olduk. O tarihte 15 yaşında olan bir çocuk bugün 30 yaşındadır. Geçmişi bilmediği için bizi bizimle mukayese ediyor. Ufak bir arıza gördüğünde "Ak Parti olarak ne yaptın?" diyor. Hâlbuki biz Türkiye'yi ölü halden aldık, nerdeyse dirilttik, uçurumun eşiğinde yakaladık. Türkiye borç batağındaydı, kuyruklar vardı, ekmek yok, mazot yok, benzin yok. Gırtlağa kadar borç, ödeme gücün yok. IMF resmen gırtlağımıza sarılmıştı. Ama şunu da söyleyelim; 7 Haziran 2015 seçimlerinde parlamenter sistem hastalığı yeniden baş gösterdi. Koalisyon kurulsa, ne kadar süreceği belli değil. 45 gün hükümet kurmak için çalışıldı. 1 Kasım seçimlerinde ise aziz milletimiz bu kararını gözden geçirdi ve yeniden tek partili bir Hükümet olabildik.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başkanlık modeli nasıl olacak? Bu modelin avantajları ve dezavantajları nelerdir?

Dünyada üç temel sistem var. Birincisi İngiltere'deki parlamenter model. Bu model, İngiliz tarihi ile doğmuş büyümüş ve onun kanını taşıyan bir modeldir. Hatta başka ülkede olması da zor olan bir modeldir. Bir zamanlar dünyada en yaygın model bu idi. Ama şimdi yavaş yavaş başkanlık sistemi parlamenter modelin yerine geçiyor.

İkinci büyük model, ABD'nin geliştirdiği başkanlık modelidir. Enteresan olan İngiltere'den dini ve vergi baskısından kaçanların ve ABD'ye göç edenlerin oluşturduğu 13 koloni bir araya gelerek "Bu ülkeyi en iyi şekilde nasıl yönetiriz" sorusunu, buldukları başkanlık sistemi ile cevaplandırmışlardır. Yani bu kişiler, parlamenter sistemi en iyi bilenlerdir. Parlamenter sistemden gelmelerine rağmen, oradaki yönetim şeklini devam ettirmiyorlar. Başkanlık sistemi aklın bulduğu bir sistemdir.

Bakınız, İngiltere'nin modeli tarihin getirdiği bir modeldir, tarih içinde doğmuş büyümüştür; başkanlık modeli ise ABD'nin kurucu babalarının akıl yoluyla bulduğu kendi öz modelleridir. İngiliz modeli tarih içinde doğmuş dedim çünkü bu modelin tarihte akılla gelişmiş hali yok. Şöyle ki; İngiltere'de kral var, vergileri o belirliyor, toprak sahipleri ise inim inim inliyor. "Yeter artık biz kazanıyoruz kraliyet ve devlet yiyor" diyorlar. Bu sefer konu temsilcilere gidi-

“Aklileşmiş parlamenter model dediler sonuç alamadılar, yenilenmiş parlamenter model dediler yine sonuç alamadılar. Parlamenter modelin iki çıkmazı vardır: Bunlardan bir tanesi çift başlılıktır. Çift başlılık tam bir beladır. İkincisi de koalisyonlara sürekli gebe olunmasıdır. Bu durum her zaman risk üretir, her an çukura düşürebilir. O modelin İngiltere'de uygulanmasının sebebi; krallık sisteminin olmasıdır. Parlamenter model krallıklarda uygulanabiliyor; cumhuriyet ile yönetilen ülkelerde uygulanamıyor.”

yor. Bu temsilciler zaman zaman vergi işlerini görüşüyor. Sonra ülke geneline yayılıyor, artık gidip gelmesinler, Londra'da kalsın diyorlar. Parlamenter sistem bu şekilde oluşmuştur. Bu husus çok önemlidir, çünkü İngiltere'nin modelini taklit edip kendi ülkenizde uygulamanız zordur. Oysa ABD'nin modeli aklın bulduğu bir model olduğu için, bunu dizayn edip, yeni modeller ile geliştirmek çok mümkündür. Dolayısıyla tek tip başkanlık sistemi olmayabilir ancak ana arterleri korumak kaydıyla, çünkü başkanlık modelinin de ana arterleri vardır. Parlamenter modelin taklidi ise mümkün değildir.

Aklileşmiş parlamenter model dediler sonuç alamadılar, yenilenmiş parlamenter model dediler yine sonuç alamadılar. Parlamenter modelin iki çıkmazı vardır: Bunlardan bir tanesi çift başlılıktır. Çift başlılık tam bir beladır. İkincisi de koalisyonlara sürekli gebe olunmasıdır. Bu durum her zaman risk üretir, her an çukura düşürebilir. O modelin İngiltere'de uygulanmasının sebebi; krallık sisteminin olmasıdır. Parlamenter model krallıklarda uygulanabiliyor; cumhuriyet ile yönetilen ülkelerde uygulanamıyor. Bunun en tipik örneği Fransa, İtalya, Türkiye ve Almanya'dır, kıta Avrupası'dır. Parlamenter sistem Cumhuriyet ile yönetilen ülkelerde neden uygulanmıyor? Çünkü Cumhuriyette Cumhurbaşkanı da, Başbakan da halka dayanıyor. Halktan geldiği için 'Benim de gücüm var' diyor. Halbuki krallık ile yönetilen parlamenter ülkelerde Başbakan, kral ve kraliçe var. Kral ya da kraliçe yılın belli günlerinde faytonlarla dışarı çıkarlar. Çocukları, torunları olur, geleceğin veliahtları konuşulur. Kral ve kraliçe sadece tarih ile bağı devam ettiriyorlar. Ha var, ha yok. Etkin olan Başbakan'dır. Parlamenter modelin Cumhuriyet sistemi ile yönetilen ülkelerinde ise hem Başbakanın hem de Cumhurbaşkanının etkisi var. Türkiye'nin ve Fransa'nın yaşadığı sorun budur. Öncelikle iki başlılığı gidermek gerekiyor. Neden Fransa dedim? Fransa üçüncü tip model uygulayan ülke. İngiltere'de parlamenter sistem, ABD'de tam başkanlık sistemi, Fransa ise yarı başkanlık sistemi vardır. Fransa'nın kabul ettiği ikisi arasındaki bir modeldir. İki başlılık var ama diğer taraftan başkanlık modelini andıran yetkiler var, partili cumhurbaşkanı gibi. Fransa'da 70 yılda 104 Hükümet kurulmuştur. 3 aylık, 1 saatlik hükümetler vardır. Böyle kurulan bir sistemle işlerin yürümesi mümkün değildir. Fransa gelecek kaygısı yaşıyor. Bu nedenle De Gaulle 1946'da "Yarı başkanlık modeline geçelim" dedi. Tabi kabul etmediler, o da siyaseti bırakıp gitti. Fransa'da 1958 yılına gelene kadar 16 yıl içerisinde 25 hükümet kuruldu. De Gaulle'un tekrar siyasete girmesi için çok uğraştılar ve De Gaulle 16 yıl sonra siyasete girdi ve şimdi ki modeli kurdu. Fransa'daki model parlamenter sistem ile başkanlık arasında bir model. Parlamenter sisteme daha yakın olduğunu söyleyebiliriz. Fransa'da bu modelin çalışmasının önemli bir sebebi karizmatik lider De Gaulle'dir. Diyelim ki bir konu hakkında Başbakan ile Cumhurbaşkanı farklı düşündü. Fransız halkı Cumhurbaşkanın dediği şeylerin doğru olduğuna ikna olur. Doğru ya da yanlış, bu böyle. Bugün Fransa'nın tüm Cumhurbaşkanlarını sayabilirim ama bir tek Başbakanın ismini söyleyemem. Hâlbuki Başbakan çok yetkilidir. Ama karizmatik olan Cumhurbaşkanı'dır. Şimdi Türkiye hangisini seçecek? Konunun özü aslında burasıdır. Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın karizması ile birlikte gerçekten bir Fransız modeli gibi götürebilirsek yarı başkanlık olabilir. Ama benim

idealim tam başkanlık sistemidir, ABD modelidir, köklü olan odur, çözümü getiren ve kalıcı olan odur. Ülkemize gelecekte büyük ataklar yaptıracak olan başkanlık modelidir.

Yeni Anayasa yapma çalışmaları ne aşamada?

2011 yılında Meclis'te yeni anayasa ile ilgili bir komisyon kuruldu. Sonunda bir mutabakata varılamadı. Bu döneme gelindi. Yeni bir komisyon kuruldu. Bu seferde CHP su koyuverdi, üç toplantıdan sonra "Ben yokum" dedi. 'Komisyonun adı değişsin. Türkiye'yi *Darbe* Hukukundan Arındırma *Komisyonu* olsun' dedi. Onu yine kur. 12 Eylül'den kalma 4 binden fazla madde, onu ayıkla. Zaten arkadaşlar çalışıyor, buna engel yok ki. Sırf kaçmak için bu şekilde davrandılar. Ama bu bir Anayasa Komisyonu'dur. Başka bir isim altında başka bir komisyon yine kurabilirsin. Hep başka sebepler sundular. Peki CHP bu komisyonda neden durmak istemedi? Çünkü, birincisi komisyondan başkanlık sistemi çıkar ise, "Ben grubuma anlatamam" dedi. İkincisi 'Normal parlamenterizm çıksa bile grubuma hakim olamam› dedi. Bakınız dokunulmazlık konusu gündeme geldiğinde de herkes CHP'nin ne kadar param parça olduğunu gördü. Şimdi de imza toplamışlar dava açmaya kalkıyorlar. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, "İstifa ederler, oraya geçerler, sonra dava açsınlar" dedi. Bunlar hala yapmaya kalkıyorlar. Dolayısıyla partisine nasıl hâkim olacak? Bunu da göze alamadılar. CHP çok karışık. İçinde her türlü var. Tayyip Bey, 'Ben referanduma götürürüm' deyince korktular, çünkü referandumdan daha güçlü çıkacak. PKK'yı mı savunuyorsunuz demesinler diye 15-20 kişi oy verdi, öyle kurtuldu. Dolayısıyla yeni bir Anayasa yapmak Meclis'teki 4 partinin bir araya gelmesi ile çok mümkün gözükmüyor. Aslında hiç mümkün görünmüyor ama süreci tıkamak istemiyorum.

Peki ne olacak?

"Madem öyle biz kendimiz metin hazırlayalım getirelim, Meclis'in yüksek vicdanına bırakalım" dedik. Bizim elimizde 113 maddelik bir metin var. Bu getirilebilir ya da yeni metni de yazılabilir. Biz yeni metin de yazıyoruz. Ya da kamuoyuna açıklandığı için söylüyorum, yarı başkanlık modeli dediğimiz, Partili Cumhurbaşkanlığı olarak ifade edilen modeli de getirebiliriz. Aslında aralarında fark yok. Partili Cumhurbaşkanlığı Balkanlarda geliştirilen bir modeldir, son yıllarda gelişen bir modeldir. İki başlılık var, Cumhurbaşkanı, Başbakan var.

Gelinen noktada Partili Cumhurbaşkanlığı öneriniz, başkanlık sistemi talebinizden geri adım olarak yorumlanabilir mi? Ak Parti 330 vekil sayısını bularak, başkanlık sistemini referanduma götürebilir mi?

Kesinlikle öyle değil; tam başkanlık sistemi idealimiz. Bizim sayımız belli. TBMM Başkanını çıkarırsak 316 milletvekilimiz var, 14 eksiğimiz var. Biz bunu nasıl tamamlayacağız? Bu bir taviz meselesi değildir. Şartlar zorluyor denilebilir. Muhalefet partili cumhurbaşkanlığına daha olumlu bakabilir. Zira yine parlamenter model, yine cumhurbaşkanı, yine başbakan var, yine koalisyon var. Peki fark nedir? Seçilen Cumhurbaşkanının partisini göstermesidir. Bakınız; Demirel ve Özal ile çalıştım. Demirel "Arkama bakmam" dedi, arkasına bakmaktan önünü göremedi. Dolayısıyla iki başlılıktan kaynaklanan kavgalar o dönemde de yaşandı. Çiller ile Demirel arasında oldu. Özal ile Mesut Yılmaz arasında tartışma yaşandı. Akbulut bile Özal ile kapıştı. Ecevit Sezer'i getirdi, en sonunda Anayasa'yı fırlatarak Ecevit'i ağlayacak noktaya getirdi. Dolayısıyla sadece bu tür olaylar bize has bir durum değil. Belki de en az bizde oluyor. Ya da en azından göstermemiş oluyoruz. Arka planda olsa bile bilinmiyor; daha dikkatli gidiliyor. Başbakanlıktan gelmiş bir lider Cumhurbaşkanlığı makamında partili kimlikten kopmakta zorlanıyor. İnsanların elinde değil. Parlamenter model hakikaten bu anlamda sıkıntılıdır. Tarafsızlık meselesine gelince;

Cumhurbaşkanı'nın partisiyle bilinmesinin bir zararını görmüyorum. Geçmiş Cumhurbaşkanlarına bakın, bir de Sezer'e bakın. Açık söylüyorum; gelmiş geçmiş en tarafgir Cumhurbaşkanı Sezer'dir. Bir tek oy alanı rektör yaptı. O da kendi oyuydu. Bürokrat atarken ailelerini soruşturdu, başı açık mı, kapalı mı diye. Tayyip Bey'e kan kusturdu ama Tayyip Bey içine attı, ses çıkarmadı. Güya partisi yok onun sözüm ona.

Üstelik halkın seçtiği Cumhurbaşkanı niye partiyle bağını koparsın? 'Cumhurbaşkanını halk seçsin' konusu benim komisyondan geçti. Toplantı sabah 5 gibi bitti. Benim önüme CHP 10 bin 500 önerge koydu. O önergeleri bir şekilde geçersiz saydık, yol aldık. Sabah 5 gibi o maddenin görüşmesi bittiğinde 'Cumhurbaşkanı seçilen kişinin partiyle bağı kesilmez yazalım' dedim ama o günün şartlarında göze alınamadı. Keşke o gün bu yapılsaydı. CHP grup başkan vekili "Sayın başkan, Çanakkale geçilmez" dedi. Ne ilgisi var? Çok ilgisi var. CHP diyor ki, "Çanakkale'nin geçilmemesi ne kadar önemliyse, Cumhurbaşkanını halkın seçmesinin de bize zararı bu kadar vardır." Biz hiçbir zaman gelemeyiz korkusuyla buna karşı çıktılar. Bize 367 rezilliği yaşattılar. Özal, Demirel, Sezer bu yöntemle seçildi. Bize gelince "367 olmadan toplanamazsınız" dediler ve önümüzü tıkadılar. Anayasa Mahkemesi de bu fikre katıldı. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği en rezil karardır. Gelinen bu noktada Partili Cumhurbaşkanlığı ya da yarı başkanlık modeline geçecek

"Partili Cumhurbaşkanlığı ya da yarı başkanlık modeline geçecek olursak, 5-6 maddede değişiklik yeterlidir. Zaten halk seçiyor. Halka seçtirmekle sorunun yüzde 70'i çözülmüş demektir. Geriye kalanı birtakım şeylerle yapılabilir. Tam başkanlığa geçilecekse o tabi bayağı bir emek ister. Metin olarak hazırlığımız var ama Meclis'ten geçmesi emek ister, o sayı da yok. MHP ile görüşme yapılırsa, belki sıcak bakabilir. 316 vekilden yukarı çıkmıyor. Partilerin beyanatlarına dayanarak bunları söylüyorum. Konuşulursa ikna olurlar mı, burada da bir tek MHP gözüküyor. CHP bu işe gelmez. O birliktelik yok, partinin içi kaynıyor. HDP ile bunu yapamayız. MHP'den başka seçenek görünmüyor. Tabi mesela MHP, 'Biz bu modele karşıyız ama 14 vekil eksiğini tamamlayalım. Referanduma gidilsin. Biz ret oyu vereceğiz' desin. Bu kendi tercihleridir. Ama halkın bir reyini alalım. Halk reddederse 'Biz dememiş miydik' derler. Kabul ederlerse 'Millet böyle düşünüyormuş' denilir. Dolayısıyla çözüm arıyoruz. Hazırlık metin olarak var, sayı olarak nasıl bulacağız? Rahmetli Ecevit'in rahmetli Demirel'den Güneş Motel'de çaldığı 11 vekil vardı. 11 vekilin hepsine bakanlık verdi, daha sonra hepsi yüce divanda yargılanıp hapse girdi. Biz o yola gidemeyiz. Vekil ayarlamak sağlıklı da değil, doğru da değil."

olursak, 5-6 maddede değişiklik yeterlidir. Zaten halk seçiyor. Halka seçtirmekle sorunun yüzde 70'i çözülmüş demektir. Geriye kalanı birtakım şeylerle yapılabilir. Tam başkanlığa geçilecekse o tabi bayağı bir emek ister. Metin olarak hazırlığımız var ama Meclis'ten geçmesi emek ister, o sayı da yok. MHP ile görüşme yapılırsa, belki sıcak bakabilir. 316 vekilden yukarı çıkmıyor. Partilerin beyanatlarına dayanarak bunları söylüyorum. Konuşulursa ikna olurlar mı, burada da bir tek MHP gözüküyor. CHP bu işe gelmez. O birliktelik yok, partinin içi kaynıyor. HDP ile bunu yapamayız. MHP'den başka seçenek görünmüyor. Tabi mesela MHP, 'Biz bu modele karşıyız ama 14 vekil eksiğini tamamlayalım. Referanduma gidilsin. Biz ret oyu vereceğiz' desin. Bu kendi tercihleridir. Ama halkın bir reyini alalım. Halk reddederse 'Biz dememiş miydik' derler. Kabul ederlerse 'Millet böyle düşünüyormuş' denilir. Dolayısıyla çözüm arıyoruz. Hazırlık metin olarak var, sayı olarak nasıl bulacağız? Rahmetli Ecevit'in rahmetli Demirel'den Güneş Motel'de çaldığı 11 vekil vardı. 11 vekilin hepsine bakanlık verdi, daha sonra hepsi yüce divanda yargılanıp hapse girdi. Biz o yola gidemeyiz. Vekil ayarlamak sağlıklı da değil, doğru da değil.

Başkanlık sistemiyle üniter yapının zarar göreceği iddiaları var. Öte yandan dünyada başarılı başkanlık modeli uygulamalarının federal yapıya sahip ülkelerde olduğu, aksi durumlarda Güney Amerika'daki gibi diktatörlüğe yol açtığı görüşleri var. Bu konuyla ilgili neler söyleyeceksiniz?

ABD'de federal yapı olduğu için 'Acaba üniter yapıya zarar mı gelir?' endişesi var. Bakınız; Türkiye'de federalizm tartışmaları var, özerklik, öz yönetim tartışmaları var. Bunlar başkanlık modelinde olmadı ki. Şu anda tartışma olarak var. Başkanlık modeli uygulandığında bunlar kabul görecek diye bir şey yok. ABD'de niye böyle bir yapı var? Çünkü ABD'nin kuruluşu böyle. Bizim kuruluşumuz ise üniter yapıdır. Yani başkanlık modeli illa federal yapıda uygulanır diye bir şey söz konusu değildir. Başkanlık modeli federal yapı varsa olur, federal yapı yoksa olmaz diye bir şey yok. Almanya federal yapılı bir ülke ama parlamenter sistem var. Yeni Zelanda, Kanada, Avusturalya keza aynı. Bu ülkelerde parlamenter model uygulanıyor ama federal yapı var.

Başkanlık modeli gerçekten federal ve özerk yapı getiriyorsa HDP niye balıklama dalmıyor? "Ben karşıyım" diyor. Çünkü

"Başkanlık modeli gerçekten federal ve özerk yapı getiriyorsa HDP niye balıklama dalmıyor? "Ben karşıyım" diyor. Çünkü başına geleceği biliyor. Başkanlık modeli bölünmenin panzehiridir."

başına geleceği biliyor. Başkanlık modeli bölünmenin panzehiridir. Adam üçlü, dörtlü koalisyonla 4-5 bakanlık alıyor, bu şekilde Hükümete girmiş oluyor. Nitekim 7 Haziran seçimlerinden sonraki 45 günlük süre için iki tane HDP'den milletvekili bakan olmak durumunda kaldı. İçeride 2 tane HDP'li var. Bunlar Kandilin dağ kadrosunun buradaki temsilcileridir. Adam senin yanında, ne konuşacaksın bunlarla. Sabah olmadan o haber Kandile gidiyor. Böyle bir tablo içerisinde üniter yapının bozulması gündeme gelse, HDP bu işe "evet" der, balıklama dalar.

Başkanlık modeli bölünmenin panzehiri dedim, çünkü bu model Türkiye'yi iki partili modele götürür. Bir merkez sağ, bir merkez sol. Bu modelde yüzde 50 artı 1'i alan Hükümet olacak. Böyle olunca HDP'nin yüzde 51 alma durumu mümkün değil. MHP belki de bundan karşı çıkıyordur. İçinden 'Ben de alamam' diyordur.

Bana sorarsan önce söz konusu millet ise gerisi teferruat. Hele ki geçirdiğimiz bu süreçten

> Parlamenter modellerdeki Başbakanlar, -benim Başbakanım buna dahil, dünkü de, bugünkü de- ABD Başkanı Obama'dan en az 3 kat daha yetkilidir. Birisi diktatörlüğe meylediliyorsa parlamenter model kadar buna imkân veren başka bir model bulamazsınız.

sonra. **Bu kadar şehit verdik. Memleket elden gittikten sonra bir parti olsa ne olacak, olmasa ne olacak? Başkanlık modeline kaşı çıkanlara bak-MHP'yi kenara koyarak- kimler karşı çıkıyor? Ne kadar PKK'nın içindeyse, bölünmeden yanaysa onlar başkanlığa karşı çıkıyor. MHP Genel Başkanı Devlet Bey ile muhabbetim iyidir. Ama konuşmadık. Konuşulabilir aslında. Bu gelinen noktada üniter yapının bozulması kesinlikle söz konusu değildir. Başkanlık modeliyle birlikte ülkemizin federal yapıya gideceğine zerre kadar ben inansam bugün bu modeli savunmaktan vazgeçerim. Ben başkanlık modelini 1979 yılından beri savunuyorum. Bu; ne Tayyip Bey ile başlayan bir hevestir, ne Özal ile, ne Demirel ile... Ecevit, Erbakan, Türkeş hepsi ile görüştüm, bütün liderlerle bu konuda temaslarım oldu. Yeni bir heves değil benimki. İnandığım bu davanın 40 yıllık geçmişi var.**

Otoriterlik meselesi bana sorarsanız bu modelin hiç bilinmediğinin işaretidir. Muhalefet bu modeli gerçekten bilse balıklama dalar. Parlamenter modellerdeki Başbakanlar, -benim Başbakanım buna dahil, dünkü de, bugünkü de- ABD Başkanı Obama'dan en az 3 kat daha yetkilidir. Birisi diktatörlüğe meylediliyorsa parlamenter model kadar buna imkân veren başka bir model bulamazsınız.

Modern dünyada diktatör olmak için güç, para, kanun yapma yetkisi lazım. Devlet yönetmede diktatörlüğe meyleden bir kişi yetkisi varsa bunu gerçekleştirir. Bugünkü parlamenter modelde tüm yetkiler başbakanda toplanıyor. Yasama organı var. Evet, TBMM'nin bir üyesiyim, 15 yıldır milletvekiliyim, üç dönem Anayasa Komisyon Başkanlığı yapmış bir milletvekiliyim ama milletvekilinin yetkisi kocaman bir sıfır. Çünkü kanunu hükümet hazırlar, bizden geçerken kılına dokunamayız. Bütçeyi o hazırlar biz dokunamayız. Peki ben ne yaparım? Sadece sembolik olarak parmak kaldırırım. Yasama, yürütme sende, bütçe, para sende. Diktatörlük parlamenter modele o kadar müsait ki. Parlamenter model olan bir ülkede diktatör olmak istiyorsan, elinde o kadar çok imkan varki. Mesela Hitler Almanya'da, Mussolini İtalya'da, Franco İspanya'da, hepsi parlamenter modelde türemiş diktatörlerdir. Parlamenter modelde denetim yok. Kim kimi denetleyecek? Muhalefet sık sık Bakanı düşürmek için gen soru veriyor. Kim vermiş, CHP, MHP, HDP. Düşürülmek istenen kim? Benim bakanım. Ben neden düşüreyim? Yani denetim sıfır. Başbakan benim genel başkanım, bakan benim arkadaşım, belki dünürüm. Yani oğlan bizim, kız bizim. Ben niye sana uyup da düşüreyim? Oğlan bizim kız bizim sözleri de yanlış anlaşıldı. Bir arkadaşımız bunu yargıyı katarak söylemiş, o yanlış. Yargının bizimle alakası olmaz. Oğlan kızım kız bizim derken bakan, başbakan bizim içimizden çıkıyor. Bu nedenle oğlan bizim kız bizim diyoruz. Yani aramızda yabancı yok. Başbakan üç kat yetkilidir. Başkanlık modelinde ise Başkan ve Hükümet kanun yapamaz. Peki kim yapacak? Yasama. Şimdi kanunun yüzde 98'ini Hükümet yapıyor. Ben yapacağım, sen uygulayacaksın. Bütçeye zırnık dokunamazsın. Niye parlamenter modelde denetim yok, orada var? Parlamenter modelde yeniden milletvekili olmak istiyorsan lideri ele geçireceksin. Liderler seni listeye yazdı mı çıkarsın. Listeye yazmadığı zaman havanı alırsın. Hâlbuki başkanlık modeli dar bölge sistemidir. Bir bölgeden bir kişi çıkar. Bu modelde başkan listeye karışamaz, böyle bir yetkisi yok. Tamamen delegeler etkilidir. Sen diyelim ki, Ankara'da

Balgat semtinde oturuyorsun. Balgat'taki mahalle seni aday gösterir, göstermezse sen yoksun. Burada yazarak olmaz. Mahalle seni seçecek. Parlamenter modelde ise ben listeye tekrar girmek istiyorsam 'Aman Başbakanla iyi geçineyim. Sonuçta vekillik yapıp, gidiyoruz' diyeceksin. Parmak kaldıracaksın. Bakanlık bekliyorsan yine Başbakanla iyi geçineceksin. Başkanlık modeli ise diyor ki, "Ey başkan, siz vekil listesine karışamazsınız. Dar bölgeden halk seçer. Milletvekilinden bakan olmaz. Bakan olmak istiyorsan dışarıda kalacaksın." Bakın ne yaptı? Kanunu mutlak bana verdi. Hiçbirini karşıya vermedi, kanun benim seçilmemi ona borçlu kılmadı. Bakan da olamadım. Böyle oturuyorum. Diktatörlük nerede var, şimdi gördün mü? Diktatörlüğün dik alası parlamenter modelde var.

Başkanlık modelini anlayanlar, "Seni iyice dinledim. Sen zavallı bir başkan çıkardın. Yürütme yetkisi var ama kanun gelmese ne yürütecek, para gelmese ne yürütecek? Çünkü yetki tamamen parlamentoda. Milletvekili seçilmeye de etki etmiyor, bakan da olamıyor, dolayısıyla Başkana hiçbir bağlılığı yok. Nasıl bu adam çalışacak?" diye soruyor. Bu modelden diktatör bir başkan değil, zavallı bir başkan türer. Dolayısıyla ABD'deki modeli olduğu gibi alırsak, Türkiye'de başkan zavallı gibi, otursun ağlasın. Dolayısıyla Türk tipi başkanlık modelinde bazı rötuşları yapmak durumundayız. Bu nedenle diktatörlük lafını çıkarmışlar. Niye? Başkan diyor ya, sınıf başkanı. Elinde bir sopa, 'Öğretmen geliyor, vururum şimdi geç yerine otur' diyor. Öyle zannediyor. Zavallı Obama, Güçlü Erdoğan. O zaman Başbakandı. Zavallı Obama dediğimde millet kıyameti koparıyordu. Bir gün Obama'nın bütçesi ret oldu, benim elime koz geçti. Adam oturup, ağlıyor. Twitter'da "Sabahleyin telefon acı acı çaldı, koşarak gittim. Baktım Obama telefonda ağlıyor. Burhan hocam yetiş. Bak benim bütçem ret oldu. Sen bunları tanırsın" filan yazdım. Böyle bir şey yok tabi. Sonra "Hocam başka ne dedi, Suriye'yi sordu mu, Irak'ı sordu mu?" diye yazıyorlar. Kıyamet koptu. 2 saat ses çıkarmadım. Sonra "Bakın başkanlık size böyle anlatılır" dedim. Başkanlık sisteminde Hükümetin katılmadığı bir tek maddeyi geçiremezsin, bir önerge veremezsin mümkün değil.

Düşünebiliyor musunuz, bir yasaya 316 vekil evet diyor, muhalefet hayır diyor. Böyle bir irade size sakat gelmiyor mu? Ben sizinle bir konuyu görüşsem üçümüzde anlaşamayız. Biz mutlak olarak ne derlerse evet diyoruz onlar hayır diyor ama ABD'ye bakıyorsun, bugün Amerika'daki iki tane parti var. Birisi Cumhuriyetçiler, diğeri Demokratlar. Cumhuriyetçilerin yarısı demokratların yarısı ile beraber evet diyor, diğerleri hayır diyor. Cumhuriyetçilerin birisi evet diyor, diğeri hayır diyor. Demek ki parlamento tek olarak kabul ediyor. Her biri tek tek vekil. Dolayısıyla modelin kendisini tanıdıkça seveceksiniz ama bu modelin maalesef bir şansızlığı var, çok fazla bilinmiyor. Türkiye'de bu modeli 8-10 kişiden fazla bilen yoktur. Gerçek bilim adamlarını bir kenara koyarak tabi bunu söylüyorum. Mesela anlatım konusunda en iyi bilenlerden birisi Besim Tibuk'tur, Korkut Özal'dır. Dolayısıyla model bilinmeyince insan düşmanı oluyor. Az önce de söyledim, bu model bölünmenin panzehirdir. Eğer gerçekten milliyetçi ve ulusalcı kesim ülkenin bölünmesini istemiyorsa, bu modele balıklama dalması lazım. Türkiye'de parlamenter modelde yüzde 10'luk baraj sistemi var. Biz başkanlık sisteminde tüm barajları da kaldırıyoruz. Belki fazla dağınıklığı önlemek için yüzde 1'lik, 2'lik küçük bir baraj konulabilir.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başkanlık modelinde bağımsız yargı, hukukun üstünlüğü nasıl yer bulacak? Başkanlık modelinde kuvvetler ayrılığı ilkesinin hasar göreceği endişeleri ilgili görüşleriniz nelerdir?

Türkiye'de yargının sorunu bağımsızlık meselesi değildir. Türkiye'de yargı bağımsızlığına ilişkin hiç şüphe yok. Üstelik bana göre fazla fazla bağımsızlık var. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği bazı absürd ve Anayasaya rağmen verdiği yanlış kararlara, mahkemelerin verdiği birçok değişik karara baktığınızda yargının bağımsızlık sorunu yoktur. Türkiye'de yargının tarafsızlığı sorunu vardır. Yargı tarafsız kalamıyor. Hâkim ya solcudur, ya sağcıdır, ya paraleldir, ya küreseldir. Hâkimin cüppe-

sini giydiği anda kafasındaki görüşünü kapıda bırakması lazım. Şuraya oturdu mu her iş bitmeli. Ama yok maalesef. Nitekim milletin yargıya güveni yüzde 1 bile değil. Yargıya güvensizlik bizden mi kaynaklanıyor? Biz ne yapıyoruz? Yetki diyorsa al, para diyorsa al. Ne yapıyoruz, yargı kararlarına mı karışıyoruz? Yargıya zırnık müdahale yapılmamaktadır. Zira en güvenceli makam, ne yapacaksın ki? En fazla buradan aldığında Diyarbakır'a verirsin. Diyarbakır'da da görev yapar. Ne olacak? Bu bir şey değil ki. Zaten Yüksek Hâkimler Kurulu bir çerçeve belirliyor. Her gittiği yerde 4-5 sene kalıyor. Rastgele de yapamıyor.

Dolayısıyla yargı bağımsız ve tarafsız olmalıdır ama ülkemizde yargı hesap vermiyor. Hesap veren makam benim. Mesela birisi, "Hocam davam 15 yıldır devam ediyor. Haber yok. Sen ne güne duruyorsun" diyor. "Ben karışamam" diyorum, O da, "Nasıl karışamazsın. Ben seni niye seçtim?" diyor. Karışalım demiyorum ama bir algıyı anlatmaya çalışıyorum. İnsanlar, yargıyla ilgili ne sorunu varsa hesabını benden soruyor. Yargı kendini düzeltmedikçe yasalarla bu çok zordur. Fakültelerde eğitim düzgün verilmelidir. Öğrenciler yetiştirilirken adalet kavramını öne çıkarmalıdır. 'Aman çocuklar tarafsız kalın' demek lazım.

Amerika Birleşik Devletleri'nde jüri sistemi var. Yani mahalleden seçilmiş vatandaş hâkim. Tabi yüksek yargıyı kastetmiyorum. Yüksek yargıyı başkan atıyor. Anayasa Mahkemesi'nin tamamını başkan atıyor. Kıta Avrupası bizim de dahil olduğumuz blok, 'Biz hakimi vatandaşa seçtiremeyiz' diyor. Duygusal bir toplumuz, hele ki Türkiye. Biz ne yapabiliriz diye soruyoruz kendi kendimize. Kıta Avrupası ile beraber soruyoruz. Yeni Anayasa'da biz de onu yapmaya çalışıyoruz. Yargıçlar tamamen bir kast kurup kendine dokunulmaz bir zırh çevirip zerre kadar hesap vermeyen bir makam olmasın, -çünkü bu da çok tehlikeli- mutlak bir güç olmasın diye Avrupa'nın bulduğu bizim de uygulamaya çalıştığımız seçilmiş organlar vasıtasıyla yüksek yargı oluşumuna katkıda bulunmak. Anayasa Mahkemesi'nde TBMM'nin, Cumhurbaşkanı'nın seçtiği üyelerin olması ya da Danıştay'a, Anayasa Mahkemesi'ne 6-7 yıl süre koyma, Avrupa'da bu çok yaygın. Seçilmiş bir organın buraların seçiminde etkili olması yolu. Hesap vermede dolaylı, en direkt yol. Halk seçmiyor ama dolaylı. Ama özünde yargının tarafsızlığını, bağımsızlığını savunuyoruz. Olması gereken budur. Ve bunun da sisteme göre aman aman bir farkı olmaz. Özgürlük ve yargı konusu 3 modelde de aynıdır. Parlamenter sistemde de, yarı bakanlık modelinde de başkanlıkta da insan insandır. Yargının özü tarafsızlık ve bağımsızlık ise bundan taviz vermememiz lazım.

Anayasa'nın ilk dört maddesi, vatandaşlık tanımının yapıldığı 66'ıncı madde ve eğitim dilinin de vurgulandığı 42'inci maddesi yeni Anayasa'da varlığını koruyacak mı?

Vatandaşlık aslında bir hukuki bağdır, yani kişiyi devlete bağlayan hukuki bağdır. Bir vatandaş olarak benim hem bu devlete yükümlülüğüm, sorumluluğum var hem de haklarım var. Vatandaşlık bir insana ne ırk olarak ne de din olarak kimlik verir. Örneğin Almanya'da yaşayan Türkler Alman vatandaşıdır. Türk vatandaşlığından çıkmışlar, çünkü Almanya çift vatandaşlığı kabul etmiyor. Peki şimdi ne oldu? Türkler, Türklükten çıktı mı? Öyle bir şey yok. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Ermeni de var, Rum da var, Yahudi de var, Türk de var. Dolayısıyla vatandaşlık hukuki bir bağdır. 66. madde korunabilir, belki üzerinde ufak tefek rötuşlar yapılabilir, açıklık getirilebilir. Nitekim 1924 Anayasası'nın 88'inci

maddesinde vatandaşlık tanımı yapılırken, 'Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes din, ırk, cinsiyet, mezhep ayrımı gözetilmek Türk sayılır" der. Türk kavramı ırk anlamında değildir; Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı anlamındadır. Orada bir rötuş yapılabilir. Hatta kimi ülkelerde vatandaşlık tanımı anayasada hiç yer almamaktadır. Kanuna bırakılabilir, yani kısa bir tanım yapılabilir. **Ana dilde eğitime şiddetle karşıyım. Ana dil seçmeli ders olarak okutuluyor, öğrenmek isteyen öğreniyor ama ana dilde eğitimi getirdiğin zaman Türkiye'de birçok etnik grup var; dolayısıyla bu durum tamamen çatlağa yol açar. Sırf Kürt'ün anası yok ki, herkesin anası var. Herkes anasını alır gelir ve "Ben de anadilde eğitim istiyorum" derse ne yapacaksınız? ABD'de aşağı yukarı 72.5 millet var nerdeyse, her birini ayrı bir dili var ama eğitim dili İngilizcedir.** Hatta ABD'de bir eyalette dil farklılığına gidilmiş -İspanyolların yoğun yaşadığı bir yerde- sonra bunun yürümediği görülmüş, bölünme riski görüldü, İngilizceye dönülmüştü. Dolayısıyla Türkçe resmi dil olmalıdır. Ana dil için öğrenmek bakımından kurs açarsın, okulda öğretiliyor, ana dilin öğrenilmesi konusunda bir engel yok.

İlk dört maddenin özü ile ilgili bir sorunumuz yok. Ancak ilk dört maddenin uygulamada sorunları var. Mesela laiklik en kritik maddelerden birisidir. Başlangıç bölümünde neler yazılmış. Anayasa Mahkemesi buna dayanarak kanunlar iptal etti. Toprak satışı ile ilgili kanunu Anayasa Mahkemesi iptal etti. 'Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı, düşün altında binlerce kefensiz yatanı" bu beyti gerekçe olarak kullandılar. Almanya'da Türklerin 2,2 milyon metrekarelik toprağı var. Atatürk döneminde de, İsmet Paşa döneminde de, CHP döneminde de, önceki hükümet dönemlerinde de, bizim dönemimizde de toprak satışı oldu. Ne alakası var bununla? Bütün mesele bir yerin belli bir oranını satmak. Bunun şehitlerle ne alakası var? Kimse alıp götürmüyor ki. Toprak yine burada. Dolayısıyla Anayasa'nın başlangıç bölümü değişmelidir. Çok kötü yazılmıştır.

Devletin şeklinin Cumhuriyet olması ile ilgili bir sorunumuz yok. Yalnız dünyada değişmezliğini yazan çok ülke yok. Dünyada, anayasasında laikliğe vurgu yapan da üç dört ülke var. Tunus, "Devletin dini İslam'dır" der. Dünyanın en laik ülkesidir. Birkaç yıl önceye kadar sokakta başını kapatman mümkün değildi. Dolayısıyla mesele onu yazmak meselesi değil. O ilkenin orada olmaması laik olmadığı anlamına gelmiyor.

Cumhuriyetin nitelikleri sayılırken, "Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletidir" ifadesi yer alıyor. Biz hukuk devleti olmasın mı diyeceğiz, laik olmasın mı diyeceğiz, demokratik olmasın mı diyeceğiz, sosyal olmasın mı diyeceğiz? Niye bunlar benim sorunum olsun. Ama Türkiye de maalesef senelerce laiklik öyle bir uygulandı ki, Müslümanlara kan kusturdular. Başörtüsü meselesi, İmam Hatip Okullarına uygulanan katsayı, Kuran kurslarına yapılan zulümler... Çünkü biz laikliği Fransa'dan aldık. Fransa'da 13 binden fazla kilise yakılmış, yıkılmış, binlerce papaz doğranmış. Bunlardan aldığımız için laikliği çok sert uyguladık. Ama mesela İngiltere, Kanada, ABD'de daha mülayim bir laiklik var. Başörtüsü sorunu çözüldüğü, katsayı zulmü kalktığı için Türkiye yıkıldı mı, sosyal ve hukuk devleti mi ortadan kalktı? İstiklal Marşı milli marşımızdır. Ak Parti'nin problemi mi var? Başkent Ankara'dır. Bayrağımız ay yıldızlı al bayraktır. Bunlarla ilgili bir sorun yok. Bunları getirip getirip koyuyorlar. Sanki bu maddelere bir şey söyleniyor. Bu maddeler yerinde. Sonuç itibariyle mühim olan bu meselenin algılanması önemli. Bu sorunlarla ilgili problemimiz yok. Zaten bu maddelerin değiştirilemez olması 1982 Anayasası ile geldi. Eskiden sadece Cumhuriyet değişmezdi, demin saydıklarım sonradan ilave edildi. 5 kişilik Askeri Konsey yazdı bunu. Bunlarla bizim problemimiz yok, uygulaması ile ilgili problemimiz var. Onları gidermek lazım. Tabi değişmez madde olarak konulması çok mu doğru, çünkü değişmez madde demek binlerce sene sonrasını şimdiden bağlamak demektir. Türkiye'deki gençler o günkü sistemde ne isteyecek? Bilmiyoruz ki.... Değişmez madde olarak bırakmak doğru mu? Bunlar tartışılabilir. Ama bu ilkelerin varlığı ile hiçbir sorunumuz yok; sorun uygulamadaki yanlışlıklardan ve özgürlük aleyhine yorumlardan kaynaklanıyor.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI, AYDIN MİLLETVEKİLİ VE ANAYASA KOMİSYONU ÜYESİ

BÜLENT TEZCAN:

"Rejimler kişilerin ihtiyaçlarına göre şekillenmez. Bir ülkenin hükümet sistemi bir kişinin arzusuna göre tarif edilmez."

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Yeni Anayasa 2011-2012 yılları arasında da gündeme getirilmiş ancak uzlaşma sağlanamayınca rafa kaldırılmıştı. Öncelikle şunu sormak istiyorum; Türkiye'nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı var mı? Cumhuriyet Halk Partisi olarak nasıl bir anayasa hedefliyorsunuz? Yeni Anayasa'da olmazsa olmaz hususlar neler olmalıdır?

Türkiye'nin demokratikleşmeye, özgürleşmeye, örgütlenme özgürlüğüne, güvenlik sorunlarını aşmaya, terör problemlerini çözmeye ihtiyacı var. Türkiye'nin yeni bir anayasa öncelikli bir sorunu değil. Önce bunu tespit etmek lazım. Tabi ki Anayasa'nın değiştirilmesi, demokratik anlayışla yeniden ele alınması, bütünlüklü bir anayasa yapılmasında yarar var. Öncelikli ihtiyaç değil derken, "Gerek yok, nereden çıktı?" demeyi de doğru bulmuyoruz. Türkiye'nin özellikle 12 Eylül'den bu yana gelen ve bugün de mevcut iktidarın son 14 yıl içinde sürdürdüğü politikalar neticesinde demokratik hak ve özgürlüklerin ortadan kaktığı bir dönemde demokratik açılıma ihtiyacı var. Türkiye'nin sistemini yeniden özgürleştirmeye ihtiyacı var. Bu noktada da Anayasa'nın buna katkı sağlayacak şekilde yeniden ele alınması lazım. Yeni anayasa sözü, Türkiye'de özellikle Anayasa'nın kurucu iradesini ifade eden ilk 4 maddesini de değiştirecek şekilde bir kopuşu ifade etmek üzere kullanılmaya başlandı. Biz buna karşı çıkıyoruz. Anayasalar devletin örgütlenmesini, devlet teşkilatını düzenleyen temel kurumlardır. Her devlette kurucu irade vardır. Bizim kurucu irademiz Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında başlattığı Ulusal Kurtuluş Savaşıyla ortaya çıkan ilkeler dizinidir. Bu ilkeler dizini, Türkiye'de her anayasal süreçte 200 yıllık parlamenter demokrasi geleneği ile bütünleşerek halk egemenliği üzerinden yeniden tarif edilmiş, Cumhuriyet ilkeleri ile ifade edilmiş bir bütündür. 12 Eylül paşalarının ortaya attığı irade değil; kurucu irade, Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan süzülüp gelen, orada ilk temelleri atılan, Amasya Genelgesi'nde 'Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir' sözünün ilk tohumlarının atıldığı bir iradeden bahsediyoruz. İşte bu irade, Anayasa'nın ilk 4 maddesinde ifadesini buluyor. Anayasa'nın ilk 3 maddesi; Türkiye Devleti'nin bir Cumhuriyet, başkentinin Ankara, Milli Marşı'nın İstiklal Marşı, dilinin Türkçe, bayrağının beyaz ay yıldızlı al bayrak, Atatürk ilkelerine dayalı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olmasıdır. İşte bütün bunlar ilk 3 maddede ifadesini bulan kurucu ilkelerdir. Anayasa'nın 4'üncü maddesi de bütün bunları koruyan bir maddedir. Bu kurucu iradeden ayrılmak mümkün değildir. CHP olarak anayasaya bakışımız şudur: Kurumsal olarak birçok anayasal kurumu yeniden tarif edelim ama ilk 4 maddeyi olduğu gibi koruyarak, kurucu iradeden ayrılmadan, demokratik, özgürlükçü bir anayasa yapalım. Asıl problem, anayasanın mevcut haliyle dahi uygulanamaz hale sokulmuş olmasıdır. Bugün Cumhurbaşkanı, Anayasayı ihlal ediyor, zaten

> "Bugün Cumhurbaşkanı, Anayasayı ihlal ediyor, zaten ihlal ettiğini de itiraf ediyor. Zira 'Anayasa ve parlamenter rejim buzdolabına kaldırıldı. Yargı bana ayak bağı' ifadeleri mevcut Anayasayı ihlal eden uygulamalardır. 2 ayda bir Bakanlar Kurulu'nun sarayda toplanması anayasa ihlalidir. Anayasa, istisnai durumda Cumhurbaşkanı'nın yürütmenin başı sıfatıyla Bakanlar Kurulunu toplayabileceğini söylemiştir. Hükümetin başı Başbakandır. Yürütmenin başı Cumhurbaşkanı'dır. Siyasi sorumluluk Hükümettedir. Ama bugün tam tersi bir tablo ile karşı karışayız. Hukuki anlamda sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanı bütün siyasi yetkileri elinde topluyor. Bu ise, yetki ve sorumluluk dengesinin olmaması demektir. Bir sistemde yetki ile sorumluluk birbirini dengelemezse o sistem hızla otoriterleşir."

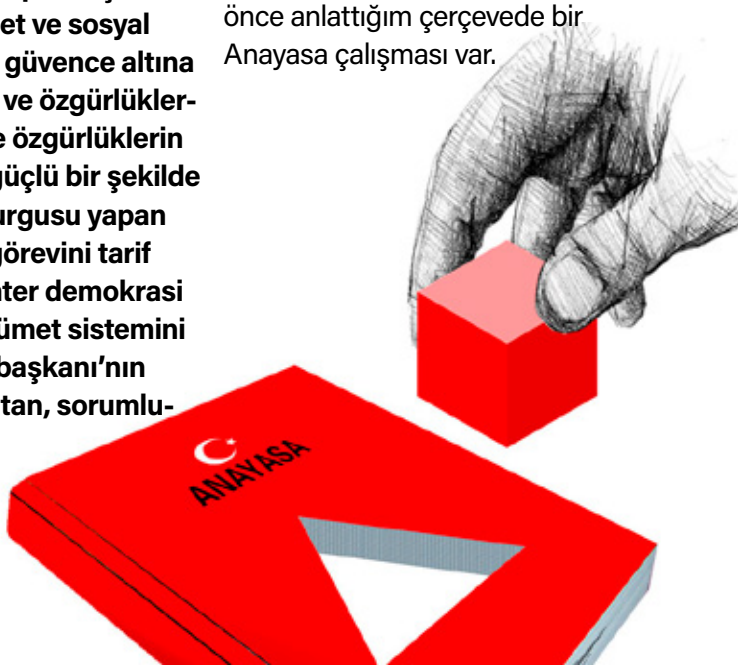
ihlal ettiğini de itiraf ediyor. Zira 'Anayasa ve parlamenter rejim buzdolabına kaldırıldı. Yargı bana ayak bağı' ifadeleri mevcut Anayasayı ihlal eden uygulamalardır. 2 ayda bir Bakanlar Kurulu'nun sarayda toplanması anayasa ihlalidir. Anayasa, istisnai durumda Cumhurbaşkanı'nın yürütmenin başı sıfatıyla Bakanlar Kurulunu toplayabileceğini söylemiştir. Hükümetin başı Başbakandır. Yürütmenin başı Cumhurbaşkanı'dır. Siyasi sorumluluk Hükümettedir. Ama bugün tam tersi bir tablo ile karşı karışayız. Hukuki anlamda sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanı bütün siyasi yetkileri elinde topluyor. Bu ise, yetki ve sorumluluk dengesinin olmaması demektir. Bir sistemde yetki ile sorumluluk birbirini dengelemezse o sistem hızla otoriterleşir. Türkiye'nin geldiği tablo bu şekildedir. 1982 Anayasası yapılırken iki temel problem vardı: Bunlardan birincisi klasik saf parlamenter sisteme aykırı bir şekilde Cumhurbaşkanı'nın yetkileri çok geniş tarif edildi. İkinci temel sıkıntı ise, bireyi arka plana atan ve devleti ön plana çıkaran bir Anayasa olmasıydı. Zaman içerisinde 1982 Anayasası'nın 89 maddesinde 117 ayrı değişiklik yapıldı. Bu değişikliklerle önemli demokratik adımlar atıldı. Daha antidemokratik, daha katı bir Anayasamız vardı. Belli ölçülerde değişiklikler yapıldı. Buna rağmen Anayasa'nın parlamenter demokrasiden belli ölçülerde uzaklaşan, Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini daha fazla tarif eden, Cumhurbaşkanı'na daha fazla yetki veren sakat yanı devam ediyor. Dolayısıyla yapılması gereken, bu yetkileri daha da artırmak değildir. Anayasa'da fazla olan yetkileri bile kendinde az bulan ve olmayan yetkileri de kullanan bir Cumhurbaşkanı profili ile karşı karşıyayız. Fiili uygulama böyle.

Peki olması gereken nedir? Türkiye'nin klasik parlamenter demokrasi çizgisine dönmesi çok önemlidir. Zira rejimler kişilerin ihtiyaçlarına göre şekillenmez. Bir ülkenin Hükümet sistemi bir kişinin arzusuna göre tarif edilmez. Hükümet sistemleri, toplumların tarihi ve kurumsal birikimiyle, demokratik gelenekleriyle, yönetim tecrübeleriyle doğrudan ilişkilidir. Mesela İngiltere parlamenter demokrasiye doğru rotasını 1215 yılında kırmıştır. O yıllarda henüz demokrasi yoktu. Magna Carta, İngiltere'de kralın yetkilerinin sınırlandığı, onun yerine yerel otoritelerin yetkilerinin artırıldığı bir belgenin, sözleşmenin adıdır. Magna Carta ile 600 yıl önce İngiltere yönünü parlamenter demokrasiye çevirmiştir. İlk tohumlar orada atılmıştır. Bizim tarihimizde de parlamenter demokrasinin ilk tohumları 1808 yılında Senedi İttifak ile atılmıştır. Türkiye'deki anayasacılık hareketinin 200 yıllık bir geçmişi vardır. 1876 yılında ilk Anayasamız parlamenter sistem esası üzerine kurulmuştur. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı vermek zorunda kalmasaydık, 1. Dünya Savaşı olmasaydı ya da Osmanlı İmparatorluğu savaştan yenik çıkmasaydı, biz paylaşılma riski ile karşı karşıya kalmayıp, Osmanlı Devleti kendi seyrinde devam ediyor olsaydı biz bugün yine parlamenter demokrasiye geçecektik. 1876 Anayasası parlamenter demokrasiydi,

1908 değişiklikleri parlamenter demokrasiydi. Niye böyle? Çünkü padişahlığın olduğu mutlakiyetçi rejimlerden meşruti monarşilere geçişler, sürekli padişahın yetkilerinin bir Meclis tarafından sınırlandığı sistemlerdir. Bunlar da parlamenter demokrasilerdir. Böyle ortaya çıkmıştır. Eğer biz Kurtuluş Savaşı'nı vermek zorunda kalmasaydık, bugün Türkiye bir demokratik cumhuriyet değil, İngiltere gibi demokratik monarşi olacaktı. Padişah olacaktı, padişahın yetkileri sınırlı olacaktı, o yetkiler gittikçe sembolik hale gelecekti ve asıl yetki Hükümette olacaktı. Nitekim II. Meşrutiyet döneminde, 1908'den sonra asıl yetkili hükümetti. Siyasi anlamda da Osmanlı Devleti'ni savaşa sokan da İttihat Terakki Hükümeti'dir. O dönemde padişahın çok etkili bir pozisyonu yoktu. Etrafında krallıklara yeniden dönüş hevesi varken ve kendisine bu telkin edilmişken, Atatürk tam tersine Cumhuriyet'te karar kılmıştır. Başkanlık rejimi getirebilirdi, koşullar uygundu, bütün yetkileri elinde toplayacağı bir tabloyu yaratabilirdi. Atatürk bunun yerine parlamenter demokraside devam etti. Çünkü o kadrolar, bu tarihi birikimin üzerine bir devlet, Hükümet sisteminin kurulması gerektiğini biliyordu. Bundan sonra 100 yıllık bir Cumhuriyet dönemi dersek, modernleşme sürecinde biz orda da parlamenter demokrasi üzerine yürümüşüz. 1921 Anayasası güçlü Meclis hükümetidir, 1921 Anayasası'nda parlamenter demokrasinin en güçlü hali vardır. 1924 Anayasası parlamenter demokrasidir. 1961 Anayasası parlamenter demokrasidir. 1982 Anayasası da özünde parlamenter demokrasidir ama biraz önce söylediğim sapma yaşanmıştır, Cumhurbaşkanı'nın yetkileri olmaması gerektiği ölçüde fazladır.

Burada asıl yapmamız gereken şey; Türkiye'nin kendi birikimine, tarihine uygun parlamenter sistem üzerine kurulu, şu anda Cumhurbaşkanı'nın mevcut yetkilerini de sınırlayan bir Anayasa'dır. Biz bu çerçevede baktığımız zaman yeni Anayasa demekten ziyade, bütünlüklü Anayasa olması gerektiğini ifade ediyoruz. Burada da **temel ilkelerimiz; denge ve denetleme mekanizmalarını koruyan, güçler arasında dengeyi ve denetimi sağlayan, güçler ayrılığı esasına dayalı bir Anayasa'dır. Etkin bir yasama ve denetim çalışması yapabilen güçlü bir parlamento çok önemlidir. Meclis'in güçlü olması gerekir. Denetlenebilen bir yürütme, özellikle yargının siyasetin etkisinden kurtulması, bağımsız bir yapıyla yeniden tarif edilmesi büyük önem taşır. Bunların yanı sıra Türkiye'nin sosyal devleti ön plana çıkaran, sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerini güvence altına alan, temel hak ve özgürlüklerde klasik hak ve özgürlüklerin yanı sıra daha güçlü bir şekilde sosyal devlet vurgusu yapan ve devletin bu görevini tarif eden, parlamenter demokrasi ekseninde Hükümet sistemini kuran, Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini daraltan, sorumluluğunu buna göre tarif eden, yetki-sorumluluk dengesini taşıyan bir Anayasa yapması gerekiyor.** Bizim Anayasaya bakışımız budur. 'Bugün temel hak ve özgürlükler, demokrasi konusundaki asıl engel Anayasa mı?' derseniz, elbette hayır. Yeni bir anayasa yapsak, örgütlenme özgürlüğü ile ilgili çok fazla söyleyeceğimiz bir şey yok. Yeni Anayasada en fazla kamu sendikacılığında grev hakkını koymamız gerekecek. Toplantı ve gösteri yürüyüş özgürlüğünü yenisini de yazsak, aynısını yazacağız. "Önceden izin almadan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilir" diyeceğiz. Basın özgürlüğü ile ilgili yeniden de yazsak, aynısını yazacağız, "Basın hürdür, sansür edilemez" diyeceğiz. Mesele uygulamada. Bugün iktidar ne yazık ki mevcut Anayasa'yı ihlal eden, alt mevzuatı uygularken, tüzük ve yönetmeliklerde hak ve özgürlükleri, demokratik sistemi sınırlayan, totaliter bir anlayışla bütün toplumu yeniden dizayn eden bir uygulama içerisindedir. Bu nedenle aslolan Anayasa'nın altındaki metinleri ve uygulamayı demokratikleştirebilmektir. Burada ciddi sıkıntı vardır. Biraz önce anlattığım çerçevede bir Anayasa çalışması var.

Anayasa kapsamında en çok tartışılan konuların başında başkanlık sistemi gelmektedir. Ülkemizde uygulanacak başkanlık sisteminin ABD'den farklı olacağı, Türk tipi başkanlık modelinin uygulanacağı ifade ediliyor. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin önerdiği Türk tipi başkanlık modeli nedir? Bilinen başkanlık sistemlerinden farkları nelerdir?

AKP'in Anayasaya bakışı ve Anayasa tartışmasını ortaya atmasındaki niyeti başkadır. Az önce anlattıklarım onların penceresi değildir. AKP'nin penceresi başkanlık rejimi adı altında Türkiye'yi tek adam rejimine götürmektir. Aslında bu rejimin adı başkanlık değildir. Yanlış tartışıyoruz, onların literatürü ile tartışıyoruz. Aslında bu rejimin adı başkancı rejimdir. Başkanlık rejimi deyince herkesin gözünün önüne ABD'deki demokratik işleyen sistem geliyor. Türk tipi başkanlık dediği şey zaten aslında başkancı sistemdir. Onların istediği sistemin literatürdeki adı ya başkancı sistem ya da patronlu başkanlık sistemidir. ABD'deki sistemde çok güçlü bir yargı var. Bağımsız yargı. ABD'nin siyaset kültürü başka. ABD'de disiplinli partiler yok. İki tane parti var. Cumhuriyetçiler ve Demokratlar. Bu partilerin liderler kim, bilen var mı? Yok. Hiç kimse onların genel başkanlarını bilmez, disiplinli parti örgütlerini bilmez. Grup kararı alan, disiplinli siyaseti kontrol eden partiler yoktur. ABD'nin siyaset sistemi kendi içerisinde disiplinli olmayan ve çok hızlı dönüşebilen bir sistemdir. ABD'deki başkan, güçlü bir başkan değildir. ABD'de, başkan, bir yüksek yargıç atayamaz. Bununla ilgili yetki parlamentodadır. Kanun çıkaramaz. Ülkemizde öngörülen başkanlık sisteminde ise başkan yüksek yargıçları tayin edecek, kanun çıkaracak. Yani hem Meclis'in görevini yapacak hem de yürütmeyi idare edecek. Bu rejimin adı başkancı rejimdir. Bunun örneklerini Latin Amerika'da, Afrika'nın güneyindeki ülkelerde görmek mümkündür. Bunların tamamı diktatörlüklere evrilmiştir. Getirmek istedikleri düzen budur. Getirmek istedikleri seçim sistemi de bu.

> “Başkanlık rejimi deyince herkesin gözünün önüne ABD'deki demokratik işleyen sistem geliyor. Türk tipi başkanlık dediği şey zaten aslında başkancı sistemdir. Onların istediği sistemin literatürdeki adı ya başkancı sistem ya da patronlu başkanlık sistemidir.”

İktidarın önerisinde "üniter yapı"ya dayalı başkanlık sistemi öngörülüyor. Üniter bir devlet içinde Başkanlık sistemi mümkün müdür?

Amerika Birleşik Devletleri'nde sistemin frenlerinden bir tanesi de federasyondur. "Mutlaka başkanlık sistemi federal yapıyla ya da parlamenter sistem üniter yapıyla olur" diye bir kural yok ama şöyle bir gerçek var. Diyorlar ki, 'Parlamenter sistem olması için mutlaka üniter yapı mı gerekir' deyip, Almanya örneğini veriyorlar. Tabi ki üniter yapı gerekmez. Ama başkanlık rejiminin diktatörlüğe evrilmesini önleyen önemli fren mekanizmalarından birisi de federal yapıdır. Çünkü başkanlık sisteminde federal yapıda iki meclis vardır. Bir Federal Meclis, diğeri Federe Meclis. O iki meclis dikey anlamda başkanın yetkilerini sınırlayan çift fren mekanizmasıdır. Hem eyalet meclisleri hem de büyük federal meclis, başkanı iki kere denetler. Bu, tek adam rejimine gitmesini önleyen bir önemli bir nüanstır. Şimdi şunu diyebilirsiniz; 'Türkiye'nin bir de Kürt sorunu var, terör sorunu var. Madem öyle hem başkanlık rejimini getirelim hem de başkanı denetlemek için federal sistemi getirelim. Türkiye'ye federalizmi getirelim, demokratik bir sistem ortaya çıksın' diye bir hayale kapılabilirsiniz ama bu sadece bir hayal olur. Çünkü bunu getirelim dediğiniz anda Türkiye'yi bölersiniz. Çünkü Türkiye'nin tarihi bölünerek, parçalanarak, Osmanlı'dan, yani büyük bir imparatorluktan parçalanarak, en son Misak-ı Milli sınırları içerisin-

> Ötekini dengeleyim diye, o hırsa kapılıp da, 'Federal yapıyı getirelim' dediğiniz anda Türkiye'yi bir başka tehlikeye sürüklersiniz. O tehlike de bölünme tehlikesidir. Almanya ile karıştırmayın. Almanya, birliğini, federe devletlerin bir araya gelip, federal yapıyı oluşturmasında bulmuştur. Yani federasyon Almanya'nın birliğinin alt yapısıdır. Üniter devlet ise bizim birliğimizin altyapısıdır.

deki son topraklarda milli birliğini sağlayabilmiştir. Yani **Türkiye'nin var oluşu üniter devlete bağlıdır.**

Ötekini dengeleyim diye, o hırsa kapılıp da, 'Federal yapıyı getirelim' dediğiniz anda Türkiye'yi bir başka tehlikeye sürüklersiniz. O tehlike de bölünme tehlikesidir. Almanya ile karıştırmayın. Almanya, birliğini, federe devletlerin bir araya gelip, federal yapıyı oluşturmasında bulmuştur. Yani federasyon Almanya'nın birliğinin alt yapısıdır. Üniter devlet ise bizim birliğimizin altyapısıdır. Bizim tarihimiz bölünerek gelmiş, onlarınki birleşerek gelmiştir. ABD'de de aynı şey geçerlidir. ABD'de 13 tane koloni bir araya gelmiş, birliğini öyle kurmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başkanlık sisteminin ortaya çıkışı bu şekildedir. Bu tarihi geçmişi göz ardı edip, oralara buralara özenip sadece bir kişinin iktidarını kurmak için milleti kandırmanın, kafa karıştırmanın âlemi yok.

Bizim geleneğimiz parlamenter demokrasidir. Bu demokrasi içerisinde Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini sınırlayacağız, parlamentonun yetkilerini artıracağız ve denge-denetleme mekanizmasını kuracağız. Bugün başkanlık sistemini isteyen zat-ı muhterem ülkeyi yönetmek istiyorsa gelsin, Başbakan olsun. Seçilirse yönetsin. Bir ülke bu kadar maceranın içine girmez. Bir başka önemli konu da şudur: Türkiye'nin başkanlık rejimine geçmesi demek, iki bin alt mevzuatın değişmesi anlamına gelmektedir. Ne gerek var? Sistemi böyle değiştirmek yerine mevcut sistemi mükemmelleştirmek daha kolay değil mi? Geleneklerimize, birikimimize daha uygun olan budur. Başkanlık rejimi Türkiye'nin ihtiyacından kaynaklı değildir. Başkanlık rejimi şu andaki Cumhurbaşkanı'nın kendi ihtiyaç ve isteğinden kaynaklı bir taleptir.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başkanlık modelinde bağımsız yargı, hukukun üstünlüğü nasıl yer bulacak? Başkanlık sistemini yargı bağımsızlığı ile ele alırsanız, bağımsız bir yargıdan, hukukun üstünlüğünden söz etmemiz mümkün olacak mı?

Başkancı sistemde yargı bağımsızlığından, hukukun üstünlüğünden söz edemezsiniz. Gerçek anlamda başkanlık sistemi getirecekseniz, o zaman bağımsız bir yargıdan söz edersiniz. Başkanlık sistemi Amerika Birleşik Devletleri'nde var. ABD'de yük-

sek yargı, federal mahkeme çok güçlüdür. Ama AKP'nin istediği bu değildir. Bunu istemediklerini iki hususta dolayı biliyoruz: Birincisi; Cumhurbaşkanı "Yargı bana ayak bağı" dedi. İkincisi de; 24. dönemde yani 2014 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verdiği bir öneri var. Bu öneriye göre yüksek yargıyı başkan tayin ediyor. **Oysa gerçek, saf başkanlık sisteminde başkan, yargıç tayin edemez. AKP'nin önerisinde ise başkan, yargıç tayin ediyor. Üçüncüsü de; Türk tipi başkanlık dedikleri rejimde, başkanın yargıç atayabilme yetkisinin olması, başkanın parlamentoyu fesih yetkisinin olması, başkanın başkanlık kararnamesi çıkarma yetkisine sahip olmasıdır. Bu da başkanın kanun yapması demektir. Getirdikleri teklif şöyle: Başkan, Meclis'in çıkardığı kanunu veto ederse, Meclis onu ancak üçte iki çoğunlukla kabul edebilir, aksi taktirde kabul edemez. Üçte iki çoğunlukla Meclis kabul edemez ama başkan, başkanlık kararnamesi çıkararak o alanda düzenleme yapabilir. Bu da, başkanın Meclis'in bütün kanunlarını veto edip, onun yerine kendisi kararname çıkarıp, fiilen yasama yetkisini kullanarak ülkeyi yönetebileceği anlamına gelmektedir. Sanki anayasa hukukçuları bunları bilmiyormuş gibi, Türk tipi başkanlık rejimi istiyoruz diyorlar. Türk tipi başkanlık dedikleri şey, başkanın bütün yetkileri elinde topladığı bir rejimdir.**

Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nun Cumhurbaşkanı'na yönelik diktatör eleştirileri var. Başkanlık sisteminin ülkemizde bu anlamda diktatörlüğe yol açacağı yönündeki endişelere katılıyor musunuz?

Kesinlikle katılıyorum. Hedef o zaten. Bu nedenle başkanlık sistemine karşıyız. Türkiye'nin demokratikleşmesinin yolu parlamenter demokratik sistemden geçiyor. Demokrasiye inandığımız için parlamenter demokratik sistem diyoruz. Hem talep edilen başkanlık sistemi hem de "Gelin bunu değiştirelim. Güzelleştirerek başkanlık sistemi getirelim" deseniz bile Türkiye'de o sistem mutlaka yüzde 90 diktatörlüğe evrilir. Çünkü; 1. Tarihi birikimimiz, 2. Bunu dengeleyecek federal yapılara müracaat etme şansımızın olmaması -nitekim üniter yapıyı bozma şansımız yok. O zaman fren mekanizmaları eksiliyor. Zira başkanlık sisteminde demokratik olmayı güvence altına alan fren mekanizmalarından birisi bizim üniter olma zorunluluğumuz nedeniyle eksiliyor- 3. Siyaset kültürümüz -siyaset kültürümüz çok kutuplaşmıştır. Kutuplaşma üzerine kurulu bir anlayış var. Toplumun bir kesimi bir başka kesimiyle çok keskin tartışma ve çatışmaya gidiyor. Kutuplaşmış yerlerde başkanlık rejimi çok hızlı bir şekilde diktatörlüğe yol açar- Ayrıca disiplinli partilerin olduğu yerlerde başkanlık rejimleri çok hızlı şekilde diktatörlüğe evrilir.

Anayasa Komisyonu başkanlık sisteminin gündeme gelmesi nedeniyle 3. toplantısında son buldu. Söz konusu toplantıda neler yaşandı?

Biz o masaya otururken üç tane şart koştuk. Bunlardan birincisi; darbe hukukuyla hesaplaşarak, özgürlükçü bir hukuk yaratmaktı. Çünkü sorun sadece Anayasa sorunu değil, alt mevzuatın da değişmesi gerekir. İkincisi; kurucu iradeden ayrılmamaktı. Bunların virgülüne dahi dokunulamayacağını ifade ederek, "Anayasa'nın ilk 4 maddesi değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez" dedik. Üçüncüsü de; parlamenter demokrasi esasına dayalı Anayasa yapmaktı. Biz, "Parlamenter demokrasiye dayalı Anayasa yapacaksak bir araya gelelim, başkanlık rejimi tartışmaları için vakit kaybetmeyelim" dedik. Bunu ilk toplantıda neden ısrarla vurguladık? Çünkü daha önce ayrılık noktaları belliydi. 24. dönemde Anayasa Uzlaşma Komisyonu iki yıl çalışmış, AKP başkanlık rejimini dayatmış, diğer üç parti ise parlamenter demokrasi demişti. O masa bu nedenle dağılmıştı. AKP masadan kalkmıştı. Dolayısıyla önümüzde bir tecrübe var.

Şimdi AKP ve HDP, "Anayasa'nın ilk 4 maddesini tartışırız" diyor. Bunlar uzlaşılmayacak konulardır. Uzlaşılmayacak konular için 6 ay zaman kaybetmek istemedik. O yüzden biz dedik ki; "Eğer bir Anayasa yapacaksak devletin temel kurucu ayakları. Bu konularda mutabakatımızın olması lazım. Devletin kurucu ayakları ile ilgili mutabakatımız yoksa herkes

kendi bildiği Anayasayı yapar." Onlar başkanlık rejiminden vazgeçmiyorlar, biz de parlamenter sistemden vazgeçmiyoruz. AKP'nin niyeti Temmuz ayına kadar o masada çalışıyormuş gibi yapmaktı. Daha sonra o çalışmayı itibarsızlaştıracaklardı. Kamuoyuna da "Bunlar kendi içlerinde bir şey yapamıyorlar. 6 ay çalıştılar, bundan öncede iki sene çalışmışlardı, yapamayacaklar" deyip, başkanlık rejimi kampanyası yürüteceklerdi ve o kampanyanın üzerinden başkanlık rejimi algısını toplumda güçlendireceklerdi. Biz de "Samimiyseniz baştan anlaşalım yoksa herkes bildiği yola gitsin" dedik. Bu sebeple o masa dağıldı.

TBMM Başkanı İsmail Kahraman "Yeni Anayasa'da laiklik olmamalı" dedi ve dindar Anayasa'ya vurgu yaptı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Meclis Başkanı'nın bu ifadesi laik, demokratik Türkiye için bir talihsizliktir. İnanç farklılığı nedeniyle, aynı dinin altında farklı mezhepler var diye insanların birbirini boğazladığı bir coğrafyada, Atatürk'ün kurduğu laik Cumhuriyetin Türkiye'yi getirdiği nokta herkese örnek olmalıdır. O'nun kurduğu Meclis'in Başkanı'nın, bu örneği tüm dünyaya şerefle, onurla, büyük bir itibarla anlatması gerekirken; Türkiye'nin laiklikten uzaklaşması gerektiği anlamına gelecek sözler sarfetmesi büyük bir talihsizliktir. Bu, Türkiye'yi Ortadoğu'ya sürüklemek demektir. Bu bir bakış açısıdır, ideolojik yaklaşımdır.

> "Anayasa pratiğinde de, devlet pratiğinde de Partili Cumhurbaşkanı diye bir kavram yoktur. Parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanı denge unsurudur, partili olamaz. Mevcut Cumhurbaşkanı Anayasa'nın 104'üncü maddesini açıkça ihlal ediyor. Fiilen partili Cumhurbaşkanı gibi davranıyor. Bunu meşrulaştırmaya çalışıyorlar. Bunu aslında başkanlık sistemine fiilen geçişin bir ara basamağı olarak görüyorlar. Böyle uygulamalar tek parti dönemlerinin uygulamalarıdır. Demokrasiyi hedefleyen rejimlerde böyle bir uygulama yoktur."

Ne yazık ki Meclis Başkanı'nın geldiği ideolojik gelenek laikliğe karşı hep mücadele etmiş, laikliği yok saymıştır. Türkiye'de laiklik olmasın demek, Türkiye din eksenli, mezhep çatışmalarının içine sürüklensin demektir. IŞID, El Kaide, El Nusra gibi terör örgütlerine bakın. Ortadoğu'da mezhep çatışmalarının geldiği noktaya bakıldığında, laikliğin ne büyük bir güvence olduğunu hatırlıyor, Atatürk'ün ne büyük bir devlet adamı olduğunu bir kere daha öğreniyoruz. Türkiye böyle bir maceraya sürüklenemez. Meclis Başkanı'nın bu ifadeleri, Türkiye'nin ve TBMM'nin bir ayıbıdır. Meclis Başkanı'nın özür dilemesi gerekiyordu. Meclis Başkanı özür dilemek yerine tevil ederek, izahatta bulunma yolunu seçti ama o izahatların hiçbir anlamı yok.

Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından son olarak Partili Cumhurbaşkanlığı modeli gündeme getirildi. Halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanlığının oluşturduğu fiili bir durum var. Zaten var olan bu fiili durumun hukuki alt yapısını oluşturmak amacıyla gündeme getirilen partili cumhurbaşkanı fikrini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Böyle bir şey olmaz. Anayasa pratiğinde de, devlet pratiğinde de Partili Cumhurbaşkanı diye bir kavram yoktur. Parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanı denge unsurudur, partili olamaz. Mevcut Cumhurbaşkanı Anayasa'nın 104'üncü maddesini açıkça ihlal ediyor. Fiilen partili Cumhurbaşkanı gibi davranıyor. Bunu meşrulaştırmaya çalışıyorlar. Bunu aslında başkanlık sistemine fiilen geçişin bir ara basamağı olarak görüyorlar. Böyle uygulamalar tek parti dönemlerinin uygulamalarıdır. Demokrasiyi hedefleyen rejim-

lerde böyle bir uygulama yoktur. Başkanlık rejiminin bir türevi olarak ortaya koymaya çalışıyorlar. Biz bunu kabul etmiyoruz. Bu, Türkiye'de mevcut sitemi bozan uygulamalardan birisidir. Sistemi tamir edecek bir ilaç değildir. Aksine sistemi zehirleyen bir unsurdur.

Yeni Anayasa için referanduma gidilirse nasıl bir strateji izleyeceksiniz?

Bizim bu konuda çalışmamız var. Güçlü bir akademik heyetle biraz önce anlattığım ilkeler çerçevesinde bir Anayasa yazım çalışmasına başladık. Yazım çalışmasını bitirdikten sonra geniş bir akademik kurulla, örgütlerimizle, sivil toplum örgütleriyle paylaşacağız, sonra da tartışmaya açacağız. Kendi önerdiğimiz Anayasa'yı kamuoyunun bilgisine sunacağız. Bizim bunu ne yazık ki yasa teklifi haline getirip, Meclis'e sunma şansımız yok. Çünkü yeterli milletvekiline sahip değiliz. Bunun için 184 milletvekiline ihtiyaç var. Biz kamuoyunun bilgisine sunacağız. AKP'nin getireceği sistemin ne olacağını biliyoruz. AKP'nin başkanlık rejimi; totaliter, otoriter bir rejimdir, diktatörlük rejimidir, başkancı rejimidir. Bu tehlikelere karşı kamuoyunu bilgilendireceğiz. Hem kendi Anayasa teklifimizi anlatacağız, Türkiye'nin her yerinde toplantılar düzenleyeceğiz, sivil toplum örgütlerinin desteğini isteyeceğiz hem de referanduma gidilmesi söz konusu olursa vatandaşlarımıza hayır oyu vermesi için kampanya yürüteceğiz. Tabi bunun referanduma gitmesi için

“AKP'nin getireceği sistemin ne olacağını biliyoruz. AKP'nin başkanlık rejimi; totaliter, otoriter bir rejimdir, diktatörlük rejimidir, başkancı rejimidir. Bu tehlikelere karşı kamuoyunu bilgilendireceğiz. Hem kendi Anayasa teklifimizi anlatacağız, Türkiye'nin her yerinde toplantılar düzenleyeceğiz, sivil toplum örgütlerinin desteğini isteyeceğiz hem de referanduma gidilmesi söz konusu olursa vatandaşlarımıza hayır oyu vermesi için kampanya yürüteceğiz.”

AKP'nin 330 milletvekilinin oyunu alması gerekiyor. Zira AKP'nin 330'u bulabilmesi için kendi oyu yetmiyor. Parlamentoda başka desteğe sahip olmaları gerekiyor. Bizden destek almaları mümkün değil. HDP ile ilişkileri o dönemde nerelere varır bilemem. HDP'nin meselelere bakışı kendi penceresinden. O pencere içerisinde nasıl bir ilişki olur, bilemem. MHP pozisyona nasıl bakar bilemem. Çünkü son dönemde oradan gelen açıklamalar tereddüt uyandırıyor. Sayın Bahçeli, 'Hukuki destek verebiliriz diyor, sonra o destek acaba 330'u bulmak için, başkanlık sistemi için taahhüt edilen bir destek mi diye sorulduğunda, "Hayır. Biz onu kastetmedik. O konuda net olarak karşıyız" diyor. MHP ve HDP kesin olarak karşı çıkarsa, AKP'nin 330'u bulması mümkün değil. AKP'nin içinden de fireler çıkacaktır. Ben birinci eşiğin geçileceğine ihtimal vermiyorum ama siyaset bu. Şayet birinci eşiği geçerlerse, ikinci eşikte, millete gittiğinde anlatırız. Milletin takdirine saygılıyız. Biz ikna etmeye çalışacağız. Ben Türk halkının parlamenter sistemden vazgeçeceğine inanmıyorum. Türkiye tek adam rejimlerinden çok çekti. Nitekim anketlerde şu anda bunu gösteriyor. Manipülasyon için açıklanan anketler var. Onlar özelikle iktidar kaynaklı, kamuoyunu yönlendirmeye dönük anketlerdir. Gerçek anketlerde başkanlık rejimine destek yüzde 30'u geçemiyor.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ BURSA MİLLETVEKİLİ

KADİR KOÇDEMİR :

" Cumhurbaşkanı partili olduğunda pek çok fonksiyon boşta kalır. Biz, partili cumhurbaşkanını daha önce denedik. Faydasını değil zararını gördüğümüz için bugünkü sisteme geçtik."

Söyleşi: Meltem YALÇINKAYA

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin anayasa çalışmaları sürüyor. Yeni Anayasa 2011-2012 yılları arasında da gündeme getirilmiş ancak uzlaşma sağlanamayınca rafa kaldırılmıştı. Öncelikle şunu sormak istiyorum; Türkiye'nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı var mı?

Anayasa'nın, toplumsal hayatta meydana gelen değişiklikler sebebiyle düzenlenmesi gerekebilir. Ama Türkiye'nin başta millî birlik ve beraberlik olmak üzere, eğitimden işsizliğe, dış politikadan beka ile ilgili konulara uzanan çok daha önemli meseleleri vardır. Dolayısıyla Anayasa, şu anda Türkiye'nin ilk sıralarda yer alan bir meselesi değildir. Gittikçe ağırlaşan somut meselelerimizin pek çoğunu, bırakın anayasayı kanunlarda bile değişiklik yapmadan çözebiliriz.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu başkanlık sisteminin gündeme gelmesi nedeniyle 3. toplantısında son buldu. Söz konusu toplantıda neler yaşandı?

Komisyon; çalışma usul ve esasları belirlenirken dağıldı. Başkanlık sistemi henüz gündeme dahi gelmemişti. Komisyonun ismiyle ilgili bir tartışma vardı. Meclis Başkanı yapılan teklif karşısında "Öyleyse bu iş olmaz" dedi ve hemen masadan kalktı. Hepimiz şaşırdık. Tüm sorumluluk Meclis Başkanına aittir.

> "Bir devlet kendi bekasını sonlandıran bir sözleşmeyi TBMM'den oybirliğiyle geçiremez. Hükümetin yetkili memurları böyle bir anlaşma yapamazlar; yapsalar dahi bu, uluslararası hukuk bakımından geçersizdir. Bunun için tüm mücadele yöntemleri meşrudur. MHP, Türk milletinin birliğinin, beraberliğinin, Türk devletinin bekasının teminatıdır."

Yeni Anayasa ile ilgili kırmızı çizgileriniz nelerdir? Anayasa'nın ilk dört maddesi, vatandaşlık tanımının yapıldığı 66'ıncı madde ve eğitim dilinin de vurgulandığı 42'inci maddeye dokunulursa tavrınız ne olur?

Bunların korunması için, meclis aritmetiği içinde ne gerekirse yaparız. Hukukta şöyle bir kaide vardır: Bazı haklar kişinin kendisine karşı da korunmuştur. Bir kişi işe girerken 'Ömür boyu evlenmeyeceğim' diye bir taahhütte bulunduğunda, bu taahhüt geçersizdir. Çünkü bunlar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardır. Kişinin kendisine karşı da korunmuştur. Kişi o hakları ihlal edemez. Benzer şekilde, devletin bekasını tehlikeye atan hiçbir sözleşme de geçerli değildir. Velev ki o devletin yetkili organları bunu yapsın. Bir devlet kendi bekasını sonlandıran bir sözleşmeyi TBMM'den oybirliğiyle geçiremez. Hükümetin yetkili

memurları böyle bir anlaşma yapamazlar; yapsalar dahi bu, uluslararası hukuk bakımından geçersizdir. Bunun için tüm mücadele yöntemleri meşrudur. MHP, Türk milletinin birliğinin, beraberliğinin, Türk devletinin bekasının teminatıdır. Şayet yukarıda belirttiğimiz maddelere dokunulursa, TBMM'de izah etme ve aydınlatmadan başlayarak bütün yol ve yöntemlere müracaat eder, Türkiye'nin bu ilkelerden ayrılmamasını sağlarız.

Partinizin başkanlık sistemi ile ilgili karşı çıktığı hususlar nelerdir? Adalet ve Kalkınma Partisi Türk tipi başkanlık modelinden söz ediyor. Anlaşılan bu sistem ABD'deki başkanlık modelinden farklı olacak. Konuyla ilgili görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

Bugüne kadar, "model" ya da "sistem" kelimesini hak edecek bir metin ya da taslak görmedik. "Sistemin esasları nelerdir?" diye sorduğumuzda "Hazırlıyoruz" diyorlar. Bilindiği gibi, parlamenter sistem ile başkanlık sistemini birbirinden ayıran temel özellikler var: Başkanlık sisteminde yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında mutlak bir bağımsızlık vardır. Güçler ayrılığı mümkün olan son noktaya taşınmıştır. Milletvekilleri bakan olamaz. Hükümet, meclisten güvenoyu almaz. Meclis hükümeti gensoruyla düşüremez. Meclisin yürütme üzerinde, yürütmenin de meclis üzerinde hiçbir yetkisi yoktur. Hükümetin kanun inisiyatifi yetkisi yoktur. Başkan meclisi feshedemez. Fakat gariptir ki, AKP temsilcileri bunlarla ilgili görüşleri sorulduğunda bir şey diyemiyorlar.

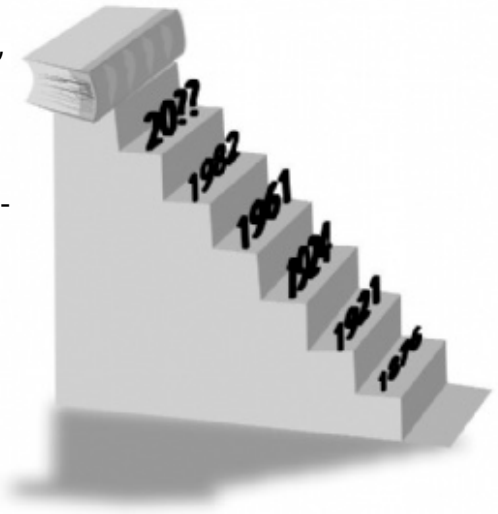
ABD'de geçtiğimiz günlerde yüksek mahkemenin bir üyesi vefat etti. Yüksek mahkeme üyelerinin görevi ölene kadardır. ABD Başkanı vefat eden üyenin yerine birisini atayacaktı ama senato "Bu sene seçim zamanı" diyerek, bunu görüşemeyeceklerini ifade etti. Zira Başkanın atadığı üye senatonun onayına tabidir. Mesela Türkiye'ye büyükelçi atanır. Atama kararı bazen 6 ay, 8 ay kongrede bekler. Kongre onaylamazsa değiştirilir. Temel ayrım budur.

Ülkemizdeki "başkanlık" tartışmalarına baktığımızda, bir model ya da sistem değil BAŞKAN isteğini görüyoruz: Cumhurbaşkanı'nın Meclis'i feshetme yetkisi var. Başkan iki defa seçilebilecek ama ikinci dönemin 3'üncü yılında parlamento seçimleri öne alınırsa başkanlık seçimi de öne alınacak, beraber yapılacak. Bu durumda başkanlığı iki dönem yapmış sayılmayacak. 3 yılda bir yenilenmek kaydıyla 30 yıl başkanlık yapabilecek. Tüm bu hususlar başkanlık sisteminin ruhuna ve tarifine aykırıdır. Kısacası ülkemizde şahsa göre sistem öngörülüyor.

Geçmişte partinizin ve merhum Alpaslan Türkeş'in de başkanlık sistemini istediği ifade ediliyor...

1980 öncesinde iki meclisli bir yapımız vardı. Meclisin yanında bir de senato vardı. Tabii senatörlük vardı. Senato meclisin iradesinin hayata geçmesini engelleyebiliyor ya da yavaşlatabiliyordu. Merhum Başbuğumuz, senatonun bu yapısına karşı tek meclisli sistemi vurgulamıştı. Bu çerçevede beyan edilen bir fikir haricinde, MHP'nin seçim beyannameleri ya da parti programlarında hiç bir zaman başkanlık sistemi talep edilmemiştir.

"1980 öncesinde iki meclisli bir yapımız vardı. Meclisin yanında bir de senato vardı. Tabii senatörlük vardı. Senato meclisin iradesinin hayata geçmesini engelleyebiliyor ya da yavaşlatabiliyordu. Merhum Başbuğumuz, senatonun bu yapısına karşı tek meclisli sistemi vurgulamıştı. Bu çerçevede beyan edilen bir fikir haricinde, MHP'nin seçim beyannameleri ya da parti programlarında hiç bir zaman başkanlık sistemi talep edilmemiştir."

Peki, 1982 Anayasası'nın senatoyu kaldırmasıyla sorunlar çözüldü mü?

Hayır. Çoğu zaman olduğu gibi, ifrat-tefrit hastalığına düştük. 1982 Anayasası Başbuğumuzun şikâyetçi olduğu yetkileri Cumhurbaşkanı'na verdi. Ayrıca, Kenan Evren düşünülerek verilen ilave yetkilerle Cumhurbaşkanı, parlamenter bir sistemle bağdaşmaz bir güç ve kudret makamı haline geldi. Yakın zamana kadar, siyasetçilerin tecrübesi ve Cumhurbaşkanının meclis tarafından seçilmesi sebebiyle bu sorunlar katlanılabilir, yönetilebilir seviyelerde tutulabildi. Ancak son Cumhurbaşkanının hem doğrudan halk tarafından seçilmesi hem de kendi yönetim tarzı ülkeyi kamplaşma ve kutuplaşmanın mekanı, siyaseti de çözümsüzlüğün adı haline getirdi.

Günümüzde cumhurbaşkanlığı makamı fiilen ortadan kalkmıştır: Terör olayları sebebiyle Meclis Başkanı siyasi parti liderlerine mektup göndererek, birer grup başkan vekilini belirlemesini istedi. 'Bir araya gelelim teröre karşı birlikte mesaj verelim' dedi. Görüldüğü gibi, Türkiye'de bir konuda herkesi masaya çağırabilecek bir makam yok. Bir devlet yapılanmasında bu ciddi bir sorundur ve çok önemli zararlara yol açabilecek bir durumdur.

"Ancak son Cumhurbaşkanının hem doğrudan halk tarafından seçilmesi hem de kendi yönetim tarzı ülkeyi kamplaşma ve kutuplaşmanın mekanı, siyaseti de çözümsüzlüğün adı haline getirdi."

O halde, çözüm ne olmalı?

Biz güçlendirilmiş parlamenter sistemden yanayız. Bu, bir bakıma, güçlendirilmiş başbakanlık sistemi olacaktır. Dünyadaki diğer uygulamalarda olduğu gibi, gerçek bir parlamenter sisteme ihtiyacımız var. Etkin ve işleyen bir demokrasiye sahip ülkelerde başbakan hangi yetki ve sorumluluklara sahipse bizde de, bizim şartlarımıza ve tecrübemize uygun olarak, öyle olmalıdır. Bu sistemde cumhurbaşkanı da meclis tarafından seçilmelidir. Meclis yasama ve denetim fonksiyonunda hükümet de icra fonksiyonunda çok daha etkin hale gelmelidir. Bu, demokrasi tecrübemize ve ülkemizin şartlarına daha uygun olacaktır.

"Biz güçlendirilmiş parlamenter sistemden yanayız. Bu, bir bakıma, güçlendirilmiş başbakanlık sistemi olacaktır. Dünyadaki diğer uygulamalarda olduğu gibi, gerçek bir parlamenter sisteme ihtiyacımız var. Etkin ve işleyen bir demokrasiye sahip ülkelerde başbakan hangi yetki ve sorumluluklara sahipse bizde de, bizim şartlarımıza ve tecrübemize uygun olarak, öyle olmalıdır."

Anayasal kurumların, başka bir ifadeyle yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirleriyle ilişkileri dışında anayasada düzenleme ihtiyacı olan alanlar var mı?

Anayasaların, temel teşkilat kanunları olarak devlet-toplum ilişkilerinin çerçevesini ve esaslarını belirleyen, mümkün olduğunca kısa metinler olması arzu edilir. Anayasalar, hiç değişmeyecekmiş gibi yapılır. İngiltere'nin yazılı bir anayasası yoktur. ABD'nin anayasası hiç değişmemiştir. Ancak bizim gibi, gücün sınırlandırılması ve iktidarın kontrolü hususlarında zaafları olan ülkelerde anayasaların biraz daha ayrıntılı olduğunu görüyoruz.

Bu çerçevede, tabii ki mevcut anayasada da bazı değişikliklere gidilmelidir: Basının hür ve bağımsız kalması, kişisel verilerin korunması, temel hak ve özgürlüklerin sadece devlete karşı değil diğer ihlal eden unsurlara, yani örgütler, şirketler vb. unsurlara, karşı da korunması, temel hak ve özgürlüklerin dava edilebilir olması, aidiyet ve mensubiyet duygusunun, sosyal ve millî entegrasyonun temini, nesiller arası hakkaniyet ve adaletin temini... gibi hususlar anayasada düzenlenmelidir.

İktidarın önerisinde "üniter yapı"ya dayalı başkanlık sistemi öngörülüyor. Üniter bir devlet içinde Başkanlık sistemi nasıl mümkün olabilir? Başkanlık sistemi bölünmeye yol açar mı?

Geçen gün eski bir belediye başkanı, yeni milletvekili açıkça 'Artık bir arada yaşayamadığımız ortaya çıktı, komşu olalım' dedi. Bölücü bir hareketten destek almak adına buraya bazı tavizler verilebilir korkusu var. Ancak doğrudan bir ilişki yok. Federal bir devlet olan Almanya parlamenter sistemin en iyi uygulandığı örneklerden biridir. Yine üniter olup, başkanlık sistemiyle yönetilen devletler var. ABD de gittikçe üniter devlet oluyor. Eski filmlerde seyrediyoruz, eyalet sınırını geçince ceza verilmiyor, hür kalıyordu ya da vergiler arasında cezalar arasında ciddi farklar vardı. Zaman içinde ceza, mali yükümlülük v.b. yönden ahenkleşme, homojenleşme yaşandığını görüyoruz. Dünyada birlikte yaşamanın gerçekleştiği ölçek sürekli büyümektedir. Üniter yapı dışındaki modeller başarısızdır. Adı federal de olsa, gidişatın bizim anladığımız manada üniterleşmeye doğru olduğunu görüyoruz.

Başkanlık sistemini yargı bağımsızlığı ile ele alırsanız, bağımsız bir yargıdan, hukukun üstünlüğünden söz etmemiz mümkün olacak mı?

Başkanlık sisteminin ayırt edici özelliği üç erkin birbirinden en ileri derecede ayrı olmasıdır. Yasama yasamadır, yürütme yürütmedir, yargı yargıdır ve bunların birbirine karışması mümkün değildir. Türkiye'de fiilen yürütmenin üstünlüğü var. Parlamentoda birinci olan parti, hükümeti oluşturuyor. Yasama faaliyeti, bakanlıkların hazırladığı tasarılar üzerinden yürüyor. Parlamentoda yürütmenin dediği oluyor. Yargı da yasamaya haliyle dolaylı olarak yürütmeye bağlı. Mesela idarede keyfi görevden almalar var. Bunlar açıkça hukuka aykırıdır. İdari yargı, haksız yere görevden almaları iptal ediyor, yürütmeyi durduruyor. Daha önceden yargı kararlarını bir ay içinde uygulamak gerekiyordu, ancak hükümet çıkardığı kanunla bu süreyi uzattığında yargı buna uymak zorundadır. **Mevcut tartışmalara baktığımızda bağımsız olan üç erkin birbirini dengeleme ve kontrol etme özelliğinin sıfırlandığını görüyoruz. Her şeyi Başkana tabi kılınıyor. Bu ciddi bir tehlikedir. Türkiye'de yargıya güven yüzde 20'lerdedir. Bu tuzun kokması demektir. O zaman, herkes kendi hukukunu kendisi güvenceye almaya çalışır, orman hukuku ortamı oluşur. Bu, kurduğumuz 16 devlete, birlikte yaşama tecrübemize, birikimimize, medeniyet ve devlet mirasımıza ihanet demektir.**

Başkanlık sisteminin diktatörlüğe yol açacağı yönündeki endişelere katılıyor musunuz?

ABD'de başkan iki dereceli seçimle geliyor. Başkanın doğrudan, tek dereceli seçildiği ülkelere diktatörlüğe meyilli oluyor. Türkiye'de de başkanın doğrudan seçileceği söyleniyor. Otoriter, hatta totaliter bir ortam şu anda var zaten. Şu anki iktidara göre, ABD Başkanı 'zavallı' biridir. Büyükelçiyi atayamaz, vefat eden yüksek mahkeme üyesinin yerine birini koyamaz. Vaat ettiği Sosyal Güvenlik Reformunu yıllarca kongreye getiremez. Bizim muktedirlerin yaptıkları işlerin, attıkları adımların bazı yerler tarafından düzeltilmesine tahammülleri yok. Kendilerince engel çıkaran yer varsa hemen üye sayısıyla oynamak, yetkilerini yeniden düzenlemek gibi yollarla o kurumu yola getiriyorlar. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, HSYK ve daha pek çok kurumda böyle yapıldı. Usul, esas, kanun... bunlar için sadece birer araç. Şu anda yapamayıp da diktatörlük olursa yapabilecekleri pek bir şey olmaz.

Partili Cumhurbaşkanlığı tartışılıyor. Halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanlığının oluşturduğu fiili bir durum var. Zaten var olan bu fiili durumun hukuki alt yapısını oluşturmak amacıyla gündeme getirilen Partili Cumhurbaşkanı fikrini nasıl değerlendiriyorsunuz? Partiniz bu modele destek verir mi?

Saçma bir fikir. Üzerinde tartışmaya bile değmez. Cumhurbaşkanı partili olduğunda pek çok fonksiyon boşta kalır. Biz, partili cumhurbaşkanını daha önce denedik. Faydasını değil zararını gördüğümüz için bugünkü sisteme geçtik.

TBMM Başkanı İsmail Kahraman yeni Anayasa'da laiklik olmamalı dedi ve dindar anayasaya vurgu yaptı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bunu Meclis Başkanı sıfatıyla söylemiştir. Sayın Kahraman sıfatını ve meşruiyetini anayasadan almaktadır. O anayasa, bu hususun değiştirilmesinin teklif edilmesini bile yasaklamıştır. O halde bu en hafif tabirle anayasayı ihlaldir, aynı zamanda kendini inkardır. Hem gücünüzü, meşruiyetinizi mevcut anayasadan alıp, anayasanın tarif ettiği makamda oturacaksınız, hem o anayasaya göre yemin edeceksiniz, hem de bu tür bir beyanda bulunacaksınız. Olmaz böyle bir şey.

Yeni Anayasa için referanduma gidilirse nasıl bir strateji izleyeceksiniz?

İzlenecek strateji parti organlarında kararlaştırılır. Ben o noktaya gelmeyeceğini düşünüyorum. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin düzgün bir metin ortaya koyamayacağına inanıyorum. Bunu beceremezler. Türk tipi başkanlık dedikleri modelle dünyada komik duruma düşerler.

AŞIRI KORUYUCU AİLELER ÖZGÜVENSİZ VE BAĞIMLI ÇOCUKLAR YETİŞTİRİR !

Jülide ÖZTÜRK
Kişisel Gelişim Uzmanı ve Yaşam Koçu

Çocuklarımız ; biriciğimiz, en kıymetlimiz, canımızdan öte canlarımız ve uğruna hiç tereddüt etmeden bu dünyadaki herşeyden hatta kendimizden bile vazgeçebileceğimiz o muhteşem varlıklar...Onları mutlu, ne istediğini bilen, hayattan haz alan, özgüvenli ve başarılı birer birey olarak yetiştirmekse bir o kadar meşakkat ve bilinçli davranışlar göstermeyi gerektirir.

Çocuklarımızı yetiştirirken her daim yanlarında olmak, onlara her anlamda yardımcı olmak ve kol kanat germek isteriz. Bunları yaparken zarar görmemeleri için onları aşırı koruyup kontrol altına aldığımızda, bunun sonucunda kendine güveni olmayan, bağımlı ve duygusal kırıklıkları olan çocuklar yetiştiririz. Üstelik bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca ruhsal, psikolojik, sosyal, fiziksel beceri gelişimini ve olgunlaşmasını olumsuz olarak etkileyebileceği gibi, çocuğun kendi kendine yetebilmesine de imkan vermez. Bu çocuklar ebeveynlerinin sevgilerini hissediyor olabilirler ama kendilerini hiçbir konuda yeterli hissetmeyeceklerdir.

Çocuklara bebek gibi davranma, korumacı yaklaşımın tipik özelliğidir. Koruyucu ebeveynler, çocuklarının her ihtiyaçlarını kendileri yerine getirir. 9-10 yaşına geldiği halde yemeğini annesinin yedirmesini bekleyen, ya da anne-babasıyla aynı yatağı paylaşan, annesi tarafından yıkanan, ödevleri yapılan, okula giderken çantası taşınan, sokakta arkadaşlarıyla oynamasına izin verilmeyen çocuklar buna örnektir. Çocukla iç içe geçen ebeveynler, çocukta anne-baba bağımlılığına neden olabilir. Herşeylerini anneden veya babadan istemeye yönelirler, kendi başlarına karar veremezler, sormadan ve danışmadan hiçbirşey yapamazlar,

elbecerilerini geliştiremezler ve özgüvensiz olurlar. İstediklerini ağlayarak mızmızlanarak ister, verilmezse de verilene kadar bu davranışlarını sürdürürler. Dediğim dedik ve inatçı olurlar. Büyüdüklerinde de herşeyi bekleyen, talep eden, olmazsa aşırı kızıp sinirlenen kişilikler geliştirebilirler.

Büyümesine izin verilmeyen bu koruyuculuk, çocuğun okul başarısını ve uyumunu da etkiler. Toplumsal gelişimi engellenmiş olduğundan arkadaşları tarafından dışlanmasına neden olabilir.

Özellikle annenin aşırı koruyuculuğu; annenin çocuklarından birinin ölümü, uzun zaman hiç çocuklarının olmaması ya da çocukken sevgi alamadığı için aynı şeyi çocuklarına yaşatmak istememesi gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir.

Aşırı korumacılık toplumumuzda "iyi ebeveynlik" olarak algılanmaktadır. "Çıkarken ceketini al üşürsün!...Aman koşma düşersin!...Aslında doymadın,biraz daha yemelisin!..."türünden ikazlar çocuğun kendi algısına duyduğu güveni sarsar. Düşmekten korkmayı öğrenir ya da düşünce nasıl kalkacağını bilemez. Sıkı giyindiği halde ilk rüzgarda hastalanır. Yemek konusunda yapılan zorlamalar anne ile çocuk arasında güç savaşı başlamasına neden olur.

Eğer aşağıdakina benzer davranışları yapıyorsanız ebeveyn olarak aşırıya kaçıyor olabilirsiniz:

- Çocuğunuzun sizin yatağınızda sizinle birlikte uymasına izin veriyorsunuz.

- Çocuğunuza hiçbir ev işi sorumluluğu vermiyorsunuz.

- Çocuğunuzun hareketlerini, başına fiziksel bir zarar gelmesinden korumak için kısıtlıyorsunuz.

- Çocuğunuzun sizin seçtiğinizin dışındaki arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermiyorsunuz.

- Okul öncesi veya ilkokul çağındaki çocuğunuzun yanınızdan ayrılmasına hiç izin vermiyorsunuz.

- Başka kişi veya bakıcılar tarafından çocuğunuza bakılmasına izin vermiyorsunuz.

- Düzenli olarak çocuğunuzun ev ödevlerini yapıyorsunuz.

- Çocuğunuzun tabağındaki her şeyi yemesi konusunda ısrarcısınız.

Sonuç itibariyle; ebeveynin bu kadar var olması çocuğun sağlıklı gelişimini engellemekte, çocuğun özerk düşünme, hata yapma, hatalarından öğrenme, sorumluluk alma gibi geliştirici fırsatları deneyimlemesine imkan tanımamaktadır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ORTOPEDİ VE TRAVMATOLOJİ
ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF. DR. HAKAN SELEK İLE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Tuğçe TAŞDEMİR

Romatizma nedir? Eklem romatizması hakkında bilgi verir misiniz? Kimlerde görülür, belirtileri nelerdir?

Eklem romatizması geniş toplulukları etkileyen önemli bir problemdir. Halk arasında romatizmam var ya da eklem romatizması denilen hastalık grubunu temelde iki farklı grup olarak düşünebiliriz. İlk olarak altında iltihabi bir eklem romatizması olan; romatoit, antrotoit dediğimiz Behçet, sistemik rütüz hastalığı vs. daha çok romatologların tedavi ettiği ve altında iltihabi bünyesel gelişen bir grup var. İkinci olarak ise, genellikle yaşlılarda, bayanlarda daha çok gördüğümüz, eklem romatizması dediğimiz, kan sonuçlarında tamamen normal çıkan halk arasındaki klasik romatizma tablosu var. Bu iki tabloyu mutlaka birbirinden ayırt etmek gerekiyor. Çünkü iltihaplı eklem romatizmasının tedavisi genellikle ilaç ve sıkı takiplerle yapılan bir durum iken, halk arasında normal romatizma dediğimiz hastalıkta kan talilerinde herhangi bir anormallik çıkmıyor, bu hastalarda genellikle yaygın eklem ağrıları oluyor. El, bilek, diz ve kalça eklemlerinde genellikle 50 yaşın üstünden sonra görülmektedir.

Eklem romatizmalarında iltihaplı ve iltihapsız olanların belirtileri nelerdir?

İltihaplı romatizmaların başlangıç yaşı biraz daha erkendir. Kronik bir hastalıktır ve genellikle eklemlerin üstünde ağrılı şişlik gibi tarzında belirti veriyor. Bu hastalıkların laboratuvar tetkik-

lerini yaptığımızda daha yüksek olarak sedimastasyon, romotoit faktör gibi yapılan kan tahlillerinde bu oranların yüksek olduğunu görüyoruz. Bu hastalara daha çok ilaç tedavi ile uyguluyoruz. Oysa iltihaplı eklem romatizması özellikle menopoz sonrası kemik erimesinin de ilave olduğu kadınlarda eklemlerinde küçük miktarda şekil bozukluğuna sebep olan ağır derecede kireçlenmelere yol açan bir durumdur. Tüm eklemleri tutabilir. El, bel, omurga, kalça, diz eklemlerde görülür.

Cerrahi tedavisi nelerdir?

Eklem kireçlenmelerinde üç bölge bizim yoğun olarak dikkatimizi çekiyor. Birincisi omurga eklemleri, alt bel kısmı; ikincisi kalça eklemi ve üçüncüsü de diz eklemidir. Konzarfatif tedavilerinde ise, ilaç, fizik tedavi yöntemleri, kaplıca gibi yöntemlerin dışında kireçlenmenin çok ağır olduğu durumlarda artık hastanın ameliyat edilmesi gerekir. Bu ameliyatlardan en çok uyguladığımız kalça ve diz protezleridir. Genellikle 60-65 yaşın üzerinde hastaların protez sayesinde günlük yaşamda konforlu bir şekilde hayat sürmelerine devam ediyorlar.

Önleme yöntemleri var mı?

Romatizma hastalıklarında birçok ilaç tedavisi deneniyor. Çok sayıda ilaç oluşmuş olan hasarın daha da şiddetlenmesini durdurmaya yöneliktir. İltihaplı romatizmaların çok daha ağır formları var. İltihapsız olanların ise, yani yaşlılarda gelişenlerinin ise, hala bir kısmının sebebini hala tam olarak bilmiyoruz. Süreci durdurmaya yönelik bazı ilaçlar var. Ancak oluşmuş eklem romatizması kireçlenmesi geri dönüşümlü değildir. Büyük eklemlerin kıkırdakları bunlarda bir kez hasar oluştuğunda, bu hasar geriye dönüşümlü olmuyor ve zaman içerisinde de hastaların gündelik yaşam kalitesini kısıtlayan, yani ağrılardan dolayı hareket kısıtlıkları ve eklemlerde şekil bozuklukları oluşuyor. Bu tür hastaları ancak ameliyatlarla düzeltiyoruz.

Genetik faktörler etkili mi?

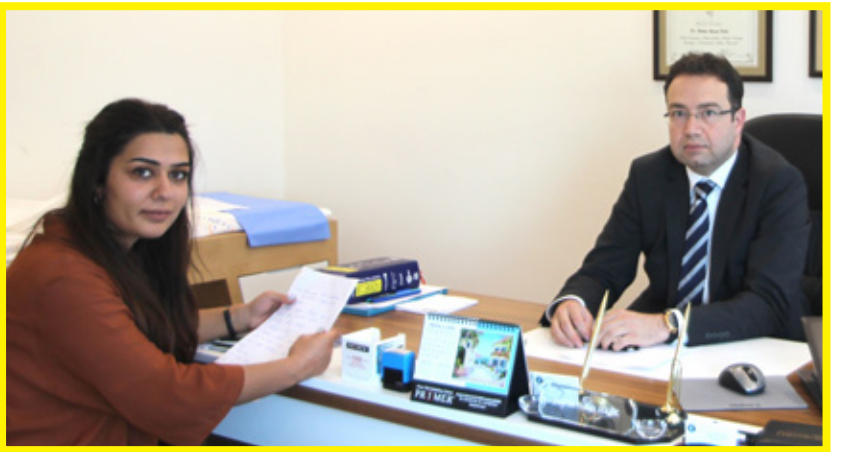
Romatizmal hastalıkların iltihaplı formlarında yaygın olarak genetik faktör etkilidir ve bunun hakkında da bilgi sahibiyizdir. Ama iltihapsız formlarında birebir net olarak genetik bir faktör aktarımı söz konusu olmayabilir.

Diz ve kalça protezlerinin cerrahi müdahale sonucu başarı oranı nedir?

Diz ve kalça protezlerinde günümüzde başarı oranı oldukça iyidir. Diz ve kalça protezlerinde başarı oranı yüzde 90'ların üzerindedir. Hastalar ameliyattan bir gün sonra ayağa kalkarak gündelik işlerine rahatlıkla devam edebiliyorlar. 6 hafta içerisinde desteklerini atarak daha konforlu ve düzgün olarak yürüyebiliyorlar. Hasta memnuniyeti de başarı oranı gibi yüzde 90'ların üzerindedir.

Diz ve kalça protezlerinde en önemli komplikasyonlar nelerdir?

Diz ve kalça protezlerinin ilkinde de korktuğumuz şey, yaşlılara bir bireye uyguladığımız protezin deride protez enfeksiyonun gelişmesidir. Bu oran ABD'de yüzde 1 civarındadır. Ama ülkemizde belli enstitülerde bu oranın biraz daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla ameliyat sorasında cerrahi sterilizasyona çok dikkat etmek lazım. Hastaya ait risklerin başında ise, yaşlı olması, şeker hastalığı bulunması, daha önceden bu bölgeden geçirilmiş ameliyatların olması, diz ve kalçada protez olması geliyor. İltihaplı romatizma hastalarında kortizon kullanan, bağışıklık sistemini baskılayan ilaçların kullanımında da enfeksiyon oranları yüksektir. O yüzden ameliyatlardan önce hastalara antibiyotik başlıyor, enfeksiyon oluşturabilecek riskleri araştırıyor ve ameliyattan sonra belli bir dönemde antibiyotik kullanmalarına devam ediyoruz. Bir

diğer risk ise; kalça ve diz protezinden sonra pıhtı atmasıdır. Bu nedenle hastalar diz protezinden genellikle minimum 20 gün, kalça protezlerinde ise 30 gün boyunca kan sulandırıcı iğne ya da ilaçlar kullanıyorlar. Bununla birlikte pıhtı atması ve akciğere doğru gitmesi engellenmiş oluyor. Bununla birlikte tekniğe ait olarak çok nadiren çeşitli komplikasyonlar görülebiliyor.

Hasta ne zaman ameliyat olmaya karar vermelidir?

En önemli husus gündelik yaşamını kısıtlayacak ağrı ve özelliklede gece ağrısıdır. Bu tür ağrılar bize hastanın belirgin olarak ameliyat olması gerektiğini belirtir.

Bel omurgalarına ait kireçlenmeler nelerdir?

Bel omurgalarında da sık olarak kireçlenmeler meydana gelmektedir. Bunlar genellikle bir bacağa yayılan ağrı şeklindedir. Özellikle yürürken dermansızlık, hatta durmayı gerektirecek ağrı, geç dönemlerde idrar kaçırmalar gibi şikayetler ile hastalar hekime başvurabilirler. Bu durum omuriliklere baskı yapan bir kireçlenme durumunu işaret edebilir. Buna eşlik eden lezyon için fizik tedavi, egzersizler yapılabilir, ilerleyen dönemlerde ise hastaları ameliyata alabiliyoruz. Ameliyatta basıların olduğu yerlerdeki kireçlenmeleri temizleyerek bu bölgeleri tespit ediyoruz ve hastalar ameliyatlardan sonra çok mutlu olabiliyorlar.

Romatizmayı olumsuz etkileyecek faktörler nelerdir?

Yaşlılarda akut romatizmayı artıran sebepler var. En önemlisi menopoz sonrasında üzerine ilave olmuş bir kemik erimesinin gelişmesidir. Kemik erimesi bu süreci daha da kötüleştiriyor. Bu nedenle de hastaların kemik erimesi olmamasına ya da mevcut olan kemik erimesini de uygun olan bir tedavi yöntemi ile tedavi edilmesine dikkat ediyoruz. Bunun yanında bazı sistemik hastalıklar da romatizmayı olumsuz etkiliyor. Ağır kanser kemoterapileri, ostropoz, bağırsak elimindeki bozukluklar, yetersi beslenme ve yetersiz d vitami, spor aktivitelerin az olması, ağır sigara kullanımı gibi durumlarda kemik erimesini artırarak, dolayısıyla eklem kireçlenmesini daha da ağırlaştırabilir.

TÜRK HALK MÜZİĞİ SANATÇISI

BEHZAT ÇİÇEK İLE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Tuğçe TAŞDEMİR

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

1970 Ankara doğumluyum. İlk, orta ve lise tahsilimi Ankara da tamamladım. Üniversite için 1995 yılında Bursa'ya gittim. Uludağ Üniversitesi Maliye Bölümü'nden mezun oldum. Eğitimim müzik değil fakat müzik ailemizden gelen bir gelenektir. 12 yaşında bağlama çalmaya başladım. 15 yaşındayken TRT'nin açtığı Türk Halk Müziği korosu sınavını kazanarak açtı Türk Halk Müziği korosuna girdim. O yıllarda çok ciddi eğitimler aldım. Rahmetli olan Mustafa Özgün, Hikmet Taşan'dan beş yıl boyunca nota, ses bilgisi, Türk Halk Müziği nazariyatı dersleri aldım. Müzikle ilgili aldığım bu eğitimler neticesinde müzik çalışmalarına başladım. 1994-1995 yıllarında Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı'nda sanatçılık görevini icra etmeye başladım. Halen Türk Halk Müziği ve Türk Halk Müziği Tasavvufu ile ilgili olan kısımlarında çalışmalarımızı yoğun olarak sürdürüyoruz.

Albümlerinizden bahsedebilir misiniz? İlk albümünüz ne zaman çıkardınız?

Motif Müzik Topluluğu adı altında çalışmalarımızı yürütüyorum. Bu gurubumuzda Fatih Kaya Kuzucu, rahmetli Garip Ozan ve Mahmut Tülek ile birlikte Motif Müzik Grubunu kuruduk. 1997 yılında Kızıl Elma-2 albümünü çıkardık. Daha sonrasında Fatih Kaya Kuzucu ile Tasavvuftan-Halk Müziğine albümünde birlikte çalıştık. Ama solo çalışmasına bu yoğun tempoda vakit ayıramadık. Ama inşallah yakın zamanda Tasavufi Türküleri konu alan bir albüm çalışması olacak. Hatta bununla alakalı olarak şu an iki eserimizin çalışmasını tamamladık. Bir tanesi "Canım Kurban Olsun Senin Yoluna Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed" tasavvufi bir türküdür. Dinleyicilerimiz bu çalışmamızı Youtube ve kişisel facebook sayfamda izleyebilirler. Parça parça tamamlayarak yakında albümümüzü dinleyicilerimizle buluşturacağız.

Müzik yaşantınıza başlarken etkilendiğiniz birileri oldu mu? Örnek aldığınız isimler var mı?

Müzik yaşantıma başlarken, Türk Halk Müziği dinleyerek büyüdüğüm için tabii ki etkilendiğim kişiler oldu. Bu manada Sabahat Akkiraz severek din-

lediğim sanatçılardan birisidir. Çalışmalarını örnek aldığım bir diğer önemli isim ise Fatih Kaya Kuzucu'dur. Onun Türk Milletine yapmış olduğu sanat alanındaki hizmetleri de çok önemlidir. Ayrıca Sayın Kuzucu, kişilik ve şahsiyet olarak örnek aldığım isimlerden birisidir.

Müzik yaşantınızda neleri hedefliyorsunuz?

Şu anda bilindiği gibi çok ciddi bir dejenerasyon yaşanıyor. Sanat adına, aslında sanatla hiçbir alakası olmayan şeyler Türk gençliğinin önüne sunuluyor. Bu nedenle de idealist düşünmesi gereken sanatçılar olarak üzerimize çok büyük sorumluluklar düşüyor. Çünkü bir nesli ya kaybedeceksiniz ya da kazanacaksınız.

Türk Halk Müziğinin toplum üzerinde etkisi nedir?

Sanat ve sanatın diğer dalları çok ciddi önem arz ediyor. Mesela Tolstoy'un "Sanat Nedir?" adlı bir kitabı var. Tolstoy, kendi bulunduğu dönem içindeki Fransız yazarların yazmış oldukları romanlara çok ciddi tepki veren bir yazardır. Tolstoy "Sanat, sanat adına ahlaksızlığı meşru bir zemin üzerine oturtmak değildir" der. Biz de bu sözden yola çıkarak Türk milletini Türk milletine hizmeti kendimize gaye edindik. Bu milleti dinine, diline, adetine, gelenek ve göreneğine uygun olarak dünyevi ve uhrevi anlamda taşımanın üzerinde duruyorum. Sanatın toplum üzerinde çok ciddi etkilerinin olduğunu ve bunu da müspet yönde kullanılmasının da sanatçıdan geçtiğine inanıyorum.

Türk Halk Müziği gençler arasında yaygın değil, Gençlere Türk Halk Müziğini sevdirmek için neler yapılmalıdır?

Ben aynı zamanda 3 yıldır Etimesgut Belediyesi'nde bağlama öğretmenliği yapıyorum. Bu üç yıllık süre içerisinde çocuk, genç ve büyükler grubuna bağlama dersleri veriyorum ve öğrencilerimize bağlamayı sevdirmek için çok ciddi gayretler saf ediyorum. Ders esnasında öğrencilerimle birlikte türküler söylüyorum.

Özellikle Türk milletini anlatan türküler seçiyorum. Türk Halk Müziğini sevdirmek için elimden gayreti göstermeye çalışıyorum. Aynı zamanda iki yıldır Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nda Türk Halk Müziği dalında koro şefliği de yapıyorum.

Türk Halk Müziği sadece eğlence için değildir, ahlaki öğretileri de barındırmaktadır. Nitekim Türk Halk Müziği Orta Asya'dan bugüne taşıdığımız Aşıklık ve Ozanlık geleneğini sürdürmüştür. Türklerin geçmişine bakıldığında müzik adamı aynı zamanda din, tıp adamı olabiliyor. Birkaç özelliği kendinde birleştiriyor ve topluma hem Türk Halk Müziğini milletin gönlüne sindirirken aynı zamanda Türk Milletine ait güzel töreleri de müzik sayesinde aktarabiliyor. Köroğlu 'Mert dayanır namert kaçar' der. Burada mertliği anlatıyor. Yunus Emre'yi dinlerken gönül adamı nasıl olunur, bunu öğreniyorsunuz. Bu çok önemli bir husustur. 28.45

HAKKIMIZ HARAM OLSUN!

2015 Maaş Zammı %6,1
2015 Enflasyonu ise % 8,81

HER AY

En düşük dereceli
DEVLET MEMURU 37 TL,
ŞOFÖR 39 TL,
Lise mezunu MEMUR 40 TL,
Üniversite mezunu MEMUR 43 TL,
ÖĞRETMEN 48 TL,
PROFESÖR 115 TL,
DOÇENT 86 TL,
ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ 67 TL

EKSİK MAAŞ ALACAK!

ZARARDAYIZ

Çünkü; 2013 Toplu Sözleşme mutabakatı raftan indirilerek 2015'te değiştirildiği için %2,71 yerine %0,91 enflasyon farkı alacağız.

Yani %1,8 enflasyon farkımız çalındı!

ZARARIMIZ SADECE MAAŞ MI?
TABİİ Kİ HAYIR!

Nöbet ücreti, ek ders ücreti, aile yardımı, çocuk parası, doğum ve ölüm yardımları, emekli ikramiyesi, emekli maaşı ve bütün diğer kalemlerde de aynı oranda kayıplar söz konusudur.

TÜRK EĞİTİM-SEN

Türk Eğitim-Sen, Türkiye Kamu-Sen Üyesidir.
www.turkegitimsen.org.tr